

SECOND CLASS MAIL

СВОБОДА НАРОДАМ — СВОБОДА ЛЮДИНІ!

ВІСНИК

THE HERALD

Суспільно-політичний місячник

З М І С Т

	стор.		стор.
Колядка	1	Є. М. — З нотатника	25
І. Людим — Скарб Різдва	2	Федір Одрач — Містерія прийдешнього	26
Де головна напруга	3	В. Карай-Дубина — В боях за чужу	
Г. Завадович — Пам'яті Митрополита	5	„Родіну”	29
3 життя УАПЦ	11	Дивна ухвала	32
І. В-к — Большевизм „консолідується”		І. Вовчук — Заява — становище	33
з московським православ'ям	12	А. С. — Віче в Народному Домі	34
П. Мірчук — Два типи соціалізму	14	Др. О. Соколишин — З діяльності філії	
В. Давиденко — Шляхи української		УККА	36
підсоветської літератури	17	Зміст „Вісника” за 1954 р.	38
А. Орликовський — Китайська експан-			
сія в Азії	23		

ОРГАН ОРГАНІЗАЦІЇ ОБОРОНИ ЧОТИРЬОХ СВОБІД УКРАЇНИ

РІК VIII Ч. 12 (74)
YEAR VIII No: 12 (74)

ГРУДЕНЬ — 1954
DECEMBER — 1954

ЦІНА 50 ЦЕНТІВ
PRICE \$ 0.50

Христос Рождається!

Скульптура М. Черешнівського

Пречистая Мати,
Як зоря світила,
Над Сином сиділа,
Дитячко гляділа. (2)
Пісні Йому піла,
Пречистая Мати.

Пречистая Мати,
Коли б Ти дізналась,
На що мука здалась,
За що кров пролялась (2)
То Ти б усміхалась,
Пречистая Мати.

Пречистая Мати!
Коли б Ти знала,
Яку долю дала,
Синові, що мала, (2)
То Ти б заплакала,
Пречистая Мати.

Пречистая Мати,
Усе тее знала —,
Слізеньки витирала,
Дитя забавляла, (2)
Себе розважала,
Пречистая Мати. (з Поділля)

Пречистая Мати,
Дознаеш розпуки:
Візьмуть Його дуки:
Проб'ють Йому руки,
І завдадуть муки, (2)
Пречистая Мати.

ВІД ООЧС-ІВСЬКОЇ ГРОМАДИ В АМЕРИЦІ ГОЛОВНА УПРАВА СКЛАДАЄ РІЗДВЯНИЙ ПРИВІТ УКРАЇНСЬКОМУ НАРОДОВІ, ЙОГО СЛАВНИЙ УПА, БОРЦЯМ РЕВОЛЮЦІЙНО-ВИЗВОЛЬНОГО ПІДПІЛЛЯ — ОУН, — УГВР, ЩО РАЗОМ З СВОЇМ НАРОДОМ КУЮТЬ В БОРОТЬБІ ДЕРЖАВНУ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ УКРАЇНИ І ВОЛЮ ДЛЯ ЇЇ НАРОДУ.

ГОЛОВНА УПРАВА ООЧСУ.

Іван Людим

СКАРБ РІЗДВА

Що Різдво, як скарбниця прадасніх народніх вірувань і звичаїв, обезбарвлено ворогом, ясно усім нам. Великий голод, постійний терор, не-виходна нужденність, примусова колективізація, вивожування людей, харчів і майна, — все це руйнує колишній побут. По великих біологічних спустошеннях, що ще далеко не закінчилися, повороту до минулого немає.

Давнього села, з його всеж таки якимись достатками, давно немає. Сьогодні й уявити неможливо, що селянин у надвечір'я Різдва одягається в нову святкову одягу й виходить у добротних чоботях під якими скрипить сніг, оглянути своє хазяйство й порадіти з чесного працювотого, доброго свого життя. Село оботарене: немає хазяйства, немає чобіт. Тож немає й повної радости, що приносило нашому народові найтаємничіше, найзмістовніше його свято — Різдво.

Проте Різдво настільки було зв'язане з буттям народу, настільки вросло й само вирросло з його душі, що ще живе в цій душі й, віриться, буде жити, хоч би в іншій, зміненій формі.

Для християнського народу таємниця Різдва — повсякчасна наявність. Християнин не почувває себе забутою комахкою на загубленій у всесвіті нікчемній плянеті. Для нього Різдво — ще одна пригадка про те, як Творець поєднався із своїм творивом. Немає містичного жаху від загублености, бо ж сам Сотворитель возвеличив порошинку-землю своїм втіленням на ній. Віруюча людина відчуває, що „з нами Бог”. Приреченість у грісі не існує, бо прийшов той, хто своєю наукою, життям, смертю і воскресенням руйнує брами пекла, відвічні пута й виводить мучених з преісподньої.

Тому праданні співи у ці дні багато разів повторюють, що „Небо і земля, небо і земля нині торжествують”. Сьогодні „Христос на землі — веселиться”, сьогодні повинен Адам возвеселитися, а Ева-праматір від сліз утертися. І люди колись широко веселилися у сповнених чару днях Різдва.

„VISNYK” — „THE HERALD”

Published Monthly by the Organization for Defense of Four Freedoms of Ukraine, Inc. 123 Second Ave., New York, N. Y.

Application for entry as second-class matter is pending

I. Wowchuk Editor in Chief.

Address: P. O. Box 304, Cooper Station
New York 3, N. Y.

Святкування Різдва на батьківщині заборононо. Окупант повів послідовний наступ і на свята, — там святкування перейшло в підпілля — у глибини людських душ. Воно відбувається особливо, позбавлене багатой обрядовости й вивищене, зближенням до Новонародженого.

Ті, кому Всемогутній допоміг вирватись із советських в'язниць й таборів смерти, зворушено оповідають про підпільні зустрічі з народжним Немовлятком. Не стільки розповідають про муки, про наруги й вмирання, як про хвилини, коли до них, зібраних по-евангельському, — удвох або утрьох, десь в куточку під нарами наявно приходив із засніженої тайги сам Христос.

Розповіді про те, як вимираючі святкували своє тюремне Різдво, не винятки, — вони повторюються, вони звучать основним мотивом у спогадах смертників. У цьому є вражальна вимовність. Людина з божеською душею не вкляняється слугам сатани. І ці слуги, ці сатенята не мають влади над людиною, що замерзає, впавши, виснажена, біля важкої тачки. Їхні: тачка, табір, навіть тайга, але не ця людина, над якою сяйво хреста Первозванного.

Наше Різдво мало й інші, не християнські, а препоганські коріння. Ці коріння також вросли в нетрі народнього світогляду. Про пребагату обрядовість цієї сторінки Різдва ще добре пам'ятає старше покоління. Це покоління ще може розповісти молодшим й передати їм скарби нашого Різдва.

Перевтомлені нудними й часто зайвими офіційними штамповано-патріотичними промовами, ми забуваємо влаштувати спільну кутю, де б не забракло й молодого покоління. Усі прапрадідні звичаї повинні бути дотримані, усі прадідні страви подані, усі побажання, виклики, заклики й запрошування вимовлені.

Під сонцем Венесуелі й Парагваю важко відчути повів вітру, що в морозну скрипучу ніч, леденить кров. Але все таки варто розповісти про цю єдину у році ніч, коли запалюються в широчезнім небі льодові фіолетні сузір'я, коли гулає від морозу в поблизькому лісі і стигне на шапці та ковнірі дихання.

У таку ніч оповідач-хлопчик левадою, по ледве протоптаній стежці ніс кутю до бабуні. Вдихав іскристе повітря й по-новому бачив позаду рідне село. Воно було відмінене, хоч таке ж, як сто і двісті років тому. Там, позаду, у святковій хаті була уся родина, увесь рід живих і мертвих. Інакші в цю ніч були пухнасті білі дерева, синяві пагорби над городами й жовтаві крапки освітлених вікон.

ДЕ ГОЛОВНА НАПРУГА

Хоч політики й ті, що, ніби, відають долею народів і запевняють, що напруга світова зменшилась, а марево війни відсунулось та дійсність не підтверджує цього оптимізму. Тільки витягли оборонного воза Західньої Європи з трясовиння й почали думати як, після ратифікації європейського договору, усправнити його, урохомити, Москва втяла свій оборонний пакт. З Кремля покликали вісім країн сателітів і ті наввипередки прибули до Москви, щоб після трьохденних нарад видати декларацію на пострах Європі. Найбільше уваги в тій декларації приділено проблемі Німеччини. Та воно й зрозуміло, бо без німецького жовніра європейський оборонний пакт залишиться розмовними побажаннями. В декларації говориться багато, як і досі, про мир, обвинувачується військові кола, що ніби прагнуть війни й підкреслюється, що „урегулювання німецької проблеми є головним завданням в справі миру в Європі“. Очевидно, урегулювання те в Москві мислять по своєму. Декларація ніби не зробила жадного впливу в Вашингтоні, та чи так буде в Німеччині й Франції, для яких її в першу чергу й уклали.

Тільки розіхалися учасники „миролюбної“ конференції, як в Москві організували відзначення десятої річниці советсько-французької угоди про згоду й взаємну підтримку, уклале-ну десять років тому. На урочистостях було все колективне керівництво. Запросили й французького посла в Москві Жокса, щоб в його присутності поглумитись над Францією. Бідному послові довелося цілий вечір, сидючи між московськими вельможами, слухати, як вони обвинувачували „певні французькі кола“ в підготовці війни, закликаючи через го-

Тоді ще з „мужика“ і з „хлопа“ ніхто не міг скинути й цей хлоп був володарем і синіючого лісу й застиглого повітря й прийдешніх поколінь людей і худоби, що її сьогодні дбайливо нагодував у теплих хлівах суворий і добрий їхній піклувальник і друг-господар.

Можна розповісти про задовільля селян, що сиділи на цій землі тисячі років, що, — як один, — по всіх просторах своєї землі збиралися за кутею, вдихали запах сіна під пахучою скатертиною, смакували усі дванадцять страв багатой вечері працьовитого хліборобського народу.

Цього народу, що володів неуявними скарбами, що вмів, в поклоні Новонародженому Дитяткову широко принести найдорогоцінніший дар — чисте серце.

лову посла французький народ протиставитись ратифікації паризької й лондонської угоди. А представник французького народу (в розумінні Кремля), комуніст поет Арагон сидів поруч з Молотовим на цім бенкеті, як жива ілюстрація того народу. Він не говорив, бо не треба було, він своє скаже на другому З'їзді письменників. Так за вжди поводитись у Москві з послами й делегаціями слабих народів. Молотов прямо погрозив, що ратифікацію паризької угоди Советський Союз „розглядатиме, як акт війни“. А щоб ще більше налякати посла, а через нього Францію, Молотов випалив: „Советський Союз, Китайська Народня Республіка й Народні демократії мають такі колосальні людські сили й користуються такою підтримкою в інших країнах, що немає сили в світі, яка зупинила б наш рух до обраної мети, зупинила б рух комунізму“. Урочистості показові: в них перейдено всяку міру пристойності, не говорячи вже про якийсь дипломатичний етикет. То є стиль співіснування по московському.

Веселі хлопці в Кремлі, вони уміють забавляти західних дипломатів до сліз, а плакати не дають. Не чехами, чи угорцями, й не болгарами лякає Молотов французів, а Китаєм. І це вже друга подібна зустріч за останній місяць.

Недавно Москва, несподівано для західних дипломатів, теж урочисто відзначила дев'яту річницю Югославської Республіки. На заході кілька років ворожили про напняття й зудар між диктатурою Тіто й московськими диктатурами, а тут урочисте відзначення дев'яних років. Ну, як звичайно водиться, многоліття Тітові й його комуністичному ладові, який так обласкували політики заходу, надіючись відірвати від Москви Тіта. Сам Маленков підніс чарку, чи шклянку (він п'є шклянками) за здоров'я югославського диктатора. А Сабуров, голова держпляну Імперії, вів приятельську розмову з кореспондентом Нью-Йорк Таймсу Даніелем, поминувши посла Болена. Сабуров в цій розмові заявив: „Ми вас не зачепимо, коли ви нас не займете“. Але коли ви зачепите нас, то це буде небезпечно“. А Маленков закріпив цю розмову тостом „за мир“. І тут Маленков був по своєму ширий, бо найбільше залежить московським правителям на мирі. Тільки мир, з такою політикою, як досі, помагає диктатурі усталізуватись, переборюючи відцентрові протиперські, антибольшевицькі рухи поневоленних народів. Як не чваняться в Москві, як не страхають захід 20-ти мільйоновою китайською армією, Кремль найбільше боїться виразної політичної лінії й постави заходу, головню Аме-

рики. Постави, в якій би вмішалась і позитивна програма для народів підкорених Росією.

Хоч нині міжнародна політична активність і зосереджена навколо німецької проблеми, проте центром боротьби за панування в світі є Азія. Європа — причілок у світовому фронті, а головний бій ведеться за Азію. Після віддачі багатющих територій північного В'єтнаму в руки дядька Го, опанування південного В'єтнаму йде, хоч ззовні й непомітно, послідовно й пляново. Мало хто вірить в те, що на виборах 1956 року, комуністи не одержать перемоги, бо мировий договір про поділ В'єтнаму створив всі умови для цієї перемоги, прослав доріжку комуністам для опанування цієї країни. Після „возз'єднання” В'єтнаму, черга прийде за Ляосом і Камбоджі, а там і за Сіамом, Бірмою й Індонезією.

Протягом останніх двох місяців червоний Китай не раз пробував почати активно визволяти Формозу, промацував лінію фронту. Погроз було багато в Пекіні. Не припинилися вони й нині, але серйозних операцій за прилучення Формози Пекін з Москвою не почнуть, доки навколо островів цих буде американська фльота. На азійському терені холодної війни, чи то пак тепер співіснування, Формоза є пробним бальоном гри, а центр азійського напняття в Індокитаї. Та то й зрозуміло, бо там найбільші перспективи, співіснуючи рік, відчахнути ще шматом і то без жадного ризика.

Цілком зрозуміло, чому в зовнішній політиці ЗДА, азійські проблеми займають таке поважне місце. На Манилі створено союз південно-азійських держав, за участю Філіпінів, Пакистану, Австралії, Нової Зеландії, ЗДА, Великобританії й Франції. В Вашингтоні серйозно поговорюють про плян Маршала для Азії, навіть називається 4 мільярди доларів, при допомозі яких мало б бути здійснене економічне оздоровлення азійських країн. А в перших числах грудня, державний секретар Доллес і міністр зовнішніх справ націоналістичного Китаю, підписали умову про взаємну підтримку. Цей рішучий крок уряду ЗДА є відповіддю на пекінські погрози про „визволення Формози”. Замість умиротворення червоного Китаю, яке практикують і досі деякі країни Заходу, уряд ЗДА за цією умовою зобов'язується підтримати націоналістичний уряд Формози всіма засобами. А уряд Чан-Кай-Шека відступає ЗДА всі наземні, морські й повітряні бази за обопільною згодою. Умова передбачає допомогу й іншим територіям та говорить про спільну боротьбу проти підірвної діяльності комуністів. Після кількарічних розважань над причинами поразки в Китаю, уряд ЗДА визнав націоналістичний уряд Китаю й треба думати, що в ньому бачиться ту суверенну владу, яка здібна відновити єдність китайської території. У-

мова з Чан-Кай-Ші, з яким воює Пекін й Москва, бо на території Азії це одна із найбільших реальних сил в боротьбі з червоним імперіалізмом, то далекойдучий крок зовнішньої політики ЗДА. Хто зна, чи він не спричинить якогось оздоровлення від розгубленості й безформности, які досі панують в політиці щодо СССР.

**

Чи не найкращим виявом політичної мряки, якою оповите мишлення деяких людей і Америки, є остання стаття в Нью-Йорк Таймсі за 16. грудня Альбіана Росса з Мюнхену. Російську власовщину, членів румунської „Залізної Гвардії” мадярської „Стріли й Хреста”, представників уряду о. Тісо, німецьких втікачів з Судетів кинув пан Росс в один чамбул. Додав туди й терористів С. Бандери. Над усіма поставив ярлик фашистів, щоб „належно”, як то комусь на тому залежить, зорієнтувати публічну опінію для боротьби не проти большевизму, а проти фашизму. Всіх їх отих „фашистів” поєдно з сенатором Мек Карті та правою групою сенаторів і додано, що вони старались створити чужинецькі легіони в німецькій армії. Туман пущено. Статтю читатимуть у Франції, студіюватимуть в СССР, щоб, посилаючись на „авторитетні” американські джерела, виклясти українських націоналістів на З'їзді письменників. Хтось баламутить і то саме в той час, коли в європейських столицях обговорюється справа ратифікації Паризької угоди про оборону Європи, напередодні конференції НАТО в Парижі.

На постать замученого комуністами о. Тісо, якого кожний словак згадає з великою пошаною, комусь треба чіпляти ярлик фашиста і пускати бульки про те, як американці хотіли заарештувати С. Бандеру та не знайшли. Хтось зацікавлений в таких „інформаціях”, щоб ними затуманювати політичну атмосферу. Можна собі уявити з якою приємністю писатиме советський писака про те, що С. Бандера, який послідовно поборював й заперечував творення легіонів без виразної й чіткої політичної плятформи, щодо майбутнього укладу на сході Європи і місця в тому укладі народів, поневолених Росією, у Росса разом з Мек Карті мріє про ті легіони. Що ж дивного, що спільнота, яку так інформує преса в час напруженої психологічної війни не второпує суті большевизму.

Ось Кенан, знаний із своєї приязні до великої Росії в своїй книжці „Реальності Американської політики”..., про яку була згадка в попередньому числі, роздумуючи над експансією советської влади наводить байку Езопа про сонце й вітер. „Мандрівник, то советська влада. Одежа, то її міць і вплив у східній Європі, якою советська влада намагається приховати свою власну святину. Не від рвучких хвиль

Г. Завадович

ПАМ'ЯТІ МИТРОПОЛИТА

(29.VII. 1865 — 1.XI 1944)

В десятиріччя смерті.

Чому ти вмер в таку гірку хвилину,
Як летється кров і тріумфує гріх,
І стадо вовк твоє розбив й розкинув
По всій землі в наругу і на сміх...

(Теодор Курпіта — „Великому Митрополитові“).

Вмер митрополит А. Шептицький саме тоді, коли розбурхані останньою війною чорні сили московського большевизму заливали Українські землі, несучи терор, голод і руїну.

До нас вістка про смерть митрополита Андрея дійшла дещо пізніше з відомих нам причин: окупант не хоче, щоб щось перехоплювалося через залізну заслону, якою він відгородився від культурного світу. Тимбільше, коли сам у чомусь винен. А ми маємо підстави вважати, передчасною смерть владика і не вірити советським повідомленням про її причини.

Вістка про смерть владика болюче вразила нас, може більш, як наших земляків у Краю, бо вони мали змогу віддати митрополитові хоч останню пошану. А ми їй цього не мали.

Одна лиш в нас потіха й надія (можемо сказати
[словами поета),

Що хоч Ти вмер, та дух твій все ж між нами,
Що твої діла, все, що Ти нам діяв,
Жить вічно будуть! І пекельні брами
Не переможуть ніні і вовіки

Великих діл — великого владика!

(Олесь Бабій — „На смерть Митрополита“).

Сьогодні, коли згадуємо небіжчика „незлим, тихим словом“, та схилиємо голови перед його

північного вітру, а від м'яких бічних впливів сонця упертий мандрівник змушений був кінець-кінцем скинути свою одягу“. А мораль? Не чіпати мандрівника, а підігрівати його, не думати про визволення загарбаних Москвою народів, аж поки мандрівникові не стане жарко й він тоді сам скине свою одягу й прийде визволення. Чи не цього хочуть у Москві? Академічно виглядає ота порада роздягати большевизм теплим промінням, щоб побачити за лахміттям його суть. Народи покорені большевизмом давно бачать її й ніякі лахи, які він час-то змінює не заховують перед ними московсько-імперської суті большевизму. Не цитатами ж з Леніна, Сталіна й Маркса здобували большевики Київ, Тбілісі, Прагу, Варшаву й Берлін, а дивізіями, танками та п'ятима колонами, що торували дивізіям шлях.

го величною постаттю, годиться, бодай коротко, згадати про його величезну діяльність. Але говорити про діяльність такої визначної людини дуже важко, бо серед емігрантських обставин не маємо потрібних матеріалів. По-друге тому, що особа митрополита й час, коли жив і працював Владика, ще дуже близькі, ще не можна схопити їх з історичного погляду.

Навіть московські окупанти — большевики змушені були визнати велич постаті митрополита. А їхній промовець у своїм надгробнім слові сказав: „що митрополит Шептицький був серед українців по Шевченкові“. (Петро Ісаєв — „Митрополит Андрей Шептицький“ Мюнхен-Міттенвальд, 1946). Ми ж можемо сказати, „що підемо в мандрівку століть з печаттю духа митрополита Шептицького“ (Ібід.). Печать його духа є ясна, надійна, з нею відновимо нашу державність.

А коли настане „своя воля й своя правда в своїй рідній хаті“, то буде можливість змалювати в повній величі й високу постать митрополита Андрея Шептицького. А покищо, не зважаючи на труднощі, поспробуємо висвітлити важливіші факти з його діяльності з погляду українського патріота.

**

Насамперед кілька головніших даних з біографії митрополита Андрея.

Митрополит Шептицький походив з давнього українського шляхетського роду, який вів свій родовід від княжих часів. З роду Шептицьких у XVIII. ст. було аж три українських митрополити, що посідали митрополичі катедри в Києві.

Згодом рід Шептицьких сполонізувався, як і більшість українських шляхетських фамілій. Проте, в роді графів Шептицьких ніколи не вмирили українські традиції і пам'ять про своє українське походження.

Митрополит Андрей народився 29. липня 1865 р. в с. Прилбичі в Галичині, в родовому маєтку графів Шептицьких. При хрещенні дістав три імени: Романа, Марії й Олександра. Початкову освіту здобув дома, де його вчили спеціально запрошені педагоги. Так само й нижчі гімназійні класи вчився дома і здавав їх екстерном у Львові. Вищі ж класи гімназії скінчив, як звичайний учень у Кракові, а 11 червня 1883 р. склав іспит на атестат зрілості. Скінчивши гімназію, служив у кавалерії. Захворів на шкарлятину й звільнився з війська.

Шкарлятина дала запалення суглобів, яке потім давалося в знаки впродовж усього життя.

Уже підчас військової служби записується молодий Шептицький на правничий факультет Краківського Університету, а після звільнення з війська переводиться до Вроцлаву, де продовжує студії права. По двох семестрах повертається до Кракова і промується на доктора права — 1 травня 1888 р., тобто на 23 р. життя.

У часі правничих студій визріли в душі молодого Романа Шептицького два рішення, які зробили з нього пізніше митрополита Андрея. Перше: повернутися до своєї нації й віри, тобто до українського народу та до східнього обряду. І друге: вступити ченцем до греко-католицького монастиря чину Св. Василя.

Грунт під перше рішення підготували українські традиції в домі Шептицьких. Українська кров перемогла, і вже в гімназії молодий Шептицький належав до українства, а в часі студій у Вроцлаві держав зв'язок з визначними українцями. У 1887 р., в часі правничих студій, поїхав до Києва, де нав'язав зв'язок з українською громадою. Золотоверхий Київ та розмови з українськими дячами скріпили прийняте рішення.

Релігійне виховання, а надто великий вплив матері, оформили в ньому задум піти в ченці. У цьому задумі піддержував Його й Папа Лев XIII, в якого молодий Шептицький був на аудієнції підчас своєї другої подорожі до Риму в 1888 р., і того ж року молодий доктор права вступає до монастиря ОО Василян у Добромилі з ім'ям ченця Андрея. В найближчі роки студіює теологію у Кракові в колегії Єзуїтів, які саме тоді реформували чин Св. Василя. Закінчує студії двома докторатами — з філософії й теології. Року 1892 перемишльський єпископ Пелеш висвячує Його на священника. Року 1896 Його покликають на ігумена Львівського монастиря Св. Онуфрія, а року 1899 — на станиславівського єпископа, а через рік по тому, в 1900 р., по смерті Львівського митрополита Куїловського, — і на Львівського митрополита.

Діяльність митрополита Шептицького відзначалась великою всебічністю. Він не обмежувався церковно-релігійною діяльністю, а охоплював усі царини українського життя і мав на увазі всі українські землі, включаючи й усі закутнини української еміграції. Тому про митрополита Андрея можна говорити:

Як про князя Української Церкви, ученого й організатора науки та українського шкільництва, мецената й знавця українського мистецтва, політика, що боронив національних прав українського народу, господарника, що розбудовував українське економічне життя, суспільника, що вів добродійну діяльність, і як зра-

зок людини, що діяв убагороднююче на кожного.

РЕЛІГІЙНА ЦАРИНА.

Як князь Церкви, працює митрополит передусім над поглибленням релігійності українського народу та над підвищенням його моральності. З цією метою влаштовує місії. Проповідує як для народу, інтелігенції, — так і для священників. Пише щороку по кілька пастирських листів, перший том яких вийшов перед війною. Другий і третій не встигли вийти через воєнну завірюху. Крім того, ще будучи ігуменом монастиря у Львові, розпочинає видавати релігійний журнал „Місіонар“, який виходив з 1897 р. аж до 1944 р.

Після першої світової війни заініціює та фінансує цілу низку інших часописів, журналів і книжок. Для дітей виходить „Наш приятель“ і книжки його бібліотеки; для середньо-шкільної молоді — „Поступ“, що згодом перетворився в орган для студентства. У 1930-х р. р. засновує „Український Католицький Союз“ для інтелігенції, який при фінансовій допомозі митрополита, видає аж три часописи: „Мету“ — тижневик для інтелігенції, „Христос наша сила“ — тижневик для народу, та літературно-науковий місячник „Дзвони“, разом з їх бібліотекою. Для видавання християнської преси й книжок Владика закупає окрему друкарню „Бібльос“.

Під духовним впливом митрополита та його матеріальною підтримкою постає організація для молоді „Орли“ з її журналом „Українське юнацтво“.

Щоб мати ревних працівників на релігійній ниві, митрополит реформує або закладає чернечі чини й фінансує їхні господарства. Зокрема, реформує чин СС. Василянок та закладає два нові чини: Студитів, Студиток та укр. галузь званого західнього чину ОО. Редемтористів (у 1913 р.). Для якихось двадцятьох монастирів закупає будинки й цілі господарства. Крім того засновує три конгрегації: СС. Служебниць, Св. Йосифа і Мирносоць.

Майже що року їздить по візитаціях. Не забуває й про еміграцію. У 1910 р. їде в Америку і візитує греко-католицькі парохії в Канаді і ЗДА; після чого, на його прохання, Папа творить у 1912 р. окреме єпископство для нашої американської еміграції з осідком у Філядельфії. Потім відвідує українські колонії в Босні й Герцоговині, а в 1921 р., коли Папа призначає його візитатором для Аргентини й Бразилії, їде й туди, як перед тим ще раз до Канади й ЗДА.

Улаштовує паломництво до Риму (1910 р.) і до Гробу Господнього в Єрусалимі.

З його ініціативи улаштовано великий здвиг молоді в 1933 р. — „Українська Молодь Христо-

ві", — коли з'їхалося до Львова понад сто тисяч молоді.

Одночасно невпинно працює митрополит і для своєї улюбленої ідеї — ідеї церковної Унії. І вже в перших роках своєї митрополичої діяльності нав'язує контакт з буковинськими православними та з деяким з православних єпископів у Росії. Хоч Росія ставилась до Унії вороже, проте після революції 1905 р. і серед росіян засновується Католицька Церква, яка піддається під патронат митрополита Шептицького.

У 1907 р. митрополит удруге, на цей раз нелегально, їде до Росії, щоб зміцнити контакт з білорусами й російськими католиками. А в часі світової війни, коли його випустили з російського заслання, висвячує для російських католиків екзарха Фьодорова. Навіть російські старовіри шукали зв'язків з митрополитом і налагоджували з ним відповідні зносини. Так у часі його нелегальної поїздки в 1907 р. єпископ старовірів Узов заявив митрополитові Андрееві, що хоче признати зверхність Папи.

Після поїздки 1907 р. хотів митрополит заснувати у Львові Богословську Академію для білорусів, українців і росіян, яка б виховувала працівників для поширення Унії. Але поляки не допустили до здійснення цієї корисної ідеї.

Такі й інші труднощі, однак, не спиняли праці владики, і він ніколи не припиняє своєї унійної діяльності. Так ще перед першою світовою війною заініціював богословські З'їзди і Конгреси у Велеграді в Моравії, в країні, де розпочали християнську роботу Святий Кирило й Методій, що переклали й Святе Письмо на старослов'янську мову — тодішню народню болгарську, власне її македонський діалект. Ці З'їзди мусіли б спричинитися до зближення Церков та підготувати ґрунт для Унії серед слов'ян. Такі з'їзди, з перервами в часі першої світової війни, відбувалися аж до 1939 р. Безпосередніх практичних наслідків вони, правда, дали небагато через несприятливі політичні обставини; але моральне значення мали велике, — бо зближували провідних слов'янських церковних діячів.

У 1918 р. здавалося настав час, коли унійна ідея Митрополита Шептицького здійсниться. Це було за часів гетьмана Павла Скоропадського, коли Українська Церква, відірвалася від московського патріархату, до якого була насильно прилучена ще в 1686 р. В Україні постали тоді три церковні напрями: 1) синодально-тихонівський (прихильники з'єднання з патріаршою російською Православною Церквою), 2) національно-ліберальний, пізніше Українська Автокефальна Православна Церква і 3) **національно-церковний**, що хотів утворити український патріархат на чолі з патріархом об'єднаної Української Церкви, владикою Шеп-

тицьким. Митрополит заявив, що прийме обрання, коли виборці будуть свідомі того, що такий вибір означатиме признання зверхності Римського Папи. Бо вважав, що завершення Унії на Українських Землях як раз і має стати створення українського патріархату з супрематцією Риму, однак з залежністю єпископів тільки від українського патріарха. Цю ідею висунув ще Київський митрополит Петро Могила (в XVII ст.); а митрополит Андрей шукав шляхів до її конченої реалізації. Може вона в 1918 р. і здійснилася б, якби не впала Українська Держава. За большевиків же годі було думати за об'єднання з Римом.

Така несприятлива ситуація тривала на Україні аж до другої світової війни. Коли ж у недавній війні німці зайняли Наддніпрянську Україну і там відновилися Українська Автокефальна Православна Церква, то, здавалося, прийшов слушний момент до об'єднання з Римом. І митрополит звертається до православних з закликом з'єднати Українські Церкви. Але цей заклик не знайшов відповідного розуміння серед православної ієрархії і лишився безуспішним. Саме церковне об'єднання в нас, — очевидно, ще далека справа майбутнього. До цього бракує не тільки відповідних політичних обставин, але сприятливих психологічних умов.

Такі ж труднощі були відомі львівському владиці з нашої історії, як і причини невдачі унійних спроб, почавши від Галицького короля Данила та його висланника, Київського митрополита Петра Акеровича, на Ліонському соборі в 1245 р. Знані були йому й причини унійної невдачі після Флорентійського Собору з початку XV ст. і вся історія Берестейської Унії з 1596 р. Він знав, що Москва, хто б там не володів, докладе всіх зусиль, щоб ліквідувати найменші унійні заходи. Більш того, Москва, вважачи себе третім Римом і спадкоємцем Візантії, без огляду на свій політичний устрій, завжди прагнути до знищення Унії. Так було в кінці XVIII ст. й на початку XIX ст. на Правобережній Україні після розділу Польщі. Так було в 1875 р. на Холмщині. Повторяється це й сьогодні на Західних Українських Землях, після загарбання їх московськими большевиками. Предбачав це покійний митрополит і в роках 1939-1941, коли скликав перманентний собор з метою оборони Української Греко-католицької Церкви. Саме ця Церква дала тоді немало, а тепер ще більше, мучеників з-поміж духовенства і мирян.

Нині на Рідних Землях доводиться страждати обом Українським Церквам. А тому зближення обох наших Церков, взаємне розуміння й толеранція є наказ сучасної історичної хвилини. Це є і заповіт великого владики.

ПРАЦЯ ДЛЯ ОСВІТИ Й НАРОДУ

Для наукової праці митрополит Шептицький був добре підготований. Ще за молодих літ вивчив чимало чужих мов: німецьку, французьку, англійську, італійську, латинську грецьку й гебрійську. Відбув багато подорожей з науковою метою закордон: До Німеччини, Італії, Голандії, Бельгії, Франції, Росії, тощо. Був професором різних дисциплін і написав декілька цінних наукових праць. Добре простудіював і знав унійне питання та підготував до друку цілий том документів з історії Унії. Зібрав у себе великий архів, численні рукописи і стародруки, величезну бібліотеку з унікатів.

Організовуючи освіту, заснував Духовну Семінарію у Станиславові. У Львові — Науковий Інститут для Студій, який згодом злучено з Богословською Академією. У Римі спричинив і заініціював Організацію Української Церковно-історичної Місії, що мала вишукувати цінні документи до історії Української Церкви. У 1929 р. заснував у Львові Греко-католицьку Богословську Академію і Богословське Наукове Т-во, що видало кілька десятків томів журналу „Богословія” та коло двадцять томів „Праць Богословської Академії”.

У Богословській Академії крім теологічного був і філософічний факультет. Проте митрополит добивався перед урядом, щоб відкрити у Львові ще й Український Університет. Коли австрійський уряд те обіцяв, то він закупив землю під університет і тримав її незабудованою. У часі польської держави Українського Університету не дозволено; тому у 20-х рр. у Львові відкрився тайний Український Університет, виклади в якому відбувалися в будинку митрополита.

Щоб мати добрих професорів і вчених для наукових установ, посилав владика на свій кошт здібних людей на студії закордон. Уфундував крім того, великий Національний Музей у Львові (1913 р.), що мав аж три будинки та понад сімдесят тисяч експонатів (іконографія, стародруки, рукописи, історичні портрети, різьби, костюми, зброя, килими, різне старе й модерне українське мистецтво, народознавство, тощо).

Одночасно дбав і про розвиток народнього та середнього шкільництва. Для Товариства „Рідна Школа” закупує п'ять будинків; будинок для Гімназії СС. Василянок, заснував приватну Гімназію, так звану Малу Духовну Семінарію, давав допомогу всім українським школам, дерево зі своїх лісів на будову читалень „Просвіти”, тощо.

Не згадуємо про інші українські установи, що їх діяльність митрополит Шептицький підтримував щоразу.

МИСТЕЦТВО

Українське громадянство знає й оцінює митрополита Шептицького, як покровителя не тільки науки, культури, а й мистецтва.

Митрополит добре розумівся на мистецтві й був його меценатом. Ще як чернець у Кристинополі, обшукав доокільні церкви, замки й зібрав чимало мистецької старовини. Згодом скуповував багато картин та різьби, з чого постав пізніше великий мистецький відділ у Національному Музею. Кілька десятків здібних художників — малярів, вислав за свої кошти на студії закордон, і весь час допомагав їм творити мистецькі цінності. Під оглядом щедрої підтримки мистецтва, мав митрополит властивість, яка споріднює його з Папами доби Відродження, які будували величаві храми, палаци та стимулювали постання невмирущих творів. Завдяки Папам постали, як відомо, непервзойденні твори цієї славетної доби. Таким меценатом мистецтва був і митрополит Шептицький.

ПОЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Митрополит Андрей був не тільки великим архипастирем, видатним ученим, широким культурником, мистцем і меценатом мистецтва, — а й гарячим українським патріотом.

Невимовно складні й важкі політичні обставини, серед яких жив український народ з одного боку та висока національна свідомість і гарячий український патріотизм з другого боку — спонукували його не раз активно виступати в політиці в обороні українського народу на міжнародній або й на внутрішньо-політичній українській арені. Діялось це у критичні моменти українського національного життя, коли митрополит виступав: 1) чи то в ролі амбасадора української справи закордоном, 2) чи в ролі оборонця перед окупантами, 3) чи, нарешті, в ролі мирового судді між розсвареними політичними таборами українського громадянства.

Згадати хочби його вивезення російським урядом на заслання під час першої світової війни; його політичні інтервенції у справі Галичини в Західній Європі підчас Версальських переговорів і т. д.

Ще за Австрії виступав кілька разів з промовами в Галицькій Соймі і в Палаті Послів у Відні у трьох справах: 1) за відкриття Українського Університету у Львові, і в справі розвитку українського шкільництва взагалі, 2) у справі потреби земельної реформи, 3) з вимогою про відокремлення Східньої Галичини в окремих Український Коронний Край.

Так само виступав, уже за Польщі із сміливими інтервенціями у Варшаві проти т. зв. пацифікації українців в 1930 р., з палкою обо-

роною перед польською владою і закордоном проти нищення православних церков і переслідування православних.

Для ілюстрації наших тверджень слід згадати його інтервенції в рр. 1939-1941., та його листи до шефа Гестапо Гімлера проти утисків над українцями та проти масакри галицьких жидів, як рівнож і протести проти скасування навчання релігії у школах та проти репресій НКВД над українцями за першої й другої навали в Галичину московських большевиків. Відома річ, ці протести накликали на нього репресії і, може, спричинили й передчасну смерть неustraшимого владики. Тому, коли слово „політична діяльність” візьмемо в ширшому й глибшому розумінню, то сміливо можемо сказати, що митрополит Андрей був одним з найбільших українських політиків і державників.

ЕКОНОМІЧНА ПРАЦЯ

Суспільну опіку розумів митрополит якнайширше, тому й намагався поліпшувати економічний стан усіх суспільних прошарків українського народу. Завжди спричинювався до збудови українського економічного життя.

Уже до першої світової війни з його фондів прелат Войнаровський засновує парцеляційний банк „Земля” і розпарцельовує між селян (сплата на 30 років) великі добра в Коршеві і в інших місцевостях. Крім того, митрополит дає великий капітал для товариства ubezpieчень „Карпатія” та для аналогічного товариства „Дністер”. Навіть засновує, можна сказати, свій власний „Аграрний гіпотечний Банк”, бо вкладає до нього мільйоновий акційний капітал. Безпосередньо перед першою світовою війною купує на Личакові у Львові поле (двадцять гектарів), де хоче збудувати цілий ряд фабрик, щоб у такий спосіб дати працю багатьом українським робітникам. Одначе війна тому перешкодила.

Дуже підтримував митрополит товариство „Сільський Господар”, як і професійне шкільництво, — бо фахові школи в Галичині були тільки польські. З цією метою купує для Товариства в Милованні дім і садибу, щоб воно відкрило там сільсько-господарську школу. Виконуючи волю митрополита, там відкрили навіть не одну, а декілька шкіл: молочарську, садівничу й господарську. Далі дарує „Сільському Господареві” в Коршеві 35-моргове господарство, де в останньому часі працювала й садівнича школа. Для Студитів купує в Зарваніці садибу з умовою, щоб там був не тільки сиротинець, а й ремісничі школи. Увесь час допомагає Торговельній Школі Т-ва „Рідна Школа” у Львові і т. д.

Це тільки короткий перелік важливіших фактів з економічної діяльності митрополита. Ясна

річ, він не повний і має багато прогалин. Але вже й ці факти говорять за себе.

ХАРИТАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Керований християнською любов'ю до ближніх, усе своє життя розвивав митрополит велику добродійну діяльність, допомагаючи бідним та фундуючи добродійні установи.

Уже в Києві 1914 р. працює у харитативній комісії для вивезення додому евакуйованих в часі першої світової війни галичан. Потім, під час своїх поїздок до Бельгії, Голяндії, Франції й Америки, влаштовує збірки для воєнних сиріт, будує для них притулок у Львові, фундує багато сиротинців при монастирях, допомагає великими фондами Т-ву Українських Інвалідів, будує Народню Лікарню у Львові, що приймала хворих усіх національностей, фундує дитячі ясла та Породні матерів у Львові, фундує дім для львівського товариства служниць „Будучність”, допомагає Т-ву Охрони й Опіки над Молоддю, будує будинки для Пластових таборів, вакаційні оселі для дітей та відпочинковий дім для священників. Сам персонально утримує двадцять воєнних сиріт та коло сорок гімназійних учнів, творить стипендії для студентської молоді й дає одноразові допомоги, щоб тільки із студентів до нього не звернувся, творить чимало бурс, дає допомогу жертвам повини, спричинених гірськими ріками. Нарешті, ще один придверний його чернець роздає гроші жебракам і прохачам, які, знаючи про те, уставлялися перед дверима митрополита навіть у чергу.

ВПЛИВ НА ОТОЧЕННЯ

За час своєї майже п'ятидесятирічної діяльності митрополит Андрій завоював серця українці. Але ця перемога дісталася не легко. Бо, коли понад пів століття тому молодий граф Роман Шептицький вступає до чину ОО Василіян, загал тодішнього українського суспільства в Галичині, дивилися на те з підозрінням. Ці настрої зросли ще більше, коли О. Андрій став спершу єпископом у Станиславові, а згодом митрополитом у Львові. Народовці боялися в цьому прихованого представника Польщі. Русофіли вбачали в ньому майбутнього полонізатора Церкви й Народу. Радикально настроєні елементи поставилися до нього так само з недовірям, як до „польського аристократа, що буде провадити польську панську політику.

У таких умовах важко було починати митрополиту діяльність. Але, як людина в найвищому розумінні, митрополит ставився до кожного із розуміння і виrozumіння. Тому в кожному намагався бачити насамперед його позитивні риси. Далекий від почуття мстивости, говорив про своїх противників з визнанням їх добрих

прикмет і заслуг. Вирозумілий для людської слабости, промахів і помилок, силою свого християнського всепрощення й любови, — умів злагодною впливати на людські почуття. Тому був одним із тих виняткових людей, що своєю поведінкою вміють з колишніх ворогів робити прихильників. Всюди, де появлявся, витворював атмосферу миру, згоди й зрозуміння. В особистій зустрічі ніхто не міг не відчутти чару його постати та його великого виховного впливу.

Прошли роки й застерження розвіялись. Западлива праця для добра свого народу розбила упередження. Його всебічна й благодотворна робота спричинилася у великій мірі до того, що галицька народня маса стала більше кристалізованою, стала такби мовити, нацією, свідомою своїх завдань, свого історичного призначення. А разом з нею і весь український нарід, віднайшов золоту нитку традицій прадідів і в своєму дальшому поході до остаточної мети — виборення Української Незалежної Соборної Держави — ступає з печаттю духа свого великого владики.

**

Як старозавітній Мойсей, вів митрополит свій нарід у Землю обітовану, до зближення з культурним світом, з Європою, з європейським католицьким християнством. Ціле своє життя боровся за справу об'єднання церков і став **апостолом** Унії. Його робота й заходи створити могутнє відродження унійного руху на цілїм словянськїм Сходї. Внаслідок такого діянннн мали виникнути на руїнах московського православ'я **національні Церкви**; і було б найкраще для людства, для культури й цивілізації, коли б вони виникли в єдності з Петровим Престолом у Римі.

Бо на просторах московського мрякобісся „Після распутїнських Синодів, церковних гіцелів з Чека в Росії”, — як каже поет, — „слово Бог не в моді і, може, все це вас зляка”. Та не лякайтесь і не дивуйтесь. Адже після всіляких чисток „і самоваря, царя, та совцаря з Чека... культури, що московський цар приніс на остріє штика, — не дивно... для таких ребят Європа — смерть, Європа — ад”.

Для нас же, українців, для нашої многострадальної батьківщини — спасіння й порятунок тільки в союзі з Європою, тільки в єднанні з її культурою, з її віковими підвалинами, з підвалинами європейського християнства та політичного устрою.

Вдумайтесь тільки й поміркуйте:

...Для вас (каже то й же поет)

Ця філософія російська,

Здається надто не нова:

Русь — Рим, христоблюбне військо,

Синод, нагайка, Петербург

Та хижий свист сибірських пург.

А в тім масштаб поширивсь значно, —

З „асвабажденнн славян”

Наш Смердяков вже мріє смачно

Про „пролетарів всех стран”.

Не „шіт”, не „крест” і не „пролівнн”,

Тепер вже — плянстаринний плян, —

Одеського босняцтва зливн

Перехлюпнуть за океан.

Відомо ж: нуп землі — в Тамбові,

Святї всі — русскїми булі, —

Злучили Маркса з Соловйовим,

Леонтьевом переплели,

І от, на сором Мілюкову,

І на спокусу „зміни всіх”, —

Які ж можливостї готові,

У Мілюковерів нових?!

(Є. Маланюк — „Посланнє”).

Ясна річ: Світове панування, поширення Советського раю” на цілий світ — мета повсякчасної большевицької політики. Понад тридцятирічне плундрування українських земель, понад тридцятирічне нищення українського народу та його інтелігенції, нищення Української Автокефальної Православної (а тепер і греко-католицької) Церкви, української національної культури, — все це красномовно свідчить про устремління червоного московського імперіалізму та централізму. А хїба ж не про те саме промовляє й політика московського большевизму підпорядкувати західньо-українську греко-католицьку Церкву московському патріярхові?!.. та ще й під соусом нібито добровільного об'єднання...

Знаємо ми цю советську добровільність!... Хто хоч трохи запізнав большевицьких ЧК, ГПУ, НКВД, МВД, — той знає ціну підсоветської добровільности, совдемократії та інших затій.

Правильно тому обсервує той самий поет нашу сьогоднішню історичну драму:

А там вкраїнськї степи

Натреніровані скоряться,

Все пухнуть, пухнуть кров'ю праці

Сліпого темного раба,

Й на балалайці, й на тальянці

По селях грають бруд і пранці...

(Є. Маланюк — „Посланнє”).

Це те, що приніс й несе Україні большевизм.

Ото ж, коли хочемо відірватися від московського червоного чи білого мрякобісся, вирвати свою Україну з-під загарбницького панування червоної, чи білої Москви — наша орієнтація має бути скерована на Європу, на її культуру, традиції, релігійні підвалини та політичний устрій; а надія, — на власні національні сили, які прямували б до великої національної революції. Вона не виключає використати міжнародну ситуацію, конфліктів, сутичок, але тільки вона розв'яже українську національну

З Ж И Т Т Я У А П Ц

(Уривок з неопублікованої праці Митрополита Василя Липківського „Історія Української Церкви“.)

Далеко більшу творчість УАПЦ виявила в церковних співах. Всеукраїнській Православній Церковній Раді (ВПЦР) пощастило мати в своєму складі видатних композиторів.

Видатний композитор Микола Леонтович, — син священника з Поділля був у Києві якраз в час утворення другої ВПЦР, захопився українським церковним рухом, увійшов до складу ВПЦР, склав свою літургію й сам керував хором, виконуючи її 9. травня 1919 р. в Миколаївському Соборі. Його співи Літургії і потім стали кращою оздобою українських відправ, крім того він написав багато колядок, кантів; його кант Почаївській Божій Матері („Ой зійшла зоря“) краще українизував людність, ніж усякі промови. Від Миколи Леонтовича, що всіма визначив, як великого таланту співець, УАПЦ ждала ще великих творів. На великий жаль життя цієї чистої, далекої від усякої політики людини, злочинно припинили темні сили на самому початку відродження УАПЦ, застреливши його в січні р. 1921, коли він перебував на святах в свого батька. Ще більш встиг зробити для церковних співів УАПЦ другий, славетний композитор український протоієрей Кирило Стеценко. Він був син селянина на Богуславщині (маляря), скінчив Софіївську Бурсу й Київську Семінарію, багато працював для церковних співів і української музики ще до революції. Під час утворення другої ВПЦР о. Кирило Стеценко увійшов у склад її членів і широко взявся за співочу справу. Він написав кілька літургій, надзвичайно гарну панахиду, багато кантів, колядок. Дуже вдячна йому УАПЦ за його велику працю ждала від нього ще багато церковної утіхи. Та й тут не судилося. . .

В р. 1920 Кирило Стеценко зайняв посаду панотця в с. Беприку на Васильківщині і тут же в жовтні помер від тифу.

проблему й принесе жадане визволення нашої країні.

В цьому пляні об'єднання української православної церкви з українською греко-католицькою церквою під святою зверхністю римського престолу, було б найкращим пам'ятником українському Владиці. Таке об'єднання українських церков прямувало б й вело б наш нарід до Соборної Української Держави. Цим двом ідеям поклонявся, за них боровся протягом цілого свого життя й служіння Богові померлий Митрополит. Тому такий дорогий нам усім українцям образ Владики, великого громадянина й пророка нашої Батьківщини.

Багато зробили для піднесення УАПЦ й інші українські композитори, як от, Козицький, Степовий, Гончаров, та інші. Взагалі своїми справами УАПЦ зразу звернула на себе уваги людности не лише в містах, а й по селах.

Не можна не згадати ще про одну відміну в богослуженні УАПЦ, яку цілком наново утворив протоієрей Софійського Собору Юрій Красицький (Він народ. в м. Липівці 1890 р. був син справника). Це була світська людина й з церквою мав мало спільного, був тільки великий знавець церковної археології, зокрема української. Він дуже захопився церковно-визвольним українським рухом і після 1-го Всеукраїнського Собору висвятився на священника Св. Софії. Ставши Пан-Отцем, Юрій Красицький замислив утворити цілком окрему галузь богослужіння, так звані „Художні відправи“, щоб давати насолоду й науку людности, викликати в них релігійні почуття зовнішньою оздобою храму й відправ, так би мовити, виставністю їх. На кожне свято він добирав певний одяг, показував виконавцям певні рухи, оздоблював відповідно храм і в цих способах оздоблювання о. Юрій виявив надзвичайний хист. В кожне велике свято храм у нього також голосно промовляв про свято своєю оздобою, як співці своїми співами, пан-отці — своїми промовами. На Різдво він утворював прекрасний вертеп: селянська хата з кутею на столі, хліб, ясла (подвір'я, криниця) — все це надзвичайно гарно й чуло викликало дійсно у всякого українця побожні почуття „Святого вечера“. На страсті й Великдень він утворював „Голгофу“, „Гроб Хрестів“, „Воскресіння“ — всі ці художні картини-встави викликали велике зацікавлення й побожність. На свято Успіння переносив глядачів в обставини давнього східного похорону. На Введення утворив був повну копію європейського храму, що дивувала навіть євреїв. Оздоба всього храму на Великдень, Зелені Свята, Другу Пречисту (храмове Свято) — все було надзвичайне.

Ця художня праця о. Юрія викликала велике зацікавлення, можна сказати всього Києва, та й не тільки його — всі приходили подивитися на художню оздобу храму й виходили з підвищеним релігійним почуттям. Сестрицтво доставляло о. Юрію квіти, парафіяни пожертви і праця його була не тільки оригінальною, а й дуже привабливою для людности. О. Юрій **винайшов** і окремі цілі нові обряди й рухи, пройняті релігійно художнім натхненням. Так, на Чеснаго Хреста воздвигали за його вказівками не малий, а великий, природних розмірів дерев'яний хрест, оздоблений квітами, електрикою й це робило надзвичайне вражіння. На всеношній під Різдво утворювалося за його вказівками

I. В-к

Большевизм „консолідується“ з московським православ'ям

(Про листопадову постанову ЦК КПСС)

Наша преса не звернула уваги на листопадову „Постанову ЦК КПСС про помилки при переведенні науково-атеїстичної пропаганди серед населення“. А вона важлива. Справа, очевидно, не в тому, що кремлівське колективне керівництво вирішило, як то говорить постанова, виправити помилки, яких де-не-де допускалися московські губернатори на провінціях, а в чомусь іншому. На її видання мала вплив зовнішня політична тактика володарів Кремля. Кремлівські „джентельмени“, знаючи слабкі сторони „блуждаючих“ політиків заходу, залюбленість їхню в політичний емпіризм, показали, як то є з тією релігією в советській імперії. Ми, мовляв, ніякого утиску не чинимо, а „перевиховуємо“, „переконуємо“ віруючих, охороняємо їх і не раз вказували „на неприпустимість ображати почуття віруючих“ (з Постанови). Що такий трюк Кремля матиме якийсь успіх в Європі, — напевно. Але не те було мабуть головним мотивом при виданні тієї важливої постанови.

освячення куті. „подорож волхвів“ (в середині храму), на прощени вечірню (перед великим постом) урочисте несення хреста, на Шестя обходження з Плащаницею на всеношній і т. д.

Все це були дуже гарно подумані і щиро релігійні оздоби. Правда, великі розміри Св. Софії давали о. Юрію повну можливість вільно прикладати свою художність і праця його мала не лише місцеве, але й справді всеукраїнське значіння. За його зразком і порадами і всі українські парафії м. Києва, робили в себе й вертеп й голгофи і знаходили для цього місце і в своїх малих храмах. Переносився цей звичай і в українські парафії й далеко поза межі Києва, художня оздоба храмів по святах стала звичаєм українських парафій. О. Юрій щодалі все більше робився всеукраїнським керівником церковного мистецтва. Навіть слов'янські парафі., що на початку сильно обурювались цією „театральністю“, потім і самі стали переймати її. Запевне ця цілком нова галузь, такби мовити, обрядового церковного мистецтва, виставної церковної творчості, лише тільки що почалась, мала не тільки талановитого організатора, але вже придбала собі щирих учнів і послідовників. Започатковане мало велике майбутнє для цієї галузі церковної творчості, що може відіб'ється і на церковнім будівництві і взагалі церковній творчості.

Про що йде в постанові? Про тиск на релігію, чи про співжиття уряду з московським православ'ям? З першого погляду ніби видається, що ЦК імперської партії дає нахлябучку низовому партійному апаратові за безчинства з віруючими й духівництвом. Були, либонь, випадки „коли на сторінках преси й усних виступах пропагандистів деяких служителів релігійних культів і віруючих безпідставно подавалося з людей, що не заслуговують політичного довір'я“. Роз'яснюючи, як є з релігією в Імперії, постанова стверджує, що „теперішні служителі культу ставляться цілком лояльно до советської влади“. Ствердження важне. Видавши постанову 1943 року про свободу релігії, а вірніше дозволивши мати релігійні обряди, імперський уряд, без сумніву, не залишив віруючих без опіки, а тимбільше служителів культу. Уряд не тільки ними опікувався, а й вирощував своє духівництво, щоб при його допомозі зміцнити московські обручі большевизму. То був перший етап, коли безбожницька влада шукала способів співпраці з московською церквою в інтересах імперії. Очевидно, на те були свої причини: віра населення, його традиції, перед чим найдосконаліші способи боротьби були безрадными. Переконавшись, що тортурами віри не подолати, в критичний для імперії час, уряд дозволив „свободу релігії“. Тимбільше, що тоді перед московським центром стояло завдання зібрати окраїнні землі після німецької окупації, закріпити заново імперську систему на них. Уряд знав, що за німецької окупації, навіть при негативному ставленні окупанта, релігійні почування, настрої, віра населення найшли своє оформлення в творенні й відновленні національної церкви. Ніким не кермоване, без жадного зовнішнього поштовху, населення України, на другий день після відступу московської влади, спонтанно відновило національну церкву: вишукувало священників, опікувалося ними, не зважаючи на урядовий спротив окупанта. Знаним є, що тоді ж московська православна церква, в більшості підтримувана советським підпіллям, протиставилась відновленню національної церкви й то не без потурання і підтримки окупаційної влади. В Дніпропетровському Українській Собор, навколо якого стояла німецька військова варта, пробували зірвати вночі, а коли слідство вказало сліди до управління московської православної церкви, то влада припинила слідство. Подібні випадки поборювання української церкви мали місце в Кривому Розі, Нікополі,

Харкові та в інших містах. Боротьба московської церкви проти української національної церкви за німецької окупації не висвітлена в нас, а вона цікава, повчальна й її забувати не слід, коли думаємо про завтрашній день. Характеристичним є, що московське православ'я, офіційно вороже до комуністичної влади, в боротьбі проти національної церкви находило спільну мову й тактику з советським підпіллям.

Після відступу німців перед московським центром, який настирливо взявся заново консолидувати імперію, збирати непокірні республіки, стала релігійна проблема. Указом, чи декретом уряду дозволено деякі релігійні свободи тільки для московського православ'я. Це переважна річ. Москва, дозволяючи національні форми в різних ділянках сирепарованого національного життя (шкільництво, література, адміністрація й навіть в зовнішній політиці), не дозволяє будь-яких виявів національної української церкви. Все легальне церковне життя підпорядковане й регламентоване канонами московського патріарха. Представник в ОН від України для Москви не такий небезпечний, як українська національна церква, бо йде тут про духові зв'язки народу з центром, про духовий світ спільноти, витканий з найтонших ниток, неуповних ззовні, під впливом яких кожна людина і спільнота реагує, виявляє себе. І на західно-українських землях Москва тактично де-вчому поступалася на початку, щоб послабити суцільний спротив населення, але на церковному відтинку — ні. Зараз взялася заводити й насаджувати там московське православ'я.

Большевики знають, що, доки людина, створена по образу й подобию Божому носить Його в собі, не перероблена на московсько-большевицький копил, не обезображена і обезпоблена, доти та людина й люди, об'єднані в національні спільноти становлять для них велику потенційну небезпеку. Ідучи, ніби, на поступки в кінці війни, в Москві думали про те, як при допомозі московського православ'я обезобразити людину й спільноту. У нас дехто в пресі говорить, чомусь тільки про сталінізм, про його наслідувачів, сугеруючи думку, що ті большевики, які були в опозиції до Сталіна не робили б того. Промовчується навмисне засадничу річ, що большевизм, як вияв імперської духовости, неблагано, жорстоко веде боротьбу проти людини й національних спільнот. „Гуманний” і культурний большевик, як про нього часто пишуть, М. Бухарін в „Економіці переходового періоду” (Москва, 1920) говорить про це так: „Пролетарський примус, (принуждение) в усіх своїх формах, починаючи з розстрілів і кінчаючи трудовою повинністю, є, як парадоксально це не звучить, методом для вироблення комуністичної людськості з

людського матеріалу капіталістичної доби”. А що інтереси московських пролетарів збігаються з інтересами світового соціалізму, на це не раз вказував Ленін, і Бухарін не потребував розшифровувати того зайвий раз.

Церковну політику і зокрема останню постанову большевиків можна зрозуміти тільки пам'ятаючи це основне завдання. Не про послаблення тиску на релігію йшло московському центрові і в 1943 р., як і в листопаді цього року, а про перероблення в першу чергу національних спільнот, про досконаліше обезображення їх за допомогою московської урядової церкви. В критичний період імперії Сталін дозволив у вересні 1943 р. „відновити російську православну церкву”, але навантажив її нецерковними завданнями. Одна історична аналогія. Відрубуючи голову патріархові Фотієві, Іван IV сказав: „земний володар посилає тебе до небесного Владика” (цитовано з пам'яті). А новий хан в імперії ХХ століття, в критичний час, наділяє патріарха московського православ'я, (до речі обраного не без допомоги большевицької партії) всіма почестями земними і дає йому і його свиті відповідне завдання: підпорядкувати православні церкви в православних країнах до московської церкви, „воз'єднати” їх. Патріарх вірно працює над виконанням цього завдання. Року 1948 він проголошує декларацію чи звернення про патріарше бажання зібрати в Москві всесвітній собор православних патріархів. Советська влада дуже прихильно поставилась до цього задуму і не боялась, що „опіум релігії отруїть” пролетарську столицю. Собор, як знаємо, не відбувся, бо константинопольський патріарх Атанагорас та патріархи східних церков, за винятком антиохійського, відмовилися від участі в ньому. А антиохійський патріарх Александер IV в асисті митрополитів Близького Сходу і експертів церковного діла довший час гостює в розкішнім палаці біля Москви. Крім духівництва московського в бенкеті брав участь і представник уряду, імперський міністр віровизнань Белішев. Недавно гостював у Москві болгарський патріарх Кирило, а перед тим московський патріарх прийняв у себе кількох православних владик сателітних країн. Не про соціалізм і не про безвірництво, мабуть, говорили на тих конференціях, а про „воз'єднання” православ'я. Большевикам йшло і йде про здійснення свого панування над світом. Знаний слов'янофіл Лентієв повчав: „Нам перш за все потрібний Вселенський престол на Босфорі для дальшого церковного домостроїтельства”... Тоді домостроїтельство сягало до Босфору, тепер воно сягає далі. Але як за часів Леонтієва так і за Маленкова велику ролю в ньому покладається на московське православ'я. За тим прийшло нове завдання: мiрова акція. Не всіли роз'їхатись васали московського

Петро Мірчук

Два типи соціалізму

Соціалізм це в основному економічна, господарська течія по-своєму опційне явища економічного життя — продукцію, розподіл і консумцію матеріальних дібр, — і дає свою систему вказівок дії в економічній діяльності. Але йому вказівки успішні явища не діють ніколи і не можуть діяти окремо, відірвано від усіх інших явищ. То ж і економічна діянка життя не існує ніколи і не може існувати окремо, відірвано від усіх інших явищ. Тому і соціалізм, будучи в своїй основі економічною доктриною мусить змагатися становити теж до суспільно-політичних питань, а у висліді цього — побити і зовсім не затежно від своєї теоретично-економічної специфікції, мусить приймати теж специфікацію політичну. Це позначається дуже виразно головною в час серйозних політичних потрясень. На українському ґрунті виступив соціалізм, як діюча сила, якраз в час глибоких політичних потрясень, в час розвалу царсько-московської імперії. І тому його постава в політичних питаннях стала основною характеристичною прикметою українського соціалізму.

Постава українського соціалізму в політичних питаннях була вся керма суспільним життям української спільноти, відомо: прийшовши в Україну, як продовжт московської „переріпки“, соціалізм став там чинником політичного задуранювання і доставляв сервілістичних інженерів до відомих наслідків: відкидаючи й оборюючи ідею національної суверенності й державної незалежності, як основи свободного національного розвою, українські соціалісти

царства з конференції, на якій домовлялися про одне командування над збройними силами всіх країн, що є під опікою Москви, як патріарх Олексій видав від себе і Синоду декларацию, в якій „благословляє“ резолуції московської віснкової конференції країн советського блоку. Патріарх закликає всі західні країни відмовитись від своїх плинній і прилучитись до оборонних заходів Сов. Союзу.

Хан земний находить тут спідню з найвищим достоїнством московської православної церкви. Нічого нового тут немає. Стара російська імперська традиція. Російська православна церква, що брала найактивнішу участь в діяльності ВАНП, не менш активно співпрацює з поліцією й адміністрацією більшевницького хана, щоб обзообразити українську греко-католицьку церкву, навертаючи вірних і служителей її на московське православие. Самоозуміло, що церковні служители, яких в листопаді було поручено Хрущов не дозволяє ображати, а велить бути чутим до них, є добраними і вишкоченими, вони знають, кому і як мають служити.

Від першого акту консолідації більшевизму з московським православием проминую понад 10 років. І ось цього року запримитили і ствердили, що на Україні, як писала „Радянська Україна“ в серпні „Науково-атеїстична прокатанда підпала“, шкоча й комсомольські організації проявляють в цій важливій справі недопустимий формалізм і байдужість, коли деякі діти піддаються під реалістичний вплив, а „кляклярно-освітні заклади зовсім не ведуть цієї прокатанди, або ведуть її погано“. Не раз повертався до цієї теми й учительська газета, критикуючи учителя, за те, що вони замість того, щоб передобити (обозображувати) дітей і юнь, самі беруть шлюб в церквах, християть своїх дітей і взагалі тримають реалістичних пересудів“. В „Правді“ були не раз натинки на секретарів партії, які піддалися реалістичним впливам і вчашають до церкви та християть дітей. Характеристичним є, що в пересові кампанії проти реалістичного чомсь було літом цього року, говорилось більше про реалістичну й наукову ідеологію. В постанові, після згадки про те, що в царській Росії церква вірно служила самодержавно, говориться, після згадки про те, що в царській Росії церква вірно служила самодержавно, говориться, що в советській Росії „служители церкви в більшості займають льовийні позиції до советської влади“. А далі мова йде про уакокалення методів, способів, при допомозі яких держава влада має вести ідеологічну боротьбу. І тут же партія остеріає, щоб яконаві не ображали почувань вірних і служителей кувлять. Партія не проти московської церкви, не воює з нею, а тільки велить уакокаленити, пристосуваити її до імперських завдань. Листопадова постаова ЦК тільки

закінчили повною компромітацією й банкрутством.

Але, як вбогий умом збанкрутований дідич не в силі усвідомити собі дійсності, так і наші соціалісти не спромоглися і досі зрозуміти дійсність. Залишившись відштовхненою й засудженою українським народом жменською ман'яків і невдах, вони й далі вперто виступають з претенсіями бути не лиш одним із діючих, але й провідним чинником в українському житті. Багатомовного факту, що, ані на Рідних Землях в 1941 — 44 рр., ані серед чвертьмільйонової маси українських емігрантів з усіх закутин України, ні одна з давніх українських соціалістичних партій не змогла приєднати хоча б одного нового члена, вони, та горстка членів колишніх українських соціалістичних партій, не сприймають. Вони й далі запевняють, що соціалізм найбільш відповідає бажанням українського народу й соціалістичні партії в Україні матимуть в майбутності за собою більшість українського населення. Як доказ на здійснення їхнього пророчтва вони подають — відродження й широку популярність соціалістичних партій в Німеччині, Франції та деяких інших західньо-европейських державах.

Факту, що соціалістичні партії в Західній Німеччині, Франції та в деяких інших західньо-европейських державах є серйозним політичним чинником і тішаються певними симпатіями мас тих народів, не можна ні заперечувати, ні недобачити. І тому цей аргумент заслуговує на увагу.

Тільки ж, тут мусимо вже на початку підкреслити, що доказувати приємливість для одного народу якихсь форм суспільного життя приємливістю тих форм для другого соціологічно — є — повним безглуздям. Це ж точнось так, якби доказувати, що такі-то черевики напевно будуть „пасувати” й подобатись Іванові, бо — „пасують” і дуже подобаються Степанові. Кожна нація має свої характерні особливості й те, що дуже підходить духовості й уподобанням та сприяє розвитку одного народу може зовсім не підходити й спиняти та викривлювати розвій другого.

Але, життєвість і популярність соціалістичних партій теж сьогодні в західній Німеччині, чи Франції впливають не тільки з особливостей тих народів. Причиною цього є насамперед — політичне обличчя соціалістичних партій в Західній Німеччині, чи Франції їхнє **становище в національно-політичних питаннях.**

Візьмім, для прикладу, німецьких соціалістів. Напередодні першої світової війни соціалістичний інтернаціонал став на становищі, що війна між народами лежить в інтересі тільки інтернаціонального капіталізму і тому соціалісти всіх країн повинні виявити свою клясову солідарність і виступити проти війни. Та коли війна

почалась, то німецькі соціалісти зайняли зовсім інше становище. Виявляти якусь клясову солідарність із соціалістами Франції, або Росії, що стали в війні з Німеччиною, нікому з них і на думку не прийшло. Бажати упадку Німецької держави й соціалістичної федерації Німеччини з Францією або Англією на правах автономії, щоб тим способом „знищити німецьку буржуазію” та „забезпечити здобутки соціалізму” було для кожного німецького соціаліста завжди — злочином. Зате ненарушність національно-державної суверенності Німеччини було політичним вірую для кожного німецького соціаліста так само, як і для члена кожної іншої німецької партії.

Такими залишилися німецькі соціалісти й сьогодні. Більше того: сьогодні вони ще куди сильніше підкреслюють значення національно-політичних моментів і своє позитивне ставлення до них. Першу політичну кампанію після упадку нацистського режиму, підчас виборів до законодавчих органів західньо-німецької республіки, проводили німецькі соціалісти виключно під **національно-** політичними кличами: за рівноправність Німеччини, за об'єднання всіх німецьких земель, за повернення повної національно-державної суверенності Німеччині, за звільнення всіх німецьких полонених, за амністію для німецьких політв'язнів (то значить — для німецьких нацистів!). Економічні питання не то, що поставлено було на дальшому пляні й узалежнено їх зовсім від державно-політичних, але звичайно й не згадувано їх.

Після другої світової війни багато говориться про концепцію західньо-европейської федерації. Для реалізації цієї концепції створено окремі комітети, ради, парламенти. Апостолами її є: очевидно, насамперед соціалісти. Німецькі теж. Коли ж французи використали по-своєму ту концепцію й запропонували затримати Саарську область відокремленою від Німецької держави й створити з неї окрему, першу автономну частину західньо-европейської федерації, то найголосніше запротестували проти того — німецькі соціалісти. Бо вони — за західньо-европейську федерацію, очевидно; вони за соціалістичну спільноту народів тим більше; але — насамперед за самостійну й соборну німецьку державу. І то не конечно за соціалістичну: може бути й капіталістична, клерикальна, навіть нацистська, щоб тільки вповні самостійна і єдина. І тепер оце німецькі соціалісти виступили дуже рішуче проти німецько-французького договору Аденавера виключно з національно-політичних мотивів. Договір, на їх думку, не запевняє повернення Німеччині Саарської області, не дає запоруки приєднання до німецької держави східньо-німецьких теренів й не вводить повної національно-політичної рівноправності Німеччини. Аргументи про наближення в числі-

АВТОРІВ І СПІВРОБІТНИКІВ "ВІСНИКА" РЕДАКЦІЯ
ВІТАЄ З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ ТА НОВИМ РОКОМ.

проти державності власного народу і тому вони не наставляли проти себе народніх мас. Навпаки, вони активно займали весь час позитивне становище до основних національно-політичних питань і тим зберігли своє рівноправне до інших партій право громадянства. Їхню економічну програму можна вважати корисною, або шкідливою, можна нею захоплюватись, або її рідуватиме поборювати, але в кожному випадку все це буде торкатись тільки внутрішньо-національних проблем. Німецька, французька чи якась інша західно-європейська соціалістична партія залишається завжди національною партією, — навіть тоді, коли галасливо говорить про інтернаціоналізм, — і, маючи завдяки цьому свободний доступ до душі населення даної країни, грає нагасподарських проблемах та здобуває собі менш, чи більшу кількість прихильників.

Зовсім інакше маєтись справа з українськими соціалістичними партіями, що зареєстрували себе українському народові в час визвольних змагань 1917-20 рр. Маючи в своїх руках владу, вони використали її не на боротьбу за основні національно-політичні права нації, за українську державу, але якраз навпаки, на нищення основ української державності. До боротьби за українську державність не стали вони і описи, мік іншою винаймали, в дурній світовій війні і після неї. Вони не тільки не взяли самі участь ні в противімецькому, ні в противобольшевницькому ре-зистансі, але оплютавали і оплютаються цей резістанс українського народу під прапорами УНА. В національно-політичній діяльності наші соціалісти проповідують ту саму концепцію антидержавницького сервілізму групи Московщини, що проповідували в 1917 році. Значить, — основ, на яких спираються симпатії прихильників соціалістичних партій серед західно-європейських народів, наші соціалісти не мають зовсім. І покликаться на них — зовсім безпідставно.

До "український" соціалізм і західно-європейський соціалізм це два зовсім різні типи соціалізму. І якщо наші соціалісти хочуть при-вернути собі в симпатіях українського народу втрачене право громадянства і мати його так, як мають його німецькі чи французькі соціалісти, то мусять перейти на державницькі позиції; визнати національно-політичні питання ос-новними і ретабілітувати себе посиленою учас-тю в боротьбі за українську державність.

Цього договору німецького і французького, "робочого класу" для німецьких соціалістів є, очевидно, непереконалими а то й смішними. Національно-політичний інтерес ставили ні-мецькі соціалісти на першому місці і в такій

нацистського режиму. Немає найменшого су-мніву, що вони всі були проти гітлерівського режиму. Чимало з них сиділо по гітлерівських концтаборах. А однак усі німецькі соціалісти яким в час війни було дано в руки зброю, за-хищали нацистську німецьку державу перед французькими і англійськими соціалістами так само, як і нацисти. Перед ними стояло чітко ділема: збереження національно-державної не-залежності Німеччини, але з нацистським ре-жимом, або повернення соціалістично-демокра-тичного, отже в партійному розумінні їхнього режиму, але коштом державної незалежності Німеччини. І вони — вибрали перше: вони во-лили боротись навіть за тоталітарно-гітлерів-ську, але самостійну і соборну німецьку дер-жаву, а ніж за соціалізм з його демократією коштом національно-державної незалежності. Така сама постава в національно-політичних питаннях і французьких соціалістів. Підчас ні-мецької окупації вони взяли активну участь у

протиімперському резістансі поруч членів ін-ших французьких партій, ставлячи спрару зо-всім ясно: насамперед привернення повної на-ціонально-державної суверенності Франції! Та-кою є постава і соціалістів інших західно-євро-пейських народів.

І, коли ми, маючи все те перед очима, порів-нюємо німецьких, французьких та інших захід-но-європейських соціалістів з нашими, то нам стане ясно, що перед нами два зовсім різні, в великій мірі навіть протилежні один одному типи соціалістів. Західно-європейські соціалі-сти — це державники, які реалізують їхньої соціалістичної економічної програми вважають можливим лише в своїй національній, самостій-ній державі. А наші соціалісти це руйніники влас-ної державності, що бачать перед собою лише свою соціалістичну доктрину, реалізують якої вони вважають першочерговим завданням, а на-ціонально-державні інтереси дурорядним, по-хідним від нього.

А, тому й не може бути мови, про порівню-вання наших соціалістів з західно-європейськи-ми та тимбільше про аргументовання, що со-ціалісти в Україні здобудуть колись симпатії та тимбільше про аргументовання, що со-ціалісти в Україні здобудуть колись симпатії широких мас, бо такі симпатії мають оце ні-мецькі та французькі соціалісти. Бо ж ті сим-патії західно-європейські соціалісти здобули собі зовсім не соціалістично-економічною про-грамою, але відповідною поставою в національ-но-політичних питаннях, якраз протилежно до постави наших соціалістів. Західно-європей-ські соціалісти не мають на своєму конті дій-

В. Давиденко

Шляхи української підсоветської літератури

Чи не єдиною річчю, що має вільний вихід з-поза залізної заслони, — річчю, перед якою підіймаються всі енкаведівські рогачки, є советська книжка. Продукцію советської літературної промисловости Москва щедро постачає підневільному населенню і широко експортує її до „капіталістичних країн”.

Советська влада вмє оберігати свої секрети і викрадати чужі. Ніде в світі, ні за яких часів не існувало такої складної системи перепусток, як в Советському Союзі. На фабрику — перепустка. До закритого рознодільника — перепустка. П'ять перепусток до якогось там районового головача. І непроторений бар'єр перепусток до третього чи й четвертого заступника міністра.

Але без ніякої перепустки виходять советські книжки до Європи й Америки. Вони, творені методом так званого соціалістичного реалізму, як твердять винахідники цієї методи, „в художніх образах правильно відображують історично-конкретну правду життя в її революційному розвитку”.

Цю советську „правду життя”, цю „щасливу дійсність соціалізму, побудованого в Советському Союзі”, пропагують большевики через літературу, щоб переконати читачів у тому, чого немає, що не існує і ніколи під московським місяцем не існуватиме.

У нас часто люблять пригадувати чи не Геббельсову рецепту, яку перейняли від нього большевики в своїй пропаганді: повторюй день-у-день найбільш неймовірні речі — і зрештою люди цим неймовірним речам повірять. Не знаємо, кому належить пальма першинства у створенні цього рецепту — Геббельсові чи Ленінові, — але голодне й недовірливе, виробленим довгими роками недовір'ям, підсоветське населення цю рецепту переверєлює. Повторювання день-у-день тих самих абсурдів не змушує в них вірити. Підсоветський український громадянин вдає, що він вірить цим брехням про грушки на вербі — і мовчить, і робить те, що йому наказують. А панівна советська каста вдає, що вона вірить у те, що в її грушки вірить підсоветський український громадянин. Таким чином витворюється своєрідна рівновага взаємообдурювання між терористичною владою і тероризованим населенням.

Тут треба зробити посутне застереження: молодість завжди довірлива. Навіть під комуністичним режимом. Отже, припускарально, якийсь відсоток молоді, в якій підсоветські будні ще не зв'язали молодості, таки й вірять у червоні грушки — і советську літературу сприймає, як „правильне відображення історично-конкретної правди життя в її революційному розвитку”.

**

Стократ заборонювана й переслідувана, українська література до революції, під царатом, не спромоглася стати вривень з літературами західно-європейських передових країн. А проте, її творці навіть у тих умовних заборони й цензурних утисків створили цілий ряд високомистецьких творів, що по праву можуть зайняти місце

поруч із творами кращих тогочасних письменників Заходу. Українська література, що — мовою й тематикою — цілковито вийшла з народної гущі, завжди відзначалася своєю гуманністю і багатим ідейним змістом. Це була література народу, який прагнув звестися на ноги.

Залізний фонд української дореволюційної літератури створили люди аскетичного типу. Нечуй-Левницький, Глібів, Панас Мирний — вони не бачили перед собою читача, для якого писали. Вони жили любов'ю до свого народу і візіями майбутнього. Сорок років віддав літературній діяльності поет і драматург Михайло Старицький. А чи сходився він коли віч-на-віч із своїми читачами в широкій аудиторії? І чи немає символіки в тому факті, що неіснуюче тоді в українському лексиконі слово „мрія” — вигадав саме Старицький?

Але народ уперто прагнув звестися на ноги. І він породив Франка, Лесю Українку, Стефаника і десятки інших талановитих творців літератури. Українське художнє слово стало „зброєю гострою”, якою озброювався народ у боротьбі за свої права соціально й національно.

Величезну роль відіграла література під час визвольних змагань. У цей час вродило на літературній ниві стільки „творчої братії”, як ніколи за всі попередні часи. Буквально зародилося від поетів і письменників. І це зрозуміло: бо словом-образом найлегше дається людній виляти почуття, що її переповнюють.

**

В основу періодизації української літератури в советських підручниках для середніх і високих шкіл покладено періодизацію історії України — УССР: 1) Період громадянської війни (1918-1920); 2) Період індустріалізації (1921-1929); 3) Період колективізації сільського господарства (1930-1934); 4) Період завершення побудови соціалізму (1935-1941); 5) Період другої світової війни і 6) Післявоєнний період.

Період громадянської війни — інакше кажучи, часи визвольних змагань — як ми вже зазначили, розв'язали дуже багато творчих сил. Це був надзвичайно плідний період. Але неправдою є, як повчають сьогодні по советських школах українську молодь, буцімто належить він до советської літератури. В тому періоді не тільки розстріляний большевиками поет Грицько Чупринка чи Олесь Кандиба, що вїхав після поразки визвольних змагань на еміграцію, але навіть Рильський і Тичина були по цьому боці барикад. І лише нахабством большевицьких фальсифікаторів у шкільні читанки внесено Тичинні вірш „На майдані”, в якому оспівує він національну революцію:

На майдані коло церкви революція іде.

„Хай чабан — усі гукнули — за отамана буде!”

Де ж таки чувана річ, щоб у червоній гвардії 1918 чи 1919 року були отамани! Та й не під церквою збиралася ті, що змовлялися душити Україну!

Отож, не маючи фактично до 1922 року жадного поважнішого советського художнього твору в українській

мові, більшовики попросту привласнили, експропріювали собі цей період і наліпили на нього свій ярлик. Ось для чого й скористались ми з советської періодизації історії літератури, щоб тут її спростувати.

Отже, українська советська література появилася аж у 1922 році, коли потом і кров'ю народу почали окупанти розбудовувати промисловість, щоб скріпити своє внутрішнє й зовнішнє становище. Тоді називалася вона пролетарською літературою, а всіх письменників і поетів поділялося на „наших” і „не наших” — пролетарських і непролетарських, або попутників. Частина письменників, зневірившись, почала перестроювати свої ліри на більшовицький лад — пішла на „лакомство нещасне”. А відважніші стали прибирати свої твори в „езопівську мову”, якою приховували свої справжні думки. Описуючи українських партизанів, називали їх червоними партизанами. Викриваючи нібито „болячки нового побуту”, змальовували цей творений більшовиками побут у такому відворотному вигляді, що викликали у читача протисовєтські ремінісценції. Про письменників-попутників тогочасний пролетарський критик Ів. Кулик писав, що це були люди, які, „навіть позбувшись свідомого націоналізму, не могли позбавити себе його підсвідомих, атавістичних пережитків і інтуїтивно залишалися більше українцями, ніж пролетарями” („Шляхи Мистецтва” ч. 2, 1922).

В літературу ввійшли перші групи молодих письменників-комсомольців — з фронту, комнезаму, з робітничого партійного осередку. Це була література малих форм і формалістичних шукань. Тоді розмножилися найрізноманітнішого характеру літературні течії — панфутуризм, кубізм, конструктивізм, спіралізм. Представники кожної з цих течій лише себе називали пролетарськими письменниками, і, заперечуючи це звання за всіма іншими, доказували, що лише їхньої творчості потребує „гегемон революції” — пролетаріят. Один тогочасний критик жартома радив початківцеві: „Хочеш бути пролетарським поетом, — пиши так, щоб було не по-людськи”... В одній із полемічних статей поет Валеріян Поліщук доводив, що „новою течією, яка виросла на ґрунті революції і утворилася без зв'язку з західною літературою, є „революційний романтизм”. До представників цієї течії він зараховує В. Еллана, В. Чумака, себе самого, Осьмачку, Сосюру, Хвильового. Як чільні „панфутуристи”, виступали Михайло Семенко, Г'єо Шкуруній і якийсь час О. Слісаренко.

Тематика прозаїчних і поетичних творів охоплювала коло тем недавньої громадянської війни і індустріалізації: про фабрику, завод, робітника в снівній блюзі, без індивідуалізованого обличчя. Але було в літературі й село — розгублене, пригломшене, що не знало, на яку ступити; воно мусіло бачити свою майбутність у великому місті, хоч тяжко було поривати з вишневим садком і тихими вербами. Присвячуючи Володимирові Сосюрі, найпопулярнішому тоді поетові, вірш, один молодий початківець писав:

Гей, молоді селяки,
Ососюртеся!
Але не кидайте овечий рай,
А там в хлівах співайте

Про блимання трамваїв.

Востанне гейкніть на волів,

І демешем старим

Останню борозну пройдіть.

На кобзу бринькати перестаньте!

З переходом від воєнного комунізму до нової економічної політики — НЕП-у — і з піднесенням матеріального рівня життя в країні розвинулась також і література. На дозрілих письменників виростили початківці, що прийшли в літературу з вибухом революції. Вдосконалювались письменники старшого покоління. Придержуючись визначених партією „казьонних” рямців, вони виповнювали їх часом високомистецькими творами.

Але „значна частина мистців, — як зазначав той же таки Ів. Кулик, — в НЕП'і „побачила лише хаос, або ще гірше — поразку революції. Відродження капіталістичних господарських форм в окремих галузях давало їм привід до рецидивів розкладових мотивів творчості”. Для тогочасних настроїв пролетарських поетів і письменників, що в НЕП'і вбачали загибель і навіть зраду жовтневої революції, характеристичні занепадницькі настрої:

Куди звернуся я? Доці! Доці! І мряка!

Куди дивлюся я? Запорошило — ніч.

Крізь хуртовини рев далекий дзвін на сполох .

Дзвонар рятує десь, а дзвони замело.

Куди звернуся я? Доці! Доці! І мряка!

І хмарний (цей!) заспів самотно закує:

В „Шляхах Мистецтва”*) він (о любий мій Коряче!),

Як в серці моє „неп”...

(М. Хвильовий)

Рівночасно ж виявляється в прозових і поетичних творах вагання і переоцінка ідеологічних цінностей. Під цим оглядом характеристичний такий уривок з автобіографічного вірша В. Сосюри „Два Володьки”:

Довго, довго я був із собою в бою...

Обсидалося і знов зеленіло в гаю,

пролітали хвилини, як роки...

Рвали душу мою, два Володьки в бою,

і обидва, як я, кароокі,

і в обох ще незаний, невиданий хист, —

— рвали душу мою

комунар

і

націоналіст...

Великим успіхом у стужилого за книжкою читача користувалася в 1920-х роках твори Головка („Бур'ян”), Олексі Слісаренка („Чорний Ангел”), Володимира Гжицького („Чорне озеро”), Петра Панча („Голубі ешелони”), Юрія Яновського („Чотири шаблі” і „Майстер корабля”), драми Куліша („Мина Мазайло” і Народний Малахій”), Миколі Хвильового („Вальдшнепи”), Рильського, Тичини, Косинки, Івченка, Антоненка-Давидовича („Землею українською”), Плужника і багатьох інших.

В ті роки у літературному житті активну участь взяли і галичани, що частково залишилися в Східній Україні, як бувші вояки УГА (Гжицький, Бобинський, Загул та

*) „Шляхи Мистецтва” — орган Головного Управління Політичної Освіти, що виходив в Харкові, тоді столиці УССР.

ін.), а в більшості напливли через „зелену граніцю”, по-віривши большевицькій пропаганді, що „там”, мовляв, справді будують Україну. Галичани видавали в Харкові свій журнал „Західня Україна”, хоч поза тим брали участь в спільних письменницьких організаціях і ні в чому від наддніпрянців не вирізнялися.

Найяскравішою групою з-поміж старших поетів був у Києві гурт т. зв. „неоклясиків” — Филипович, Рильський, Драй-Хмара, Зеров і Бурхгарт-Клен. Назва ця, як пригадує в своїх споминах Юрій Клен, „була випадкова і вказувала лише на те, що ці поети вчилися у класиків, тобто майстрів, які дали невмирущі зразки поезії. А це, розуміється, було не на руку пролетарським „поетам”, які не хотіли вчитися. Також і офіційна критика відносилася до „неоклясиків” з неприхованою ворожнечою. Вони стояли осторонь літературного життя, гордо замкнувшись у своїм „п’ятірнім гроні”. Їхню працю так схарактеризував у своїм вірші Микола Зеров:

Та був один куток, де їх невтомний галас
безсило замовкав: самотній кабінет,
де мудрий Аристарх, філолог і естет,
для нових поколінь, на глум зухвалій моді
заглиблювався в текст Гомерових рапсодій. . .

Талановиті письменники вміли, домішуючи до своїх творів помірну дозу обов’язкової пропаганди, робити їх цікавими. Ще вільно було навіть „критикувати” советську владу, як то не раз робив задля загальної приємності надзвичайно популярний тоді гуморист Остап Вишня. В цьому ж періоді постав цілий ряд письменницьких організацій — „Плуг”, „Гарт”, „Вапліте”, „Аспанфут” та ін. — і розпочалася відома літературно-політична дискусія, започаткована відомими памфлетами Хвильового. Уже тут, на еміграції, в деяких наших колах цей період навіть названо „ренесансом української культури 20-х років”, хоч само слово „ренесанс” не відповідає на означення цього періоду, що був безпосереднім продовженням загального українського культурного розвитку і джерела свої має у визвольних змаганнях 1917-1921 років.

Від 1930 року, розгромивши СБУ, в якій зосередилася краща частина української інтелігенції, почала Москва колективізувати Україну. Ця чорна сторінка в житті українського народу знайшла своє окреме потворне відображення в советській літературі. Тоді пролетарські письменники дістали „соціальне замовлення” — допомагати партії загнати селянство в колгосп. Український селянин йти до колгоспу не хотів — і його погнали голодом. Та даремна річ шукати в тогочасних журналах і книжках опису тих страхіть, які переживало конаюче село. Їх нема, бо про голод заборонено було не то писати, а й говорити. Натомість масово друкувалися безвартісні під оглядом мистецьким твори, в яких змальовувалося „щастя” селянина, що втрачав усе найдорожче, обертаючись на колгоспного раба.

Характеристичним для періоду колективізації є твір виплеканого партією колгоспного письменника Хутірського під назвою „Мамо, вмирайте!” В цьому творі старенька, хвора вдова рішуче відмовляється вступити до колгоспу, бо ненавидить його з усієї душі. Ніякі погрози голови сільради і іншого сільського начальства не допомагають, Не впливають також умовляння сина — комсо-

мольського активіста. В драматичній розмові з матір’ю син заявляє, „Ну, мамо, як не хочете йти до колгоспу, то вмирайте!” І, залишена без опіки, стара жінка вмерла. . .

Так насилували московсько-большевицькі окупанти душу українського народу, затруюючи її творами Хутірського та інших „ударників в літературі”.

Рівночасно заповнювали сторінки книжок і інші „герої доби будованого соціалізму”: стахановці й стахановки, відважні танкісти і герої летуни, дівчата-комсомолки і хлопці-активісти. Колгоспники з піснею про Сталіна працюють на колгоспних ланах, а після праці йдуть до хатичитальні, щоб послухати радіо. Робітники з ентузіазмом виконують і перевиконують плани, відчуючи від цього найбільше задоволення. І, звичайно, всі розуміють, що це щасливе життя вони завдячують геніальному вождеві.

Така була офіційна схема життя, штучно створена в кабінетах Політбюро, і цю схему запропоновано зображувати в літературі. І так брехня стала неодмінним її компонентом.

Багато хто з талановитих письменників не змогли навчитися необмежено брехати і замовкли навіки. Деякі перейшли на історичну тематику, хоч і тут Москва змушувала все фальсифікувати, представляючи історію України, як паросток історії „великого російського народу”. А ще деякі пристосувались і в своїй творчості почали дуже спритно й подеколи переконливо зображувати офіційну версію советського життя.

Але не допомогло ні маскування, ні втеча від дійсності. Саме в той час, у час т. зв. „завершення побудови соціалізму”, знялися одна за одною хвилі кривавого терору. Москва очищала Україну від ворогів дійсних, потенційних і вигаданих. Свій кривавий похід почала вона з винищення „буржуазних націоналістів”, — петлюровців, фашистів, капіталістичних наймитів, що „хочуть відірвати Україну від великого Радянського Союзу”. Сумний баляс масових чисток цих років в основному підбито. Про нього знає вже світ. Досить того, що в харківському будинку письменників „Слово”, де було кругло сто мешкань, порожніх стояло 85. А терор перейшов по всіх містах і селах України. Тоді ж розстріляно одної ночі 28 поетів і письменників, серед них Влзівка, Косинку, Лебединця, Буревія, Крушельницького. А іншими ночами згнули від куль енкаведистів десятки тисяч інших українських інтелігентів, селян і робітників. В результаті українська література, мистецтво і наука були розгромлені.

Трохи раніше, в 1934 році, на з’їзді письменників у Москві Максим Горький — тогочасний літературний законодавець і Сталінів улюбленець — проголосив про новий стиль в літературі, що його він назвав „соціалістичним реалізмом”. Від того часу визначено було вже для письменників не тільки зміст, але й форму літературних творів.

Вже незабаром найменше відхилення від цього, як сказано, „достойного епохи побудови соціалізму” стилю вважалося за великий злочин. „Соціалістичний реалізм” — заперечує всякі формалістичні шукання і замкає творчість припсами, як треба писати, щоб в художній формі заховувати офіційну схему життя підсоветських громадян. Понурий вплив Сталінової фантазії, оформленій москалем Горьким.

У роки, коли запанував „соціалістичний реалізм”, українська література являла собою величезне побоевище. Більшість поетів і письменників репресовано і позасилано до концтаборів. Не розстріляні й не вислані принищили або повтікали до Росії чи Казахстану на добровільне заслання. Сторінки журналів рясніли безграмотною писаниною т. зв. „висуванців у літературу” — також винаходом Максима Горького. Сама українська мова в трамваї чи на вулиці в устах інтелігента могла спричинити великі неприменності тому, хто нею говорив.

Але, як писав поет Яновський, в своїй збірці „Прекрасна Ут” „Україна маяком стоїть — нація не піде вже назад”. І Москва зрозуміла, що націю, яка в 1917 році прокинулася до державного життя, назад у безнаціональне животіння не завернути. Большевики мають розвинений інстинкт самозбереження, і цей інстинкт їм підказував, що націоналізм криве для них в собі смертельну небезпеку, коли його поборювати в лоба.

І от Москва круто змінила політичний курс. Декого з недобитих письменників повиягали з тюрем і нагородили орденами. Молодь стали заохочувати до літературної праці, створюючи відповідні для цього умовини. Літературних „яничарів” настановили наглядачами над літературою. Стероризовані, з перебитими хребтами, заходились недобитки славословити Сталіна і його конституцію. Один з кращих поетів — Максим Рильський — віддячився за подароване йому життя і орден „трудового прапора” „Піснюю про Сталіна”:

Із-за гір та з-за високих
Сизокрил орел летить...

Повернений з концтабору Остап Вишня „ударним порядком” витиснув з себе збірку пашквілів проти „буржуазних націоналістів” під назвою „Самостійницька дірка”.

А проте, живучий, могутній і талановитий український народ. І хоч в якій обценьки взяла Москва його і його літературу — обдарована хистом молодь ще раз вилонилась в своїх рядів численну групу молодих письменників, що мусять, незалежно від політичного режиму і вимог „соціалістичного реалізму”, творити, як вкинуте в землю зерно мусить проростати і видавати колос. Навчені гірким досвідом стариків, вони, пишучи свої твори, вже дмухали й на холодне, і десятою дорогою уникали всякого небезпечного „ухилу”. Але пребідна була тоді на форму й зміст українська література!...

Коли говорити про місце української літератури в Союзному Союзі, то треба подкреслити, що Москва послідовно ставила її у підрядне супроти російської літератури становище. Мало того, від самого початку Москва провінціалізує українську літературу, навіть у офіційно дозволенних рямцях розвитку не дає їй піднестися понад рівень „сількорівської” літератури. І, відповідно до цього, колись, у 20-х роках, популярну теорію „боротьби двох культур” перероблено на теорію „великої російської культури, що запліднює культури всіх інших народів СССР”.

Друга світова війна кардинально змінила ситуацію також на літературному фронті. Гнані німцями, втрачаючи мільйонові армії, стоячи вже на грані загибелі — москов-

ські правителі хапалися за бритву, щоб урятувати свої чорні душі. Отакою бритвою був для них, зокрема, патріотизм поневолених Москвою народів. Щоб розбудити в українському народі ненависть проти німців і повести його проти них, вони роздмухували в ньому коліс так жорстоко поборюваний ними ж самим український патріотизм. І коли вже вся Україна була окупована німцями, з-під присипаного попелом жару любови до своєї нещасної батьківщини не в одного поета по той бік фронту спалахнув вогонь справжньої поезії, яку большевики використовували в своїх інтересах. Так народився прекрасний і широко відомий на еміграції вірш Сосюри „Любіть Україну”, патріотичний, без жадної домішки советщини вірш Терещенка „В крові ти рідна” і багато інших. Навіть деякі співці комсомолу блиснули щирими відшамми, бо і в них, у далекій Уфі, прокинулася туга за покинутою батьківщиною. Ось що, приміром, писав один поет у 1942 р. на еміграції в Сибіру:

Коли на дальніх пагорбах мене
Вогка земля навки поглине —
Як знак любови, відданости й злуки,
В моему смертному важкому сні,
На серці похололому, нетлілому
Лежатиме, неспалений в огні,
Шматок землі твоєї, Україно!

Тоді ж викарбувано орден Богдана Хмельницького і полковника Богуна, щоб нагороджувати вояків „українського фронту”, і до всіх історичних постатей апелювала влада, щоб рятували її колонію-Україну від німців. А на Донбас кидали з літаків високопатріотичні вірші Сосюри, за які пару років перед тим і після того поплатився б він головою.

Тим часом у поетів і письменників, у яких і під попелом не було вогню, родилися трафаретні, пристосовані до воєнних умовин, сталінослави віршники і романисти. У цих псевдолітературних творах незмінно фігурують герої-політкоми, бійці, що з них кожний бере в полон по сотні німецьких есесів, і колгоспники, що самі палять своє збіжжя й хати, аби не дісталися вони німцям. З такого роду творів чи не найбільш характеристичним є повість Вадима Собка п. н. „Кров України”, в якій читає, нічого, крім дешевої, заяложеної пропаганди, не знайде.

З останньої війни московсько-большевицькі загарбники щасливо викрутились. Відчувши тверду землю під ногами, вони знову почали підтягати шруби у своїй розхитаній війною політичній машині. А передусім звернули увагу на Україну, що аж на три роки вийшла була з-під їхньої руки. Перевівши кольосальну чистку населення, в якій упали жертвою десятки тисяч невинних людей за зв'язки з „німецькими фашістами й українським націоналістами”, — взяли за літературу.

На пленумі спілки українських письменників, що відбувся вже в 1951 році і підбивав підсумки воєнних та повоєнних років, згідно з наказом Москви, головним питанням стояло: знищити коріння буржуазного націоналізму. Основну доповідь на пленумі вголосив Корнійчук. Найбільше дісталося тоді Сосюрі. „В його творчості — сказав Корнійчук — не раз траплялися прояви націоналізму: в роки громадянської війни і в роки НЕП'у і в перші роки сталінських п'ятирічок. Сосюра кається, але минав час

і знову те саме. Сосюра не до кінця викоренив у собі націоналізм — і от виріс такий будяк, як вірш „Любіть Україну”!

Потім Корнійчук критикував своє власне лібретто до опери „Богдан Хмельницький”, яке написав вкупі з полькою Васілевською — критикував навіть Бажана, Тичину і Рильського, пригадував Хвильового й Скрипника, які, мовляв, намагалися побудувати китайський мур між Україною і Росією. „У воєнні і повоєнні роки, — казав Корнійчук, — внаслідок послаблення уваги до ідеологічних питань, в творах деяких українських письменників і критиків знову були допущені рецидиви буржуазно-націоналістичної ідеології. Пережитки націоналізму виявилися тоді в творах Довженко (кіносценарій „Україна в огні”), Рильського (поема „Мандрівка в молодість”), Яновського (роман „Жива вода”), Івана Сеченка („Його покоління”), Смілянського („Софія”), Олексі Кундзіча (повість „Українська хата”) та інших. Автори цих творів ідеалізували давнє минуле України, звеличували реакційні явища і постаті минулого, в тому числі й прямих діячів українського націоналізму.

Суть Корнійчукової доповіді зрозуміла — вчинити переполох серед письменників і підготувати їх до нових плянів русифікації України. До речі, на з’їзді, як політичні обсерватори Москви, незмінно присутні були представники „братнього” народу — Сімонов і Сурков, що на всіх поворотах генеральної лінії партії щодо літератури відіграють до сьогодні спеціальну роль.

Під час шестимісячного святкування 300-ліття так званого возз’єднання України з Росією українська література, зокрема, була в центрі уваги московської преси. Їй співано дитирамби, уривки з творів українських письменників не сходили зі сторінок московських місячників. На той час Корнійчук, відповідно до видрукованих масовим тиражем тез про „возз’єднання”, переробив лібретто „Богдана Хмельницького”, Яновський незадовго перед смертю достосував до нових вимог партії свій роман „Жива вода”, всі інші письменники також перешикувались, підкреслюючи в своїх творах вищість російського народу, „першого серед рівних” народів СССР. Натомість їм дозволено розвивати „національну форму” в своїх творах, а власне — плекати в літературі етнографізм, так звану малоросійщину, що ще за царату відвертала українство від активної політичної боротьби в сторону замишування національною побутовщиною.

Після смерті Сталіна, коли, здавалося, настала відлига, — заворушились також і письменники. В Москві започатковано — з дозволу згорн чи самовільно — дискусію про „нову літературу”. Дотеперішні вимоги партії творити в літературі „тип советської людини”, що породили схематичні, неіснуючі в природі постаті ідеальних комуністів і безпартійних большевиків, — зовсім знеохотили до книжок масового читача, який потягнувся до класиків і старої перекладної літератури. Появилось декілька статей проти „теорії безконфліктності” в літературі, згідно з якою письменник мусить змальовувати все так, ніби в Советському Союзі конфлікти взагалі неможливі, а як і можливі, то не особисті, а „виробничого” характеру, породжені ентузіазмом „будівників соціалізму”. Автори критичних статей вимагали від письменників

писати правду, таврувати негативні явища у советській дійсності. І дехто з письменників їм повірив — і на тому дуже попікся. Навіть „патріарх советської пропаганди”, російський письменник Ілля Еренбург, який завжди відзначався особливо тонким нюхом щодо всяких змін „лінії”, — повірив був, що настала відлига, і під цією назвою написав повість, після чого гірко каюся.

Бо ніякої відлиги не настало. Це була лише советська „фата моргана”, що з’явилася після смерті диктатора, була лише обіцянка нових диктаторів, що вони будуть кращі як був попередній. Сталінові спадкоємці зрозуміли, що занадто попустили віжки, і круто завернули назад.

Третій З’їзд українських письменників у Києві, що відбувся в кінці жовтня 1954 р., власне, нічого нового в літературне життя не вніс, а лише схвалив одноставне всі дотеперішні експерименти, що їх провадить на живому тилі української літератури червона Москва.

Про стан і завдання української літератури доповідав на з’їзді голова правління спілки письменників Микола Бажан, нагороджений недавно, з нагоди свого 50-річчя, найвищою відзнакою СССР — орденом Леніна. Остаточню розбиваючи припущення деяких наївних публіцистів на Україні про „свіжий вітер”, що нібито повіяв після смерті Сталіна — Микола Бажан заявив, що „основною творчої методи радянської літератури залишається метода соціалістичного реалізму”, завдяки якій, мовляв, письменник може „в художніх образах правильно відобразити історично-конкретну правду життя в її революційному розвитку”.

Розписуючись за читачів, Бажан заявив, що за останній час читачі особливо полюбляють твори Корнійчука („Макар Діброва” і „Калиновий гай”), Гончара (повість „Микита Братусь”), Вадима Собка („Біле подум’я”), Якова Баша („Гарячі почуття”). До кращих творів української сучасної літератури Бажан зачисляє також: „Це було на світанку” — Андрія Малишка, „Сім’ю Рубанюк” — якогось Євгена Поповкіна і „Велику рідню” Стельмаха, письменника, що появився в літературі вже після війни.

Окремо привітав Бажан присутніх на з’їзді письменників Західної України і з прихильністю згадав твори, в яких змальовано „шлях старшого, — як сказав він, — покоління, що починався ще в страшних умовах злиднів і безправності Австро-Угорської імперії”. Це вже ренеганс в сторону „возз’єднаних братів” галичан. До цих значних творів він зачисляє: „Юрка Крука” — Петра Козланюка, „Буковинську повість” — Ігоря Муратова і „Світе ти наш, Верховино” — Миколи Тевелева. При цій нагоді згадав також „подум’яну творчість незабутнього нашого Ярослава Галана, який згнув з рук націоналістичних найманців-бандерівців”.

Після того Бажан низенько вклонився в сторону „старшого брата” — великого російського народу” та його літератури, що її, як сказав він, „благотворний вплив завжди сприяв, сприяє і сприятиме розвитку літератури української”.

В доповіді Бажана і в виступах усіх інших учасників з’їзду неодмінно згадувалось „буржуазних націоналістів”, з якими, мовляв, письменники боролися, почавши від історіософічних теорій Грушевського, а кінчаючи на „лютих ворогах українського народу”, що „в тіні нью-йорк-

ських хмародряпів спують свої пляни поневолення українського народу”.

Увесь київський з'їзд дуже нагадував святкування 300-ліття „возз'єднання”. Тут також славословено Москву, але поруч з тим підкреслювано „суверенність” і „соборність” „великої й модерної української соціалістичної нації”. Це — з тим розрахунком, щоб приспільяти національну гордість українців, щоб медом мастити ярмо, в яке їх запрягла Москва.

Цікаво відмітити, як нове у трактуванні становища української літератури серед літератур підсоветських народів, — виступи на з'їзді узбецького й киргизького письменників, що були на з'їзді як гості. Вони, згідно з даними їм інструкціями, заявили, що „пишаються успіхами українських письменників і вчать на найкращих зразках російської та української літератури.”

Такий же політичний характер має масове перекладання творів сучасних українських письменників на чужі мови — німецьку, румунську, болгарську, польську... Москва, запрягаючи українську літературу до комуністичного воза, намагається вивести Україну перед світом, як другу після Росії країну „побудованого соціалізму”. Це є нове в підступній тактиці Москви — перекладати на інші народи відповідальність за підготовлювану змову проти вільного світу.

По доповідях Бажана, Дмитерка й Наталі Забіли, як то водиться на таких з'їздах, відбулися дискусії — сірі, білі на одні копил і позбавлені й натяку на оригінальність думання. Точнісінько як за Сталіна. В них узяли участь за призначенням: Рильський, Тичина, Шовкопляс, Рибак і інші.

Виступав на з'їзді і секретар Центрального Комітету компартії Кириченко — „верний червоний малорос”. Він повчав письменників, де і в чому шукати надхнення і як свої твори писати. Присутні дуже уважно його вислухали і — вдячні за вказівки — нагородили бурхливими оплесками. Українські письменники, як сказано в резолюціях, зобов'язалися „зрозуміти працю, як творчість” і основним героєм своїх книг обрати людину, „організовану процесом праці”.

Цікаво ще відзначити, що серед членства спілки майже половина нових людей — письменників і поетів, які прийшли в літературу вже після останньої війни.

А наостанку поставимо ще таке питання: потрібна українському народові така література, якою є вона сьогодні на Україні? Таке питання, поставлене до всякої іншої літератури поза Советським Союзом, було б щонайменше абсурдним. Але в умовах московсько-большевицького режиму, в яких література під тиском партійного цензурного пресу звиродніла і стала звичайною прибудівкою державного пропагандивного апарату — таке питання цілком слушне. І відповідь на це питання могла б бути лише одна: непотрібна й шкідлива — якби не деякі позитивні моменти, які змушують на це питання поглянути з погляду української нації. Ці моменти є невід'ємними складниками української підсоветської літератури, що їх не всі навіть розпеченим залізом випекти большевики-окупанти, і тому, розуміючи це, вони ніколи не дадуть можливості ширшого розвитку для української

літератури, навіть переповненої большевицьким змістом.

Які ж це моменти?

Насамперед: навіть насичені комуністичною ідеологією, твори сучасних українських письменників, оскільки вони виходять в українській мові, — гальмують процеси тотального обмосковлювання українського народу, що його з такою наполегливістю веде нині Москва. Поки існує національна формою українська література — доти конкуруватиме вона в Україні з російською літературою, затримуючи при бодай формальному українстві українського читача. Як-не-як школа і література сьогодні в Україні, особливо нижча і середня школа, формально українські і завдячують своє існування не Москві, а визвольним змаганням українського народу.

Далі: при найсуворіших вимогах „соціалістичного реалізму”, при вилученні з літературних творів усяких позначок незалежного національного думання, — залишається якась зона, яка лежить поза засягом цензури і де автор, навіть під московсько-советським режимом, може вирізьблювати те, що хоче. Богдана Хмельницького в історичній повісті змушують большевики говорити несотворенні речі, які й на думку не могли йому спасти, представляють його так, що він все своє життя тільки про возз'єднання й мріяв. Тараса Шевченка представляє советське літературознавство, як найбільшого друга російських демократів і найпильнішого їхнього учня, що для України мав лише сентимент, як до місця свого народження, а душею й тілом прилягав до єдиної, невіддільної Росії. Але для письменника, в якого під холодним пошлом советських буднів ще не згасла жива іскра Божя, — залишається навіть у підсоветських умовах об'єктивна можливість змалювати бодай фізичний образ великого гетьмана Хмельницького і пророка незалежної України Тараса Шевченка, як справді великих людей, якими мусить гордитися український нарід. Це — лише для прикладу. Підсоветський письменник, крім того, має можливість змалювати чудесну українську природу і її людей, широко використовувати в своїх творах багатющій фольклор і тим самим прищеплювати читачам любов до свого рідного краю.

Поки існує під Советами українська література, письменники і поети можуть, бодай у вузьких рямях, плекати українську мову, творити нові форми і вдосконалювати їх. Цю тенденцію можна спостерігати, зокрема, на творах молодих письменників, які, поминаючи зміст, підносять на високій рівень техніку віршування. Большевицька цензура безсила це їм заборонити. Та це й зрозуміло: чи можна змусити ганчаря ліпити горщики, відібравши у нього матеріал, з якого він їх ліпить? Переглядаючи збірки поезій, що прибувають з України, можна знайти чимало нових поетів, що взялися за перо уже в повоєнні часах.

І останній позитивний момент полягає в тому, що — яка б вона не була — література породжує і гуртує літераторів-професіоналів, фахівців своєї справи, які після повалення советського режиму, без сумніву, в більшості віддадуть своє перо на службу народові. У визволеній від московського большевизму Україні ці люди, маючи великий досвід підсоветського існування, багато зможуть допомогти в розбудові нової, справжньої української літератури.

А. Орликовський.

Китайська експансія в Азії

Про царську експанзивну політику Росії до 1914 р. нам та світові відомо, особливо, коли заторкнемо питання відносин та експанзії Росії в сторону Дарданелів, Балканів та до усіх слов'янських народів Європи.

Свої загарбницькі наміри щодо Болгарії, Румунії, Царгороду та Београду при кінці минулого століття Росія заслонювала пропагандивними гаслами допомоги поневоленим слов'янам та православним під турецькою займанщиною. Що здобула Росія в цій довгій експанзії, говорити і перелічувати зайво.

Мао-Тсе Тунг, учень советської (російської) школи на взір російської експанзивної політики починає здійснювати в Азії китайську експанзію, політику великого Китаю, а особливо в просторі сходу та східньої частини Індійського Океану.

Для Мао Тсе Тунга, Сербією є Бурма, Грецією — Сіям, Болгарією-В'єтнам, а стратегічною Крептою є Малая із її морським фортом Сінгапуром. Ведеться ця експансія східньо-азійською ненавистю під гаслами боротьби проти британсько-французько-американського імперіялізму. Китайськими кличками, за якими криється гін на південь, є визволення від колоніялізму, а в релігійному сенсі буддизм, якого центром хоче бути Китай із його столицею в Пекіні.

Замкненість Чорного моря Босфором та Дарданелами штовхає Росію, нині ССРСР до Середземного моря, а Китай пхає на індії Загангесові потреба господарська, а саме хліба, якого Китаєві хронічно не вистачає та буде ще більше не доставати при прирості населення 11. мільйонів душ річно, маючи зараз біля 600.000.000 населення до виживлення. Врешті грають визначну роль для Китаю і цінні родовища усіх цих держав на схід від кордонів Індії по південно-Китайське море.

Сіям, французький Індокитай, Бурма та й Малая це найбільші та одинокі резервуари азійського хліба — **рижу**, який Китаєві є життєво потрібний.

Оце саме головна мета чому Мао Тсе Тунг сучасний китайський „цар” узяв мету політичної „визвольницької” експанзії в південно-східню Азію. Пропагандивним кличем, яким прикривається експансія, є створення політично-релігійного блоку, спертого на буддизм в якому мали б знайтися найперше **Сіям**, нові три індокитайські держави: **В'єтмінг — В'єтнам, Каммоджа, Ляос та Бурма**. В дальшому плянується ще й приєднання **Малаї**, яка замикає геополітично увесь цей простір Азії.

В справі індокитайських країн, Китай має уже

певний успіх, бо захопив рижову базу В'єтмінгу в Тонкіні, та решту думає в майбутності якось приєднати, наводячи усякі фронти боротьби за самостійність та соборність цієї країни. Зараз головним в китайській експанзії є **Сіям** або інакше Тайланд — центральна країна Індій Загангесових, величиною 529.000 км², що дорівнює величині Франції чи УСРСР та має біля 18.000.000 населення. Для здобуття впливу на маси Сіяму, Китай створив в своїх межах власний автономний тайланський район, заселений біля 200.000 сіямцями — тайландцями в провінції Іннан, на самому кордоні із Сіямом, величиною біля 150.000 км², тобто обсягом нашої західньої України, чи половини Польщі. Республіканський народний уряд, створений тут, протиставиться феодално-монархічному ладові в Сіямі. Нові революційні та економічні кличі б'ють політичним тараном в архаїчність системи господарювання в Сіямі. Врешті клич, мовляв, новий республіканський та народний Сіям, це не сучасний об'єднаний в межах 529.000 км² із 18.000.000 населення, а велика майбутня соборна держава із поверх 1.000.000 км² та із біля 25.000.000 населення усоборнена усіма землями сіямців — тайландців, які тепер знаходяться в Китаю в Бурмі, автономна держава Шан та провінція Тенассерім та зараз самостійний Ляос, який властиво є другим дуже зближеним по расі та національності сіямським державним твором. Таким чином в новий великий Сіям мали б прийти ще Ляоська держава простором 231.400 км² із 1.100.000 населення, автономна держава в Бурмі Шан біля 150.000 км² з пару мільйонами сіямців там же, та вкінці провінція Тенассері біля 100.000 км², далі Сіямська Автономна Округа в самому Китаї із 750.000 населенням та поверх пів мільйона сіямців, що разом давало б 22-23.000.000 сіямців-тайландців, об'єднаних в одному державному просторі — із одною червоною республіканською владою. Ціною такого великого всенароднього об'єднання в одній державі, за допомогою Китаю, Сіям мав би з вдячності постійно платити своєму покровителєві своїм рижем і здержувати його від вивозу в західній світ. Для цієї великої мети Китай нині підсичує ненависть сіямців до монархії, подаючи їм новий народний республіканський режим, як форму правління, розпалює пан-сіямські ідеї в тайландців частини Бурми та в Ляосі. Ці країни, відтіяні від моря та економічно мало розвинені — геополітично та етнічно повинні приєднатися до материка-Сіяму, який їм кровно найближчий. Центром усієї уваги нового Сіяму є зараз китайський тайландський автономний край, де нині перебуває полі-

тичний червоний республіканський центр та релігійна столиця Сіямців, яка жде перенесення своїх релігійних центральних урядів в Бангкок, столицю усього Сіяму, що ще нині в руках „буржуазно-монархічних недобитків“.

За Сіямом важливою для Китаю є проблема завершення об'єднання північного В'єтмінгу із південним В'єтнамом, тепер розділеної країни на комуністичну та національну, одна із столицю в Ганой, друга в Сайгоні. Новий червоний соборний В'єтмінг мав би обіймати 330.000 км² простору та 20.000.000 людності, (коли б до нього Китай не приєднавби ще яких 200.000 км² та 3-5.000.000 в'єтнамців, що живуть зараз в Китаї на прикордонні з В'єтнамом).

Тому, що Камбоджі від Китаю відділяє територія Ляосу та Сіяму, боротьба Мао Тсе Тунга за Камбоджу поки-що іде через радіо т. зв. „Голос вільної Камбоджі“, що його подають камбоджанські емігранти з Китаю та В'єтмінгу. Уся червоно-камбоджанська пропаганда централізується навколо питання військового союзу національної камбоджанської держави із Сіямом та Францією, який прогиставиться китайсько-комуністичній загрозі. Стратегічне положення Камбоджі між Сіямом, В'єтнамом, Ляосом та Сіямською затокою дуже важливе й тому, в оборонному аспекті три і пів мільйонна Камбоджа із простором біля 200.000 км² є добрим мілітарним причітком чи випадовою базою Заходу на весь Індокитай. Врешті крім оборонних аспектів Камбоджі з Сіямом еднають добрі су-

сідницькі відносини, кращі як із В'єтнамом, який має бути гегемоном території колишнього Індокитаю.

З цієї причини Камбоджа в союзі з Сіямом має забезпечений фронт та оборону, як проти Китаю, так і проти В'єтнаму, тобто червоного В'єтнаму і через це нині дуже тяжко проломити спільність інтересів Сіяму й Камбоджі, яких підтримує і допомагає Захід. В пропонувану Китаєм гарантію територіальної ненарушимости в Камбоджі поки не хочуть вірити.

Бурма покищо ще не на часі, тобто її в китайський буддійський б'лок країн передбачається дещо пізніше. Однак раніше чи пізніше це має прийти, хоча коштом з одної сторони територіального обкороєння її в користь Сіяму та з другої сторони територіальним доповненням Бурми коштом індійської провінції Ассаму, де на 3/4 її простору проживає значна кількість бурмезів, які тяготіють таки до своєї держави. В поході на Бурму Китай ітиме із подібними кличами, як до Сіяму — за самостійну вільну і соборну Бурму. — народню республіку.

Через опанування Бурми Китай досяг би що найважливіше безпосередньо берегів Індійського Океану в найбільшому порті та столиці Бурми-Рангуні. Китаєві припала б третя миска рижу та крім того колосальні багатства кораблебудівельного дерева, копалин нафтової ропи, оливи, міді, цинку, цини, вольфраму, а далі плантації бавовни, сезаму, цінний кавчук та інші добра.

Китайська сателітна Бурма наблизилася б китайський світ до кордонів Індії, з якою Китай хоче ділитися своїми політичними та економічними впливами в просторі Індійського Океану так, як до 1944 р. ділився Гітлер політично-економічними впливами із Муссоліні в обсязі Середземного моря.

Останнім питанням китайської експансії в просторі Індій Загангесових є проблема опанування Малаї, тепер коронної колонії Бурменської імперії, в якій лежить друга, щодо стратегічного значення, військово-морська база Сінгапур. Малая, 132.000 км² із 5.500.000 нас. — це кольосального розміру база кавчукової рослини, гутаперки, копри, теакового дерева, гуми та копалин цини, вугілля, заліза, золота, а ці багатства мають величезне значення в торгівлі та розвоєві господарств світових країн. Підсичуваний червоним Китаєм повстанський самостійницький рух Малаї, при допомозі радіо та місцевих 2.400.000 китайців — симпатиків червоного Пекіну, завдає великої шкоди британцям в цій частині Азії.

Відірвання нині Малаї від Англії це лише питання часу й то недовгого, а усамостійнення Малаї при посиленні політичного впливу Китаю в східній Азії рівнозначне перетворенню її в ще одну сателітну країну Пекіну. Опанування Ки-

таєм усього цього простору Загангесових Індій від кордонів Індії до Південно Китайського моря та Сінгапуру це те саме, що опанування Росією усього Балканського півострова, а з ним половини Середземного моря, тобто її східної частини. Індії Загангесові в китайській орбіті це повне забезпечення великого Китаю рижом, стратегічно важливими сирівцями, як: кавчук, бавовна, сезан; копалини: цини, вольфраму, міді, олива, цинку, та закріплення китайських впливів в усій південно-східній Азії.

Тоді Китай на спілку із Індіями, ССРСР та арабським світом Леванті в Малій Азії матиме вирішальний вплив на долю багатьох народів Азійського континенту. А 5.000.000 китайської еміграції в країнах Індій Загангесових; 2.400.000 в Малаї, 550.000 в Сіямі, 650.000 в В'єтнамі та біля 1.500.000 в Бурмі це державно свідомо китайська п'ята колони, що для своєї країни походження, байдуже якої краски її влада робить усе, що можливе, аби свою могутню країну — Китай піднести до висот слави політичного призначення, та, щоб вони Китайці Сіяму чи Малаї могли діждатися хвили, коли стануть там своєрідними „фолксдойчерами“, як тому 10 років німецькі колоністи такими були по всій майже Європі.

І так, як царська Росія добувала собі шлях до того опанування кличами спільноти релігії та слов'янства, щоб 1945 р. здійснити на 90% свої мрії, так Китай кличем створення великого буддійського бльоку країн все-монгольського жовтого об'єднання народів намагається при допомозі своєї еміграції та дипломатії це своє намагання здійснити, вичікуючи свого „1945 р.“, як дати здійснення своїх мрій та призначення на території цілої центральної та південно-східньої Азії.

Царська політика Мао Тсе Тунга це політика наростання в сучасному світі нової сили, нового змодернізованого та відродженого Китаю, що разом із червоною Росією пре, як лявіна на затоплення західного світу крізь гори трунів та море крові.

Визнання західним світом на ділі ідей повного національного визволення усіх народів світа без усяких задніх експансивних задумів є одиноким гарантом та рятунком решти вільного ще світу від наступу червоної примари.

З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ ТА НОВИМ РОКОМ ВІТАЄ
ГОЛОВНА УПРАВА ЧЛЕНСТВО ТА УПРАВИ ВІДДІЛІВ
ООЧСУ.

Е. М.

3 НОТАТНИКА

1.XI. 1954. Існує серед нас віддавна багато різних забобонів. А серед тих забобонів є один — чи не найдавніший і найв'їдливіший. Просто кажучи: не забобон, а таки Забобон — з великої літери.

Що друге число якогось нашого періодуки обов'язково нагадує, що „світ про нас мало знає“, що „мусимо інформувати всіх і вся“, що „пропаганда тепер — все“, що „кожен з нас — амбасадор“... І т. д., і т. д... Без кінця...

І — дивна річ! — ніщо так не припадає до смаку милим землякам, як саме цей Забобон. Звичайно — скептичні й вайдуваті, милі земляки в таких випадках набираються якоїсь стихійної енергії і — пропагують, амбасадорують, повчають, реклямують... Та як!

Такий амбасадор не просто собі реве та стогне в якомусь хорі, але — пропагує. Не просто собі гатить гопака, але — амбасадорує. Не грає на бандурі, а — целебрує патріотичний ритуал. Не знайомить чужинців з Кобзарем, а просто стидає й ганьбить їх, що вони того всього досі не знали і тим всім не цікавилися.

Розуміється, інформувати — можна, репрезентувати — також, навіть — амбасадорствувати. Можна і треба. Необхідним є, однак, завжди брати під увагу дві речі: 1) час і 2) місце. Та ще мати на увазі таку немаловажну річ, як **доцільність**, і до неї достосовувати достойну амбасадорську діяльність.

І от, з приводу отієї доцільності й прийшлося б вилляти відро холодної води на голови, розпечені Забобоном.

Добре буде, коли пересічний Мр. чи Мрс. Смит довідається про писанки, гопак, бандуру й навіть борщ. Тільки сподіватися від того якихось радикальних і моментальних політичних наслідків — було б вершком хахлацької наївності. Бо ані Мр., ані, тим більше, Мрс. Смит в тих справах майже нічого вдіяти не можуть. Ті ж чинники, від яких залежить справжня політика і які в тій ділянці більше або менше діють, — є (чи не парадоксально?) досить добре **поінформовані**. І то не лише щодо борщу й гопака, а й в інших голузях, часто — як це не дивно — і для самих милих земляків не завжди добре знаних, але, тим не менше, для нашої Батьківщини істотних...

Того роду парадокси можна було б продовжувати й розвивати на десятки таких Нотатників. Але чи варто? Вистарчить лише отрястися від Забобону, освіжити голову і хоч півгодини самостійно (без ужитку брошур і преси) — помислити. Мораль же з повищих (ледве нашікованих) думок на тему Забобону є так само, на жаль, парадоксальна. До неймовірності. А саме: чи не доцільніше було б скерувати

надмір інформаційно-амбасадорської енергії від чужинців до власної громади, від пропагандованих, до самих пропагандуючих, від „зовні” до себе „внутр”?!
 Адже ж з щоденного досвіду знаємо такі діялоги:

— Липинський? Та ж то реакціонер. В наш прогресивний вік...

— Добре. Але чи Ви читали Липинського?

— Звичайно. Та ж всім відомо, що...

— Прекрасно. Але що саме Ви читали Липинського?

Тут наступає „павзний” момент. Бо прогресивний учасник діалогу виразно починає „мнятися”. Коли натиснути на прогресиста трохи більше, виясниться, що Липинського він „ні прі какой погоде не читал”, як сказав, популярний колись в ССРСР і в теперішніх сателітах, небіжчик Єсенін.

Прізвище „Липинський” тут взято, мовляв, символічно, як у формулі. Бо з тим же успіхом можна у діалог „підставити” інше прізвище — напр. Донцов („хвашист”), Чижевський („росіянин”), Микола Куліш („комуніст”), Віктор Петров („порнограф”) і так далі.

Якби напр. всіх учасників недавньої „дискусії” про „хвильовізм” (одне це слово чого варте!) та так приперти в куток і запитати („з пристрастієм”), що саме вони з Хвильового читали, то, безсумніву, вияснилося б, що ані „хулители”, ані „хвалители” (і, вибачте, непрохані, компромітуючі Хвильового „оборонці”) нічого, або майже нічого — попросту — не читали. А та вся „дискусія” то була, свого роду, гра „у вінт з болваном”.

20.XI. 1954. В журналі для наших дітей „Веселка” ч. 3 (видається при щоденній газеті „Свобода”) від 15 листопада ц. р. в творі Р. Завадовича з ілюстраціями М. Левицького під заголовком „Богута-Багатир” побачили ми річ. варту застановлення. На 17-м образку представлений герой Богута, що тягне за собою плуг (навіть з двома коліщатами), але під рисунком написано дослівно:

Узяв Богута в одну руку соху, а в другу борону, степ заорав і заволочив.

Та „соха” так ошоломила (в зіставленні з нарисованим плугом), що, не довіряючи самому собі, змусила заглянути до клясичного Грінченка. І там на стор. 680-ій прочитати:

Соха, хи, 1) столбъ, подпорка... 2) ножка терлиці въ видѣ развилины... 3) соха... 4) мѣра пахотной земли...

Чому п. Р. Завадович назвав плуг „общерусскою” „сохою” — є таємниця творчости фахового дитячого письменника. Чому аж дві редакції („Веселка” — самої й „Свободи”, як над редакції) ту явну нісенітницю в дитячій журналі — залишили? — Це залишається такою таємницею...

Фелір ОДРАЧ

Містерія прийдешнього

Радник С. дрімав на плястиковому гамаку, на балконі свого дому. Напроти, на тім боці вулиці, на такому ж гамаку, теж на балконі, байдуже перегортав листки телекниги пан З., — апологет давнини.

— Галло! — прорік він з увагою поглядаючи на літеру С на сторінці телекниги. — Ви ще спите раднику?

— Сплю, — байдуже сказав радник С., появляючись до половини на екрані-сторінці телекниги.

— Чи маєте бажання поговорити, раднику?

— З вами?

— Ні, з нашим предком, що жив п'ять тисяч років тому.

— З предками я завжди люблю говорити, — сонно прорікли уста радника С.

Апологет давнини прикликав до себе зором сталевого робота, що стояв у куті кімнати, за балконовими скляними дверима. На грудях у нього було зелене опукле скло. Наблизившись до пана З., робот зашипів по гадючому.

— Маєте інтерес поговорити зі мною, раднику? — озвалася людське видиво на склі, яке відразу ж перестрибувало на сторінку телекниги.

— Маю, — глухо прорік радник С. — Ви, може, з доби так званих авт та літаків?

— Ні, я молодший. Я з доби літаючих кораблів.

— Гм... гм... гуркоти ви мали доводі.

— Мали, мали. Наша доба ще вміла жити.

— Гуркіт, по вашому, — це вміння жити, Ні, ні, дорогий предку. До речі, яким іменем я маю вас величати?

— Антикус, — солодко відповіло видиво.

— Так ось, пане Антикус, ми досягнули те, про що вам і не снилося. Ми створили для себе рай на землі. Ми вже не знаємо, що це боротьба за існування.

— Даруйте, чи ви часом не спите? Може ви говорите крізь сон?

— Сон — це пережиток, пане Антикус. Ваша доба, здається, знаменувалася і снами, і різними маячіннями.

— Ах, нудна пренудна наша доба! — зітхнув апологет давнини. — Техніка вбила в людині і серце, і душу. Тільки скрізь: автомати, роботи, апарати, літаючі лежанки, гамаки, човни-метеори.

Величезна голова радника С ворухнулася на гамаку, округле, подібне до дніи чоло, ледь-ледь насушилося.

Чи не варто п. п. амбасадорам над цим „призадуматися”? І до-речі згадати, що слово „багатир”, хоч і монгольського походження, у нас значить стільки, що „багатій”. В тому значенні, в яким ужито в „Веселці”, те слово існує лише в мові „старшого брата” (як і поняття „соха”).

Ми протестуємо проти „возз'єднання” і википаємо його. Але одночасно „возз'єднуємося”... власним коштом. Що ж дивного, що „чужинці про нас нічого не знають”?

А, може, знають аж занадто?

— Ще про одне ви забули, апологете давнини: про любов.

— Любов уже теж розп'ята технікою! — скрикнув пан З до телекниги. — Наші хлопці не потраплять хвилюватися при зустрічі зі своїми милими. Не мають вони навіть спромоги інтимно сходитись з дівчатами десь у парку чи в лісі. Ноги бо їхні втратили пружність до ходіння.

— Кому потрібне тепер ходіння? — надулося лице радника С.

— Ви може маєте ще парки і ліси? — поцікавився Антикусе.

— Фльора, — це пережиток, Антикусе. Ми знищили природу, щоб бути на землі абсолютними переможцями.

— А що Пан-Творець на це? — непевно поспитав Антикусе.

— Гм... гм... це дуже делікатна справа, — сонно прохрипів радник С.

— У мою добу не вмiли люди спати і говорити. Та коли б таке й було, уважалось б за образливу звичку. Навіть позіхання в товаристві зараховане було до грубого нетакту.

Губи у радника С злегка надулися.

— У такі нісенітниці могли бавитися тільки немудрі наші предки, коли ще в них сон був відокремлений від дійсності. Розум мого покоління осягнув те, що було з давен-давна потрібне для людини. Одна тільки впоркнена краплина спасенного Пі-ІІУ і сон стає дійсністю на ціле життя. Усі жителі нашого міста прийняли ці впоркнення, тільки мадам Чу, та аномальний Син'юк зі сходу залишилися при старих звичках.

— Погана, препогана наша доба! — зітхнув апологет давнини.

— Чому, апологете? — пробурчав радник С.

— Бо люди в своєму геніяльному винахідництві — звиродніли, — гаряче почав апологет давнини. — Натворили різних апаратів для своїх послуг, що втратили навіть здібність ходити; ноги бо в нас ідіотськи зменшилися, руки хворобливо потоншали, тільки голови роздулися до гидотних розмірів. Мерзотно і собі подивитися в люстро!

— Ми були щасливіші, — з облегшенням сказав Антикусе.

— Сучасна людина знищила все живе на землі, щоб у мертвому оточенні тріюмфувати, — скаржився до Антикуса апологет давнини. — Ліси, парки, звірину, все усе понищено. Де колись була зелень, де колись шушукало листя від вітерцю, тепер камінна сірість. Натворили машинами штучних дерев і хваляться, що вони гарніші від тих, які можна оглядати дотепер на старовинних малюнках, у музеях. Радіоактивне проміння вигубило навіть горобців, а про солов'їв залишилися тільки легенди.

— Я вже в сотий раз чую це від вас, апологете давнини. — позіхнуло в телекнизі лице радника С.

— О, Антикусе, не втікайте! — скрикнув апологет давнини, коли видно почало зникати з екрану телекниги.

— Ні, я ще не втікаю, — заспокоїв Антикусе.

— Занеси мою скаргу, о Антикусе, до самого Пана-Творця. Хай він урятує людство, — хай Він верне людям свою подобу. А коли ні, хай Він спопелить усю землю, а потім хай пошле теплий дощик і запліднить її життям

наново. Бо ми вже майже не відрізняємося від роботів, які стали слугами ледачих людей мого покоління. Серця бо наші перетворилися в камінь, шлунки наші зникли, у піднебіннях не відчуваємо смаку страв, бо нашою поживою є пілюлі Трек-Трек; кров наша втратила червоний колір, поранення тіла не лікуємо: замазуємо рану зеленою речовиною, подібно як тріщину в мурі — цементом.

— Стара і нудна пісенька, апологете давнини, — позіхнуло лице радника С. — Бачу, не дармували ви в музеях та архівах. Метите думками в сиву давнину і стаєте непотрібом геніяльного нашого суспільства.

— Перебільшена гордість мовить вашими вустами, раднику! — прокричав до телекниги пан З. — Подумайте тільки, чи ж не заздрите ви оцьому Спв'юкові зі сходу, чи мадам Чу, що ще можуть ходити? А ми? Креатури на кущих ноженнях з величезними головами! Ми тільки потрапимо літати на своїх гамаках та лежанках. А любов, а любов? Ви висміюєте її при першій нагоді. Нещасні ми, нещасні. Не маючи живого серця та гарячої червоної крові, ми не можемо розуміти суті любові. Справжню бо любов заступила тепер синтетична еротика. Ось вам фрагмент цієї синтетичної любові.

Він дивиться в телекнигу і:

— Ти мені подобаєшся. Чи хочеш бути зі мною?

Вона: — Хочу.

Він: — Тоді прийми пілюлю Плюс Го-Су, бо я хочу хлопця.

Вона: — А я хочу Мінус Го-Су.

Він: — Гаразд, хай будуть близнята!

Ось яка сучасна „любов”!

У відповідь радник С засвітив носом.

— Ви все ще спите, раднику? — знечев'я озвався Антикусе.

— Сплю. Або що?

— Я хочу вас щось поспитати, але тільки в тверезому стані.

— Дурниці! Я ж уже сказав, що сон у нас те саме, що й дійсність.

— Гаразд. Чи ви вже перемогли смерть, раднику?

— Гм... гм... це вишукане запитання. Покійно ми продовжили життя і шукаємо доріг до безсмертя.

— До мертвого закростеніння! — застогнав апологет давнини. — О, Антикусе, залишіться ще зі мною, благодію — залишіться.

— Ні, мені пора. Я спішу до свого Пана.

Аж раптом, по сусідстві, у домі мадам Ю, почувся роздирливий жіночий крик.

— Це мадам Чу, — позіхнувши сказав радник С. — Відмовилася, дурна, від пілюлі Трек-Трек і бач, заздрість веде її до нещастя.

Він шморнув носом. До нього відразу ж підійшов робот із психотелеапаратом. Радник С навів стрілку апарата на дім мадам Ю.

II

— Вибачте, але ви не в ці двері попали, дорога пані, — нудотно сказала пані Ю, коли мадам Чу переступила поріг її кімнати. — Вашого чоловіка я не приманю. Це помилка.

— Ага, ви вже приготували, — сердито сказала мадам Чу. — Ви вже наставляли стрілку свого психотелеапарата

на мене, коли я йшла до вас. А ось я знаю, що мій чоловік заходить до вас.

— Абсурд! — ледь піднесеним тоном прорікла пані Ю. Вона на мить задумалася. — До речі, чи ви справді маєте чоловіка? Мені здається, що ви його взагалі не мали.

— Я не мала свого Льолі? — обурилася мадам Чу. — Як ви можете в цьому сумніватися!

— Ви вигадали це ім'я і вірите, що такий Льолі існує, і що є він вашим чоловіком. Ви в блудному колі, нещасна.

— Такого я ніколи не сподівалася від вас, пані Ю.

— Серед блаженної апатії жителів нашого міста, ви вигадали собі якогось Льолі, і за зразком старих—прастарих романів створили собі з ним пристрасну любов. Це абсурд, мадам Чу!

Пані Ю ліниво відгорнула телекнигу і, двілячись на екран-сторінку, байдуже позіхала до виду мадам Чу.

— Кумедний у вас погляд, мадам Чу. Ноги у вас довгі, ви маєте здібність навіть ходити. Обличчя у вас помірно мале, чоло не вистає так, як у жителів нашого міста.

— Де мій чоловік?! — скрикнула мадам Чу.

— Припустімо, що ваш чоловік Льолі існує і що має такий вигляд як усі ми, яка ж вам користь з нього, коли він не вміє ходити? Мені апологет давнини казав, що колись-колись предки давнини вміли кохати, заздрити і хвилюватись. Я, бачу, що й ви на це здібні. Може ви прибули до нашого міста з іншої планети. Може ви родом з вічної держави Гльорії, що десь там на сході? Кажуть, що там ще люди вміють кохати й заздрити.

— Віддайте мені мого чоловіка! — вже благально просила мадам Чу.

Ці благальні слова не мали ніякого впливу на пані Ю. Вона свої завмираючі куці ноженята тримала на плястиковому стільчику, величезна її голова, з великими, впрямкуватими очима слабко хиталася на тонкій шії.

— Коли б ваш Льолі й був між живими, він мені непотрібний, мадам Чу. Не тільки ви чоловік: взагалі мужчини непотрібні жінкам нашого міста. Ми вже давно втратили еротичні здібності. Правда, ми ще можемо родити, але це завдячуємо тільки пілюлі Го-Су. Ми вже не далеко від блаженної вічності.

— Що? — жахнулася мадам Чу.

— Я бачу, що ви не наша, мадам Чу, — далі вела пані Ю. — Місця вашого народження ніхто не знає в нашому місті. Появилися ви між нами в нев'яснених досі обставинах. Ви, здається, почуваетесь тут нещасливо. Бо ви, здається, з тих, що здібні виявляти цікавість до оточення. У нас ви зустріли байдужість, якої ви не розумієте; байдужість для нас, це — блаженство абсолютного спокою. Нас уже ніщо не може зацікавити, ніхто не зможе нас чимсь здивувати, бо ми — вершок мудрости.

— Ах, ах, вибачте, це вже самохвальство! — сказала мадам Чу.

— Що ви сказали? Я не розумію цього слова.

— Людина, хай собі і з великою головою, не може бути абсолютно завершеною. Ви поміляєтесь, пані Ю. Вершок мудрости посідає тільки Пан-Творець.

— Це, шановна мадам Чу, дуже делікатна справа. Залишіть її. — Пані Ю, дещо оживилася, підводячи своє туловище на гамаку. — Так, дорога мадам Чу, ми вже

позбулися атавізмів наших предків. Ми не відчуваємо ні горя, ні радості; жах перед смертю нам невідомий. Ми саму смерть називаємо сном. Кожен з нас знає наперед, коли виб'є остання його година. Я, наприклад, засну за сто років. П'ять хвилин перед сном я впоркну собі в руку Два Плюс Немо і мрійно засну на плястиковій лежанці, яка відразу ж полетить з моїм тілом на космічне кладовище, де ніщо не тліє. — Вона хвилину подумала і: — До речі, наші тіла й так уже майже нетлінні. Я, наприклад, маю в собі сімдесят процентів металю, що поєднався з клітинами мого тіла.

— Ох, де ж він, де він? — похопилася мадам Чу. — Щоб отак кинути жінку і... Він був у вас сьогодні, правда?

— Ваш вигаданий Льолі? Ви все ще вірите, що маєте чоловіка?

— Він був, він був у вас! — скрикнула мадам Чу.

— Бідна ви, мадам Чу, — по задумі сказала пані Ю. — Вогниста пристрасть не дає вам спокою. Ви, як у тих старовинних романах, шукаєте любови, чоловічих обіймів; мізерна звичка минулого доводить вас до глупоти. Ви в нашому місті не знайдете того, хто вам потрібний.

— Ох, серце моє не витримає, кров гаряча, червона, залле мене! — заголосила мадам Чу.

— Ви маєте в собі червону кров? — з цікавістю підвела голову на гамаку пані Ю. — Дивно, дивно, ви ще маєте в собі червону кров?

Позаду, в куті, сталевий робот зашніпів по гадючому. Його ноги зашастіли металічними звуками. Він коливаючись наблизився до мадам Чу. У правій руці тримав він гострого ножа. Його мідяні пальці лівої руки вчепилися у волосся мадам Чу, гострий кінчик ножа відразу ж увігнався в ліве її рамя і потім поров тіло вздовж артерії аж до ліктя. Мадам Чу рвонулася, але робот тримав її міцно. Вона тільки крикнула голосом відчаю і передсмертя. Червона кров струмочком спливала їй по руці на плястикову долівку.

Пані Ю сплеснула в долоні.

— Червона рідина в живому тілі! — далі захоплювалася мадам Ю. — Вона дала пальцем знак роботів. Той відразу розчепірів свої мідяні кривулі на голові мадам Чу і коливаючись подався в кут, на своє місце.

— Мадам Чу, мадам Чу! — оживлено кликала пані Ю. — Ціле місто дивиться на вас! Сенсація, сенсація в телекнигах! Усі наші громадяни подивляють вашу червону рідину! — пляскала вона куцими рученятами. — Люди, що все збагнули і які не можуть ні дивуватись, ні захоплюватись — ви раптом даєте їм хвилину розваги.

Вона знов дала пальцем знак роботів. Той зашастів металевим тілом до мадам Чу. Він ухопив її руками за рамена і викинув крізь відчинене вікно на вулицю.

(Закінчення в наступному числі.)

Пригадка відділам і кольпортерам

Ліквідуйте заборгованість за журнал і літературу за 1954 рік.

Організуйте передплату на 1955 р.

Зберіть пожертви на пресовий фонд „Вісника”.

Майор В. Карай-Дубина

В боях за чужу „родіну“

(Продовження з ч. 10)

ОБІД

До школи підходили з піснями. Раптом пісня замовкла. А потім сам Щербак м'яким гарним голосом заспівів: „Іхали козаки шляхом кам'янистим...“ За ним підхопила вся сотня: — „В стременах піднявсь передовий. І по ескадронно, всі кавалерісти, на повідки, полетіли в бій“.

Доходили вже під касарні. У касарень чекало начальство.

— „Дякую за пісню“, — крикнув начальник школи.

— „Служимо Советському Союзу“, — відповіла климасева сотня.

Сотні вишкочувались. Командири голосили прибуття.

— „Слухай мою команду! — Б-атальон, с-т-р-н-к-о! Р-а-в-н-я-с-ь! Ей, хто там виліз з рядів? На середній“... — закричав командир батальону.

— „Щербак! Щербак!“ — зашепотіли лави курсантів.

— „Підбери жввіт“. — „Б-а-т-а-л-ь-о-н!“

Всі вщухли. У кожного думка: що буде? Може наказ на фронт? Комбат командував тільки у надзвичайних випадках.

Школу виведено на майдан. Вишкочувано у каре. До каре увійшли: начальник школи, комісар, секретар парт-організації, начальник штабу.

— „Слушайте наказ наркома оборони СССР. Москва. Кремль. 16 липня 1941 року... — читав комісар школи.

— „...За зраду родіне... генералів-зрадників... розстріляти“. — З наказом скінчено. Скінчено й з генералами. Розстріляно... Виголошуються промови: говорить перший комісар. Називає генералів фашистами, зрадниками. П'ятном зрадництва плямить советських вояків-полонених, що замість „геройської смерті“ добровільно передаються ворогові. Підкреслює необхідність зміцнити дисципліну, підвищити пильність. Як приклад колективного порушення дисципліни згадує у промові про випадок з піснею у сотні Климася.

Климася обдало жаром.

— „Вже настукав політрук... Швидко... Матиму неприємності. Як скінчиться — невідомо! Климась насупився. Думав.

Сонце припікало. Палило в голови, пекло в спини. Курсанти не уважно слухали нудну комісарську промову. Час обіду вже скінчився, а промова не було кінця. За комісаром говорив начальник школи, потім секретар парт-організації. Курсанти думали про обід.

Ось так кожного дня.

Промови скінчено. Сотні рушили до касарень.

Нашвидку ковтали напівхолодну зупу, запахались з напівгнилого пшона кашею. Хліба 300 грамів. М'ясні страви — два рази на тиждень. З солонини. Обід скінчено. До навчання залишилось 20 хвилини. Можна покурити. Курсанти зібрались біля дошки оголошень.

Читали військові звідомлення.

— „Слухай, Щербак... Ти... хахол... Где ета Жмерінка?“ — запитує Щербака якийсь курсант.

— „Жмеринка? Не знаєш де Жмеринка? А ще великий громадянин СССР. Ти звідки?“ — запитав Щербак.

— „Я-то? Я з Самари... У нас Жмеринки нет“.

— „Та німці ж не під Самарою, а під Жмеринкою. Де ж у вашій кацапії з'явиться Жмеринка? Вона на Україні“... —

— „Какая кацапія? Ти — браток, тово. Что-то заговариваешься. Смотри мне!“ —

— „Не я, а ти — „браток“ што-то заговариваешься. Олже ти „смотри“. А то між вуха потягну. Ти ж назвав мене хахлом“.

Дак єто я так, братішка. По привічкє.

— „І я теж т-а-к! По привічкє. А другого разу комісару поскаржусь“.

— „Да брось, ти Щербак. Покажи лучше Жмеринку. Хочу пасматреть, далеко лі до Самари“.

— „Ідем до мапи. Покажу. Запам'ятай!“

Курсанти підходять до мапи.

— „Жмеринка тут. Дивись. На Україні. А Самара тут. В Росії. Запам'ятав“

— „Да-да! Запомніл!“

— „Що?.. Мапу СССР вивчаєте?“ — запитав один з курсантів у Щербака.

— „Еге -ж. Вивчаємо. Раніше не вивчали. А тепер німці змусять вивчити де — своє, а де чуже. Глянь, скільки вже німці захопили“.

— „Нічого. Землі у нас хватіт. За нами Сибір, Сахалін, Красноярск, Таймир, Алтайщина. Там всім місця вистачить“, — промовив самарець.

— „Еге-ж... Землі досить. Лише німці вже пів УССР відрізали“.

— „А ти, що? Хіба лише в УССР живеш? Всюди наша земля. Глянь на схід. Глянь на захід. Всюди наша земля... Німеччина теж наша. Сьогодні німці під Жмеринкою, а завтра можуть бути за Берліном, або й невідомо де“.

— „Говориш слушно — невідомо де. Земля наша... тільки не вся“.

— „Не вірш ти, Щербак у перемогу. Пораженчество у тебе. Таке як у всіх курсантів-українців. Кожний на перший плян висуває УССР, власну землю. Ти лише глянь... Німці не тільки пів УССР відхопили, але й пів Білорусії. Навіть більше“.

— „Вам немає чого журитись. Німців під Москвою ще немає. А в УССР недалеко вже від Києва“.

— „Отоб'єм. Отвоюєм. Нашей землі ні п'яді нікому не дадім. До Парижу дістанемось“.

— „Це ще невідомо. Чи до Парижу, чи до могола?..“ Сигнал... Сотні ладувались знову до навчання. А вечором Климась мав розмову з комісаром.

ДНІ МИНАЛИ

Перед комісаром в кабінеті на струнку стоїть капітан Климась.

— „Ви не підтримуєте авторитету партії. Її представників у армії“.

— „Не розумію Вас, товариш комісар. Я — командир.

Командувати сотнею без мого дозволу ніхто не має права. У моєї присутності. Мене не запитано”.

— „Товариш капітан Климась! Політрук сотні — це комісар сотні. Це — політичний командир. В бою він перший заступає командира, веде сотню у бій. Його накази — накази партії”.

Климась мовчки слухав. Думав: не повинна. Це вже чув неодноразово. Нехай говорить. Суперечка зайва.

— „Дозвольте мені. Я — командир сотні. Я відповідаю за всю сотню. І перед партією, хоч я позапартійний. В сотні шовінізму не дозволу”.

— „Шовінізму я не бачу, товариш Климась. Не бачу... Зрозуміли? Бачу шовінізм в іншому. Щербак — шовініст. Український. Ви того ще не знаєте. В школі лише декілька днів. На Щербака маємо низку матеріалів контрреволюційних. Таким в школі не місце. Треба „отчісліть” і спрямувати в інші підрозділи. На фронт”.

— „Це — справа штабу і командування школи. Я до школи Щербака не приймаю. Що ж до випадку з політруком прошу попередити, що надалі того не дозволу. В армії існує „єдиначаліє”.

— „Існувало. Не виправдало себе. Пояснювати вам не буду... Партія — організатор і керівник армії та її перемог... Комісари й політруки”.

— „Знаємо їхню роль, подумав Климась. Завели в сліпий кут під час фінляндської війни. А тепер ліміт прочухана дають, що аж пір'я летить. Нічого собі роль!”

— „Ви звідки родом?” — запитав комісар.

— „Запорізької області, село Очеретьки, тов. комісар”.

— „Колгоспник?”

Був. Дуже короткий час. Потім працював на виробництві. Будував у Москві метро. Звідти вступив до військової школи”.

— „Т-а-к! По національності ви українець? Так?”

— „Так! Українець”.

— „Ум-гу... Український фронт... Т-а-к!” — промовив багатозначуще комісар до Климася. — „Тепер війна, товаришу капітан. На кожному кроці може бути зрада. Урахуйте. Ви — командир. Українець. Партія вам довіряє. Т-а-к!”

Климась стояв непорушно, по-військовому. Комісар знову глянув на нього.

— „Ви — вільні, тов. капітан! Можете йти”.

Віддав почесні. Відійшов. Натяків комісара не зрозумів. Не зрозумів, чому він приїхав до розмови зрадинство. Климась не зрадинник. Зрештою, яке зрадинство? Українського фронту чи розстріляних генералів?.. Розгубився в думках... Попрямував до сотні, що перебувала на вечірньому навчанні...

О дев'ятій годині вечора перевірів в сотні зброю, ліжка, чистоту помешкання. Наказав відкрити вікна. Поговорив з деякими курсантами. Вийшов на подвір'я. Дихав свіжим повітрям. Оглядав майдан. Постояв трохи біля паркану. Вирішив йти відпочивати. Треба написати листа.

Біля брами стояв сержант з його сотні. Розмовляв з якоюсь жінкою. Контакт з цивільним населенням був заборонений.

— „З ким ви говорите?” — запитав сержанта.

— „Моя рідна мати”.

— „Так, товариш начальник. Я його рідна мати. Це мій син”, — відізвалась жінка.

— „Мати? З цивільними контакт заборонено. Але — мати!... Добре”.

Климась вийшов за браму. Пішов до міста. Але так не проминуло. Знову хтось доніс комісарові. Знову Климась мав з ним розмову. Комісар оголосив сувору догану з занесенням до особистої справи Климася. Попередив, що буде клопотатись, щоб Климася спрямовано на фронт. Для виховання курсантів на старшин Климась не надається.

— „Я сам хочу на фронт. Разом з моєю частиною де я перебував раніш”, — відповів Климась комісареві.

— „Та ви прямо таки герой!”, — іронічно сказав комісар. На фронт — для вас буде ліпше. Дуже ліберальні з курсантами. Замість виховувати на старшини, їм потураєте. Може на фронті і Щербака зустрінете. До вашого відома: наступного дня він спрямується на Вітебський напрямок. Про це вже є наказ. Йому здається оголошено”.

Розмову скінчено. Зрозумів, що довго в школі не перебуватиме. Щербака доконали. Доконують і його. Але не жахався. Тепер, чи пізніше на фронт відпровадять...

Вечером пішов до місцевого кіно. Пошастило дістати квитка. Висвітлювали фільм: „Диверсант”. Перед сеансом — військову хроніку. В хроніці „доблесна” червона армія на всіх фронтах громить німецькі війська. Місцевість не зазначена. Вояки „смело” йдуть в бій на багнетах. Німці втікають. „Звільнене” поновно населення радо вітає вояків-визволителів. Комісари виголошують промови. Українці підносять хліб-сіль. Жінки і дівчата радісно пригортають червоноармійців. Мати зустрічає рідного сина. Селяни „завзято” відбудовують зруйновані колгоспи, робочі фабрики. Фільм оповідає про „геройські” вчинки партійців, які залишилися у тилу ворога.

Климась дивився на фільм, а в голові сверлом крутила думка: У якому советському голлівуді накручували цей фільм?

Фільм скінчився. Глядачі розходились по хатах. ТАСС через радіо подавало, що вже залишено Фастів. Німецькі танки з'явилися під Святошином. Їх відбито „з великими втратами”.

„Це ж — Київ!” — пошепки промовив Климась. — „А доблесна армія б'є! Де? На яких фронтах?”

В гуртожитку чекав лист. Писала Луня Москаленко, з якою разом до школи ходив. Лист писаний на жовтому папері. Коверта — саморобна. Заліплена хлібом. Лист заплямований.

— „Вже багато часу, збираюсь написати тобі, Дмитре, листа”, — писала Луня. — „Та все немаю часу. Від ранку до пізньої ночі копаємо окопи. Місцями ногами глину і землю. А глина липне до черевиків. Ногі не відірвеш. 5 днів хворіла. Звнхнула собі руку. Лікар сказав, що я це зробила навмисне. Назвав саботажем. Руку вправив. Кричала я, як навіжена. Лікар сміється. Каже до суду віддам. А сам, хитро підсміхається. Добрій такий старикан. Всім грозить судом, а сам підсміхається. Він — інвалід. На війну ще не забрали, але вже має при-

значення до військового шпиталю. Лист пишу вже декілька днів. Сьогодні мушу закінчити. Завтра йду до праці. Ти, Дмитре, собі уявити не можеш, що тут діється. Кажуть, що німці від нас 100, а може й 80 кілометрів. Але до ладу ніхто нічого не знає. Де німці, ми теж не знаємо. Можливо, що їх відіб'ють назад, а можливо завтра будуть тут.

Копаємо рови, плутаємо колючі дроти, пиляємо дерева. Копала я вже окопи й під Жмеринкою. Ледви впрва-лась звідти. Були вже в оточенні. Місцеві селяни вивели. Тепер кинули нас „на оборону” Києва. Чи віддамо Київ німцям? Як ти гадаєш? Ти напевно сам нічого не знаєш. Я вже не раз запитувала військовиків. Одні кажуть — не знаємо, інші — глузують. А якийсь льойтнант навіть визвірився: Ви — каже — гражданочка, панікворна. Агітаторка... Йому, що? Він сів на машину і... фюїть, галадрала. А ми, як те бидло, до полону попадемо. Начальство все втікає. З барахлом, жінками, полюбовницями, меблями та псами. А нас німцям залишають. Тепер весь час сюди суне велика кількість війська. Все мобілізовані з колгоспів України. Якби ти побачив це військо — жахнувся б. В свитках, куфайках, козушках, жакетках, гімнастюрках. Дехто в шинелях. Взуті в гумові черевки. В руках торби з харчами... Неозброєні.

Кожного дня нас бомблять німецькі літаки. Щось страшне... Кожного дня. Ми вже звикли. Не ховаємось. Та й куди сховатися. Від бомби не сховатися, вона скрізь знайде. Що тут діється — не розбереш. Одні — на фронт, інші — з фронту. Гонять худобу, цивільне населення, переважно мужчин. А нас, бабів, залишають. З колгоспів вивозять збіжжя, майно. Палять... Палять села, будинки, ліси, копиці, стогни, збіжжя. Молоді люди гребуть напівгоріте збіжжя, а якісь „заградітелі” їх стріляють. Поглянув би ти, що на шляхах діється! Військові колонні, автомашини, вози з хатнім майном, діти, клунки, вузли з барахлом. Все це галасає, гуде, шумить, кричить, тужить... Я напевно з розуму зйду. Не витримаю... А з повітря німецькі літаки кроплять. Тобі там десь добре. У тилу. Далеко від фронту. Кину колісць все і приїду до тебе. Кину всю „оборону”. Життя вже остогидло. Працюю тяжко. Щоденно копаю та кидаю землю, а для чого занітую? Щоб потім залишити? Я так думаю, що німця не стримаємо.

Спимо в колгоспній стайні. На підлозі. Натягали сіна, соломні... Як тварюки”...

Климась перечитав листа декілька разів. Довго думав. Згадав дитинство, малу, хрупляву дівчину Луною... Згадав школу в селі... Як швидко минули дні. Час летить нестримно вперед. Ось і тут, у школі... Не зчувсь коли й заснув. Одягнений, лежачи у ліжкові... А ніч, минала, як і попередня.

**
*

Сьогодні старшинські політнавчання. Климась глянув на годинника. За 12 хвилин 10-та. Треба вже йти. Сьогодні хтось з вищого начальства прийшов. Може скаже про стан на фронтах?

Раптом завилли сирени, загуділи гудки... Десь гули літаки. Климась відчиняє вікно. Дивиться на небо. Літаків

ще не видно. Сирени галасують на всі мелодії. Повітряний сполох... Шість німецьких літаків перелітали понад містечком. Їх охороняють стрибки. Бомбувальники сміливо розгорнулися, залетіли з півдня, спустились нижче і... на землю посипались бомби. Залетіли ще раз. Покропили вулиці кулеметними кулями. Спокійно відлетіли. Лише тоді, у порожнє небо розпочала бухати протизенітна артилерія.

Бомби великої шкоди не спричинили. Розбомбили військовий склад з харчами, порушили залізницю.

Місцевий гарнізон до протиповітряної оборони приготований не був. Місцевий гарнізон мав лише три зенітні гармати.

**
*

Климась з'явився на політнавчання. Переводив їх сам начальник політвідділу корпусу, — спеціально прийшов. Старшини чекали.

Першим ввійшов комісар школи. За ним низька миршава постать, потім — начальник школи. Старшини підхопились, виструнчилися. Миршава підійшла до столу. Глянула на присутніх. Комбат школи зголосив, що всі в зброї. Начальник школи те ж саме зголосив миршавій людині.

— „Здравствуйте, товарищі командіри” — промовила постать до зібраних. Це був сам начальник політвідділу.

— „І так разрешіте начать” — розпочав російською мовою командірські політнавчання високий комісар.

— „Я — начальник політвідділу корпусу. Прибув до вас з спеціальним дорученням перевести з вами політнавчання, як з безпосередніми вихователями курсантів. Вони й ви в скорому часі зустрінетесь безпосередньо з ворогом на фронтах. Будете бити його не жалуючи свого життя. Ворог напав на нас підступно. Фашисти поставили за ціль знищити найдорожчу нашу партію, советську владу, перетворити нас у рабів. Але ворог прорахувався. Наше дело правое — победа за нами”.

Климась слухав, а сам думав: „Для чого він це все говорить? І для кого? Старими, заялосеними фразами... Рокани — одне і те ж. Поінформував би ліпше про стан на фронтах”... „Наше дело правое — победа за нами”... Замість того, щоб сказати наше дело ні на право, ні на лево... Побег за нами — говорить „победа за нами”. Яка брехня!

(Закінчення в наступному числі)

ШАНОВНІ ЧИТАЧІ!

Поспішіть поновити передплату на 1955 рік. „Вісник” заступає, розвиває і обороняє безкомпромісові українські самостійницькі позиції.

Вкладіть в коверту \$ 4, напишіть адресу, вкиньте до поштової скриньки і матимете журнал на цілий рік.

3 суспільно-політичного життя

ДИВНА УХВАЛА

(Вияснення про розподіл Н. Ф.)

Сьогодні вже ніхто не заперечить того, що В. О. Нац. Ради, співпрацюючи в радіо „Визволення” і „Інституті Вивчення Історії й Культури СРСР), веде політичну роботу з непередрішених позицій. Та й як те заперечиш, коли в проголошенні АКВБ від 4. квітня виразно сказано, що і Інститут, і Радіо „Визволення” в своїй практичній роботі мають виконувати доручення Ділової Комісії — Виконного Органу АКВБ. В принципах, якими нормується діяльність і радіо, і Інституту, виразно написано: „Що майбутній політичний уклад і взаємовідносини теренів, замешкалих різними народами Сов. Союзу, як теж і точно означений час і способи, в яких зміни теперішніх відносин повинні наступити, є справами поза засягом нашої спільної діяльності”.

Як бачимо тут виразно наголошено, що взаємини теренів (не республік Сов. Союзу) навіть після повалення большевизму є поза компетенцією тих, що погодилися працювати в Радіо й Інституті. Знаним є, що управління в Інституті й Радіо опановані росіянами — єдинонеделімцями, які й чути нічого не хочуть про Українську Державу вчора, нині, а тимбільше завтра. Вони ставлять, як передумову своєї антибольшевицької роботи єдність історичної Росії, як єдиного державного організму. Коротко кажучи, в практиці політичної роботи, Виконний Орган, ставши до співпраці з позицій непередрішенства, допомагатиме повернути на всій території Советської Імперії єдину історичну Росію на просторах Сов. Союзу.

Стратегам російського єдинонеделімства, які два роки вели переговори з представниками НР йшло про те, щоб вирвати „українських демократів (кола Національної Ради) з національного загальноукраїнського фронту” та включити їх в загальноросійський фронт. (Б. Ніколаєвський „Что било в Мюнхене”). І це російським стратегам удалось.

Сьогоднішні розмови представників „великої політики” про те, що десь в колах Паризького Бльоку йде мова про створення двох центрів, є благими побажаннями, якими намагаються прикрити шкідливу політику Виконного Органу. На це російські партнери ніколи не підуть, як то вже видно з резолюцій Ліги й КЦОНР (бувний КЦАБ). Та зрештою справа і не в центрах, а в політичній базі, на якій ті центри творяться. І доведеться „великим політикам” свою діяльність і надалі розгортати за приповідкою: „скачи враже, як пан каже”.

Вже нині їм не дозволено говорити про само-

стійність України через радіо ні в сучасному, ні в майбутньому. А як пише Український Інформативний Бюлетень за серпень ц. р. (орган ВО): „Про ці моменти в пропаганді Радіо-Висилань українською мовою дозволено згадувати при нагоді роковин, визначних історичних подій.” Цих незаперечних фактів творці „великої політики” не можуть відкинути, тому вони грають на проволоку, щоб поволі нахилити до тієї політики самостійницьку спільноту, а потім скажуть їй, що не в силі були подолати, „їх приневолили обставини”. А ті обставини, проти самостійницької політики, вони самі втягли.

Організація Оборони Чотирьох Свобід України ще торік остерігала українську спільноту в Америці про шкідливість потягнень такої „великої політики”. На Політичній Раді УККА торік, коли йшла мова про підтримку Національної Ради з коштів Народного Фонду, майже половина членів Ради заявила, що УККА не може підтримувати політичної діяльності організації, що виломилась з єдиного національно-самостійницького фронту. Та не зважаючи на це, Рада Директорів, либонь, „для святого спокою” приділила обом репрезентаціям (НР і ЗП) по 10.000 доларів, а потім езекутива ще прибавила Національній Раді 2.000. Може це й заохотило творців непередрішенської політики довершити розпочаті торік переговори співпрацею в радіо і в Інституті, залучивши до співпраці і науковців і тим дезорганізувати українські наукові сили.

Цього року справа матеріальної підтримки діяльності Національної Ради кілька разів обговорювались на Раді Директорів УККА. Після доповіді п. Воскобійника всі переконалися, що Національна Рада таки виломилась із самостійницького фронту, а після зустрічі езекутиви з др. Витвицьким стало ясно, що політика Національної Ради розходиться з принципами Української Державности, а практична співпраця Виконного Органу з російськими єдинонеделімцями є запереченням самостійницьких постулатів нашої визвольної дії в боротьбі проти большевизму.

12. листопада ц. р. Рада Директорів розглядала бюджет на поточний 1954 і 1955 рр. Власиво йшло не про бюджет, а про дотації для Національної Ради, чого так настирливо домогалися її прихильники. Було три пропозиції:

1. Всі кошти Народного Фонду зужити на національно-політичні потреби. (Умотивоване становище до цієї пропозиції було подане на Раді Директорів. Див. Заява-Становище).

2. Приділити для НР 10.000 доларів.

3. Приділити рівно, за практикою минулого року, НР і ЗП. На цей день в касі УККА було 2.498 доларів. За першою пропозицією голосувало 10, проти 13; за другою 10, проти 13. Коли впали обидва внески, тоді найзапекліші про-

тивники ЗП голосували за третьою пропозицією й вона дістала 11 голосів, проти 7. Голосування було поіменне. Представник ЗП голосував за першою пропозицією. Дарма шукати якоїсь логіки, а тимбільше політичного глузду в цій ухвалі. Її не знаходять і ті, що за нею голосували й обстоювали. Нелогічна вона, бо чотири місяці тому УККА виніс постанову, в якій підкреслив своє становище до непередрішенської політики, вважаючи її шкідливою для американських й українських інтересів, остерегаючи вчених щодо співпраці в Інституті, який є інструментом імперсько-російської політики. А 12 листопада, не міняючи і не відкидаючи того свого правильного становища, ніби для заперечення себе, Рада Директорів ухвалила підтримати установу, що веде непередрішенську, протиукраїнську політику в практиці. Безвідповідальна політика — найгірша й найнебезпечніша. Міністр фінансів царської Росії граф Вітте, коли перед ним ставили домагання здобути для імперської казни гроші, відповів: Дайте добру політику, тоді й гроші будуть. (цитую з пам'яті). Мудрий був чоловік для Імперії.

Дивний і баламутний стан витворився в УККА після цієї ухвали. Баламутний, бо на словах і в публікаціях говориться про самостійність, про державу й державність, цілком слушно обороняється правні підстави Української державности, а разом з тим фінансово підтримується діяльність групи, яка практикою своєї роботи ту державність перекреслює. Політична Рада виносить ухвали, в яких декларує свої самостійницькі позиції, а разом з тим фінансово підтримує діяльність кількох людей, які політичною практикою перекреслюють засади Української Державности, проголешені волею Українського народу в IV Універсалі, нехтуючи те, що цілою низькою міжнародних актів, в тому числі й советським урядом, Україна визнана, як самостійна держава. Дивною вона (постанова) є тому, що українська спільнота, вірна самостійницьким принципам, не підтримає цієї постанови і не погодиться, щоб гроші з Народного Фонду витрачалися на антисамостійницьку політичну діяльність.

Ця ухвала спричинить вплив платників Народного Фонду, а тим самим підріже, а то й зруйнує його. Справі не зарадимо криком про партійну гризню. Зарадимо їй, коли вестимемо таку політику, якої хоче, домагається спільнота, за яку веде боротьбу підпільна Україна, а кошти витрачатимемо з Народного Фонду на зміцнення наших сил до боротьби нинішньої й завтрашньої.

Через два місяці справа розподілу грошей ще раз буде на порядку денному УККА, бо тоді, як ухвалювали приділ, не було з чого приділяти, порожньо було в касі. Справа, очевидно, не тільки в грошах, а в тому, чи підтримує укра-

їнська спільнота непередрішенські діла людей, що, взявшись вести політику, заблудилися й, забувши про українське державницьке раціо, почали в практиці діяти із стратегічних позицій єдинонеділимства. Справа в тому, щоб остерегти, загамувати безвідповідальну, легковажну й шкідливу політичну практику людей, що об'єктивно діють проти українських самостійницьких інтересів, нехтуючи політичними принципами й державними інтересами українського народу. І слово вирішальне в цьому належить українській спільноті — господареві Народного Фонду.

ЗАЯВА — СТАНОВИЩЕ

До українського Конгресового Комітету Америки,
члена Політичної Ради І. Вовчука.

У Пресовому Бюлетені Українського Інформаційного Бюро (черга 6, від 28. серпня) стверджено, що:

а) ВО УНРади приступив до співпраці з АКВБ, який в своїй політиці здійснює принципи непередрішенства, що заперечують підставі засади української державности, зводячи українську проблему до внутрішньо-імперських справ Советського Союзу.

б) ВО заохочував українських науковців іти співпрацювати з Інститутом, який є політично-пропагандивним інструментом чи знаряддям єдинонеділимської політики.

Член Національної Ради п. Воскобійник, інформуючи Політичну Раду УККА про досягнення Національної Ради, ствердив, що вона „одобрила“ співпрацю науковців з мюнхенським Інститутом та підтвердив, що ВО через своїх представників брав участь в складанні статуту МАКЦ-у, який послідовно обороняє неподільність Советського Союзу і майбутньої Росії, діючи проти українських самостійницьких змагань і національно-визвольних інтересів нації.

в) Пресовий Орган Національної Ради — УІБ — радить це „занотувати як здобуток реальної політики“.

Вилонившись з одностайного національного Фронту української еміграції, зламавши принципи самостійницької політики, устійнені в грудні 1952 р. на конференції всіх політичних організацій, Національна Рада пішла на співпрацю з політичними чинниками, які не тільки не визнають української державности, а навіть говорити по радіо про це не дозволяють.

Організація, яку я заступаю в УККА, такі потягнення УНРади вважає шкідливими для української визвольної справи, бо вони:

а) ламають принципи самостійницької визвольної політики,

б) послаблюють, а то й дезорганізують досі одностайний національний фронт українських політичних сил еміграції і цілої еміграційної спільноти,

в) вони в суті своїй скеровані проти самостійницького змагу українського народу за відновлення Суверенної Української Держави. Об'єктивно вони (потягнення) по-

легшуватимуть більшовикам вести русифікаційну політику на Україні під імперсько-більшовицьким лозунгом „навіки разом”.

УКК, — як політична репрезентація українців в Америці, не може бути байдужим до таких політичних потягнень УНР, які заперечують ухвалу УККА від 26. червня 1954 року. Тому конечним є, щоб УККА іменем української спільноти в Америці, яку він репрезентує, поставив домагання перед НР відкликати свої (НРадн) потягнення непередрішенської політики і повернутись на самостійницькі позиції, які заступає і підтримує українська спільнота в Америці.

Про дотацію з Народного Фонду на діяльність Національної Ради з непередрішенських, а тим самим анти-самостійницьких позицій, що заперечують політичну лінію УККА, не може бути й мови.

Організація, яку я заступаю, домагається, щоб всі матеріальні засоби УККА зужив на національно-політичні потреби, щоб зміцнити наші сили в боротьбі проти російсько-більшовицького імперіалізму нині і в майбутньому. А таких потреб є дуже багато.

Імперська советизація України, що її так наполегливо переводить московсько-комуністичний уряд, найдошкульніше б'є по національній культурі, фальсифікує її і вишищує. Пропоную:

а) Виділити з НФ відповідну суму для підтримки українських вчених, що розрабляють національну проблематику,

б) підтримати „Незалежну Асоціацію Дослідження Національних Проблем”, що постала в Мюнхені 18. 8. 1954 р

Окремо зголошую внесок, щоб НРада бодай поінформувала УККА і платників Національного датку, як і на що були зужиті фонди, одрежані з УКК.

Член Політичної Ради
І. Вовчук

Нью Йорк, 12. 11. 1954 р.

ВІЧЕ В НАРОДНОМУ ДОМІ

Навіть деякі прихильники Національної Ради не могли висідіти до кінця на доповіді п. Воскобійника 11. грудня в Нью-Йорку. Віче організував Союз Прихильників Української Народньої Республіки, (бувше Товариство сприяння Нац. Раді). Та й не легко було слухати те, що говорив доповідач, якого голова зборів кілька разів величав титулами міністра й члена Національної Ради. Тема доповіді: „Діяльність та завдання Української Національної Ради на тлі сучасної міжнародньої ситуації”. Про тло діяльності говорилось газетними загальниками, а в діяльності більше говорилось про потребу єднання з НР, та дорікалося, як то водиться, тим, що бездіяльності не толерують, бо вона до добра нас не веде. Вся діяльність Національної Ради звелась до розмов, переговорів з російськими непередрішенцями, які закінчилися тим, що люди ВО і НР включили себе до праці в

Радіо Визволення на непередрішенських позиціях, а до Інституту Вивчення Історії й Культури залучили і українських науковців. Хоч в березні минулого року в меморіалі до АКВБ від Паризького бльоку, який подумано було для побороення АБН, писали, що „Програма боротьби з більшовизмом в національній ділянці в усякому разі не може виходити з чогось меншого, як те, що вже вимушений був признати комуністичний режим”, та захопившись в „діяльності” й це загубили, а просто включилися до співпраці з чужих позицій. Доповідач твердив, що непередрішенства офіційно не задекларовано, але в прпрактиці роботи дозволено говорити про самостійність України лише **навязуючи її до історичного минулого**, а про сучасне і майбутнє-ні. Виходить, що такі проторгували ту самостійність, коли про неї до народу свого погодилися говорити лише в згадках про історичне минуле.

Даючи відповіді на чисельні запитання, які стосувалися головно бази, програми співпраці, доповідач пробував якомсь обійти, уникнути прямої відповіді. А для більшої переконливості переказав, історію, яку він почув в Америці про тяжбу між двома жінками за одну дитину. Переказуючи притчу про мудрого Соломона, яку знає кожний школяр, доповідач, згадав те, як новину, почуту в Америці, не помітив, як люди затуляли обличчя, щоб стримати голосний сміх. Коли поспіпались численні запити, п. Воскобійник без жадного подразнення, спокійно заявив дискусантам: „Питайте, питайте, я маю товсту шкуру”. Товстошкурість мов і не до талії міністрові інформації, та буває. Якщо сам доповідач так твердить про себе, то нічого не вдієш, він же себе краще знає. Зрозуміла річ, що ніякі льогічні й обгрунтовані річеві виступи численних опонентів, що забирали слово в дискусії не вплинули і не переконали „товстошкुरого” доповідача. Товстошкурі в політичній практиці часто не вміють відрізнити, що зле, а що добре для українського визволення. Їм не дозволено говорити про українську самостійність, а вони все таки інтерпретують це перед українською спільнотою, як діяльність на „благо вітчизни”.

Прикро мені стало від отого епітета товстошкурій і чомусь в моїй уяві виник образ Омелька з п'єси „Мартин Боруля”. Той роздумуючи над своєю наймитською долею, без злоби й ненависти, злегка нарікаючи на клятого господаря сказав про себе: „Як привикне чоловік, то й смолу питиме”. Товстошкурій був чоловік Омелько, це не Юрема з Гайдамаків Шевченка. Обидва вони наймити, але яка величезна дистанція між ними. Люди різної породи, різної психічної вдачі. Товстошкурі політики теж до всього звикають і без чужого хазяїна вони не уявляють української політики, тому й непередрішенство

куди гірше від дьогтю, вони видають за політичний осяг.

З 350-х людей, що були на вічі знайшлося не більше 30, які то ніби поділяли думки доповідача й пробували обороняти їх. Дискусія велася на високому політичному рівневі. Люди переконливо доводили, що політична практика, яку роблять люди з ВО та НС, заперечує історичні підвалини Української Державности, зводячи українську проблему до внутрішньої справи Советського Союзу. Др. Мірчук, забравши слово при кінці дискусії, запропонував резолюцію, яку присутні оплесками прийняли. Президія пробувала не допустити до відчитання її, заперечуючи, що має свою резолюцію, якої так і не подала. А коли резолюція була відчитана й принята гучними оплесками, Президія, щоб якось вийти з того, почала співати національний гімн. І так віче закінчилось.

Довго після пізньої ночі ще говорили люди. Ідучи 8-ю вулицею продовжують дискусію: „Та не дивуйтесь, такий він є той уряд” — говорить один. „А більшість на вічі — то народ” — говорить другий. І вони таки мають слушність. Та ж ні на одно запитання доповідач не дав річевої відповіді, не заперечив ні одного закиду. Та й чим заперечиш? Таки пішли на непередрішенські позиції. А правди сказати не хочуть.”

А. С.

РЕЗОЛЮЦІЯ

Зголошена др. Петром Мірчуком на громадському вічі, яке скликало Об'єднання Прихильників УНР 11-ого грудня 1954 р. в залі „Народного Дому” в Нью-Йорку. Після доповіді ВО УНР-ади п. Воскобійника та дискусії над нею резолюцію прийнято бурхливою аклямацією.

1. Ми стоїмо непохитно на становищі, що принцип національно-державної самостійности українського народу мусить бути позадискусійною основою кожного українського самостійницького чинника.

2. Тому ми засуджуємо потягнення об'єднання кількох еміграційних партій зв. УНР-ади, яким (потягненням -ред.) вона зломилася одностайний самостійницький фронт всієї еміграції і перейшла на непередрішенські позиції, наносячи цим важкий удар українській визвольній справі.

3. Зокрема гостро засуджуємо і п'ятуємо заговор членів ВО УНР-ади проти УККА, що ним вони хочуть розбити організаційну єдність української спільноти у ЗДА.

4. Ми закликаємо всіх українських патріотів стояти твердо на самостійницьких позиціях і давати належну відсіч протипуукраїнським затіям московських імперіялістів, в якій формі і за чийм посередництвом вони не приходили б, бо українській справі українська еміграція може прислужитись тільки обороною принципу самостійности української держави.

5. Одночасно ми визнаємо УККА зайняти належне становище до розбивацької акції членів ВО НР-ади та від-

мовити НР-ади всякої матеріальної та моральної підтримки до часу, коли вона поверне на самостійницькі позиції.

ООЧСУ-івське СВЯТО В БАЙОН, Н. ДЖ.

В неділю 12-го грудня 1954 р., в день св. Андрея, 16 Відділ Організації Оборони Чотирьох Свобід України в Байон, стейт Нью Джерзі, урочисто ПОСВЯТИВ ПРАПОР ООЧСУ. Рано зібрались доокольніші відділи ООЧСУ та СУМА з американськими, національними, оочсу-івськими та сумівськими прапорами до Народного Дому в Байон, а звідтіля всі перейшли до церкви.

Православна Українська Церква св. Софії була переповнена вірними і гістьми з доокольних місцевостей. Службу Божу правив о. Нестор Столярчук, а співав мішаний місцевий хор під керівництвом діякона Пушкаренка

Чотирнадцять прапорів встановлено в півколо перед Престолом, а в середині тримав посвячуваний прапор відділу Байону почесний кум представник Г. У. ООЧСУ п. В. Боровик. Від прапору по цілій церкві розходилися малі синьожовті стрічки до рук кумів. Після посвячення прапору, та відспівання многа літа, присутні походом перейшли головною вулицею Бродвея від церкви до залі Народного Дому.

В поході взяло участь кількисот людей, що притягнули увагу американців та репортерів, які фільмували похід і дістали належні інформації про ООЧСУ. В залі почесний кум з відповідним словом вручив посвячений прапор голові Відділу ООЧСУ Байон п. М. Кармелюкові, а той його хорунжим.

Після прийняття, на якому представники організації склали привіти, відбулася концертна частина.

ВІДДІЛ ООЧСУ В КАРТЕРЕТ ВІДЗНАЧИВ 12-ЛІТТЯ УПА.

В неділю 14-го листопада українська громада м. Картерет за ініціативою місцевого Відділу ООЧСУ, величаво відсвяткувала 12-ліття постання УПА.

Парох Укр. грек-кат. церкви о. П. Харчипши відправив Богослуження в наміренні укр. народу, та Панахиду за поляглих героїв визвольної боротьби. Вечором в переповненій людьми аудиторії Нейтен Гол Скул відбулася Святочна Академія за програмою, старанно опрацьованою культ.-освіт. реф. п. С. Ткачик. Голова Відділу п. В. Матлага, відкриваючи Свято, виголосив вступне слово, в якому коротко з'ясував етапи нашої боротьби за визволення. З великим зацікавленням вислухали присутні змістовний реферат представника ГУ. ООЧСУ. др. О. Соколюшина.

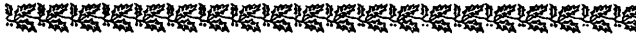
Промовець звернувся до присутніх з закиком твердо стояти на державницьких позиціях, поборюючи ворожі, комуністичні і єдинопедимські сили.

На добре прибраній сцені виголошено ряд деклямацій: Інсценізацією 3-ої та 4-ої дії з п'єси „Сон Матері”, яку виконали члени ООЧСУ закінчено академію.

М. Гидзік

РЕДАКЦІЯ „ВІСНИКА” ВИСЛОВЛЮЄ НАЙКРАЩІ ПОБАЖАННЯ УКРАЇНСЬКОМУ ВЧЕНОМУ-ІСТОРИКОВИ ПРОФ. О. ОГЛОБЛИНОВІ В 35 РІЧНИЦЮ ЙОГО НАУКОВОЇ ПРАЦІ.

ЗА РЕДАКЦІЮ І. ВОВЧУК

70 ЛІТТЯ УКРАЇНСЬКОГО ЖІНОЧОГО РУХУ (З вступу до брошури, виданої англійською мовою з цієї нагоди)

Американсько-українське жіноцтво своєю участю у Міжнародній Жіночій Виставці в Нью-Йорку, цього року, як і в попередні, взяло собі за завдання показати американцям зразки культури народу, з якого воно походить. Українська виставка дає спроможність побачити: мистецьке виробництво народу з ділянок: вишивки, кераміки, різьби, килимарства, писання писанок та образотворчого мистецтва. Покази ноші відтворюють красу, стиль і багатство української народної ноші...

Знаменними роковинами є 70-ліття українського жіночого руху, коли то Наталія Кобринська, українська шістьменниця і визначна громадська діячка заснувала в 1884 р. першу жіночу організацію „Товариство Руських Жінок”. Коли в передісторичних часах на землях України панував матриархат, а в історичній добі, в князюму і козацькому періоді, жінка тішилась повним авторитетом, то в періоді занепаду — окупації України сусідами, разом з загальним утиском народу, прийшло й поневолення жінки. Наталія Кобринська поклала ідейні основи під український жіночий рух, що зміряв до виборення політичної рівноправності для жінки. Після проголошення Українською Народною Республікою (1920 р.) політичних прав жінкам, місце боротьби жіноцтва за рівні права, займає боротьба за права народу.

Жіноцтво вступає у ряди Українського Січового Стрілецтва (української армії), що сформувалося для боротьби із східним наїздником, а якого 40-ліття український народ цього року святкує.

Українське жіноцтво стоїть сьогодні в рядах підпільної боротьби і поносить найбільші тягарі підпілля. Воно дало десятки тисяч воїнів-героїв, само бере участь у військовій службі, виконуючи не раз відповідальні й найтяжчі обов'язки.

Коли воєнна хуртовина відірвала нас від Батьківщини і ми причалили до гостинної землі Вашингтона, нас зустріли американські сестри українського походження, що давно приїхали до ЗДА або тут народилися. Вони довгі роки ведуть громадську працю, яку вписано в історію жіночого руху. Ми всі зібралися в Українському Жіночому Виставовому Комітеті, щоб розвивати рідну культуру і традицію, показати її американцям та ті надбання, які лютий ворог за залізною заслоною внище, передати грядучим поколінням.

Наталія Сас-Яворська

—ооооо—

З ДІЯЛЬНОСТІ КОМІТЕТУ ОБ'ЄДНАНИХ АМЕРИКАНСЬКО УКРАЇНСЬКИХ ОРГАНІЗАЦІЙ МІСТА НЬЮ ЙОРКУ — ФІЛІЇ УКРАЇНСЬКОГО КОНГРЕСОВОГО КОМІТЕТУ АМЕРИКИ

(Короткий огляд)

На початках поселення українських емігрантів в Нью-Йорку та його метрополітальній окрузі, суспільне українське життя скупчується в початках біля церков, а згодом постають братства, сестрицтва, хори, театральні гуртки, а пізніше видавнича діяльність. Один з перших піонерів був о. Ів. Волянський, якого іменував 1884 р. Львівський Митрополит та Кардинал Сильвестр Самбратович, парохом в ЗДА. До одного з найстарших товариств в Нью-Йорку слід зачислити жіночу організацію: „Сестрицтво св. Ольги”, засноване 1897 р., яке проіснувало до 1907 року. До перших товариств на терені Нью-Йорку слід зачислити Відділ 130 УНС ім. св. Володимира, заснований 1904 р., що цього року відзначив 50 років свого існування. Першу українську греко-католицьку парохію в Нью-Йорку організовано 1905 р. при 20 вул., яку в 1911 р. перенесено на 7 вул., де вона є й нині та де зараз започатковано велику й корисну акцію будови Школи, а згодом і Церкви. Ще перед першою світовою війною заложено в Нью-Йорку 1908 р. українське товариство „Просвіта”, яка діє й нині, відоме з допомоги старому Краєві та ЗДА. В 1912 р. постає товариство „Вільні Козаки міста Львова” та „Вільність в Америці”, які 1926 р. об'єдналися із 172 Від. УНС, даючи почин до заснування товариства „Дністер”. В 1915 р. постає тов. „Буковина”, що гуртувало буковинських емігрантів для допомоги Буковині. З вибухом світової війни праця української громади Нью-Йорку пожвавлюється. Всі товариства спішають з допомогою охопленому війною „Старому Краєві” та навіть беруться до політичних виступів, організуючи в 1915 р. Протестаційне Віче проти ув'язнення москалями проф. Мих. Грушевського, як також „Перший Український Союз”, що мав сповняти роль української політичної репрезентації в ЗДА.

Вже в 1915 р. в Нью-Йорку існувало біля 50 організацій, які 18 листопада створили „Українську Народну Громаду”, яка об'єднувала 44 товариства та зачартерувала себе 30 березня 1916 р. Знаменним фактом Укр. Нар. Громади було закуплення 19 травня 1916 р. Українського Народного Дому в Нью-Йорку при 6-ій вул. за 46.500 доларів. Головою Укр. Нар. Дому був тоді о. Мих. Підгородецький, а секретарем П. Задорецький, як це видно із тогочасної звітності.

Українська Громада бере активну участь в „Українському Дні”, який проголосив 1917 р. на домагання українців президент Вудрон Вільсон. Після першої світової війни прибувають до ЗДА, а зокрема до Нью-Йорку, колишні політичні діячі, репрезентанти Українського Уряду, бувші військовики та інтелігенція, завдяки їм пожвавлюється суспільно-політичне життя Нью-Йорку. В 1921 р. досить активно розвивало свою діяльність засноване тоді „Товариство Української Молоді”, як також припадає початок Січових, Чорноморських та Запорізьких Організацій. В брошурі „Американський Просвітянни” (Львів, 1925 р.) стверджується існування в той

час в Нью-Йорку централь товариств під назвою: „Союз Українських Народніх Товариств міста Нью-Йорку”, який очолював Мих. Нікифорчин. Слід згадати, що з ініціативи сл. п. Марії Скубової, дня 4 грудня 1921 р., засновано „Українську Жіночу Громаду”, що проявила широку суспільно-громадську діяльність разом з жіноцтвом, об'єднаним в „Товариство Українська Жіноча Поміч”. Відома жіноча організація, що діє й зараз „Союз Українок Америки” постала 1925 р. Українську православну громаду та церкву св. Володимира при 14 вул. організовано 1926 р., де вона існує й нині.

До одного з більших виступів української Нью-Йоркської Громади слід зарахувати влаштування 15 листопада 1930 р. великої Маніфестації-протесту проти польської пацифікації Західньої України, в якому, за відомостями американської преси, взяло участь 82 організації з 20 тис. народу, що протестував перед польським консулятом. Більш помітні події в Нью-Йорку були: 1931 р. виступ „Балетної школи Авраменка” — 1000 танцюристів у Метрополітній Опері, 1933 р. Протестаційна Маніфестація проти створення штучного голоду в Україні й смерті 6-7 міль. душ та проти встановлення Американою дипломатичних зносин з СРСР. В 1935 р. в Товні Гол улаштовано Концерт Шевченка з виступом композитора й диригента Ол. Кошниця. В 1936 р. дано Концерт в честь митр. А. Шептицького в Карнегі Гол.

В 1938 р. українці Нью-Йорку беруть участь в світовій виставці, де значну роль відіграло жіноцтво, яке влаштувало показ вишивок.

Коли в 1939 р. мадяри збройно окупували Карпатську Україну, українці Нью-Йорку улаштовують Похід-Протестаційну Маніфестацію.

Між двома світовими війнами в Нью-Йорку активну діяльність проявила ОДВУ, заснована з доручення полк. Коновальця в 1930 р., Союзіві Відділі та Чорноморська Січ. Українські Організації Нью-Йорку 1939 р. дають почин до заснування теперішньої нашої найвищої української політичної репрезентації в ЗДА — УККА.

Комітет Об'єднаних Американсько-Українських Організацій міста Нью-Йорку заложено на Зборах Організацій 15 грудня 1942 р. з ініціативи комітету відділів УНС в присутності 35-ох представників організацій. Президією Зборів керував теперішній Голова УНС та урядуючий голова УККА др. Дм. Галиччн, комітет очолює Ст. Ковальчук, а секретарем обрано Март. Малетича. Ред. Е. Ляхович склав Статут, який схвалено на Зборах 12 січня 1943 р., де було сказано, що ціль комітету є координація дій товариств Нью-Йорку та допомога Україні й ЗДА, яка вела тоді війну. Комітет співпрацював на початку з радіопрограмами проф. М. Чубатого, Сурмача, Задорещького та давав імпрези, Шевченка, Листопад, Злуки Земель й т. п. Комітет збирав гроші в той час на Американський Червоний Хрест.

В 1943 р. Нью-Йорк відзначив 100-ліття смерті Маркіяна Шашкевича академією, на якій виступав архієпископ Константи Богачевський. Того ж року восени відзначено академією Роковини Листопадового Зриву, на якій виступав співак Голинський з Канади, спроваджений за кошти бізнесмена Пуйди. Комітет вислав проф. М. Чубатого до Дітройту на Конференцію Ради Амери-

В ТРИДЦЯТЬ П'ЯТИЙ РІК ЛІТЕРАТУРНО-НАУКОВОЇ І МИСТЕЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ РЕДАКЦІЯ „ВІСНИКА” ВІТАЄ ПРОФ. В. СІЧИНСЬКОГО, ПЛОДОТВОРНОЇ ПРАЦІ БАЖАЄ.

ЗА РЕДАКЦІЮ І. ВОВЧУК

канських Українців, де винесено резолюцію, в якій домагалася, щоб уряд ЗДА визнав державну самостійність і соборність України.

На 1944 р. головою Комітету обрано адв. Мик. Гаврилка, секретарем Март. Малетича, а касиром П. Кучму, які активно працюють від заложення Комітету. До УККА від Комітету зв'язковим був др. Дм. Галиччн, що реферував на засіданнях про хід політичної роботи УККА.

В 1945 р. до Комітету вливається Комітет Будови Українського Народнього Дому, заінкорпорований, як Українська Централь з 26 уділовцями та 25 тис. доларів, що були повернені шероцям, бо дім не було в силі тоді ще купити. Український Народній Дім закуплено аж 1953 р. згл. перебрано посілости дому при 140-142 Друга Евеню в Нью-Йорку в січні 1954 р.

Після закінчення Другої Світової Війни, Комітет вислав ряд меморіалів до Стейт Департаменту, англійської амбасаді проти примусової репатріації українців до СРСР, також спростовував різні наклепи в американській пресі й виступи проти українців.

Комітет, а найбільше наше жіноцтво працювало для допомоги скитальцям, улаштовуючи бенкети для здобуття фінансів. На однім із віч Комітету голова ЗУАДК-у др. Галан звітував про подорож по Європі та відвідини таборів скитальців. Дня 18 жовтня на засіданні управи Дм. Галиччн запропонував, щоб Комітет став філією УККА, що було прийнято.

В 1947 р. на Річних Зборах було присутніх 24 відпоручники від організацій а зі звіту касира П. Кучми за минулий рік видно, що до каси вплинуло \$6.432. Річну вкладку до Комітету у висоті \$5 внесло лише 16 товариств. На тих Зборах Дм. Галиччн запропонував вислати резолюцію до обох сенаторів нашого стейту в справі затвердження закону про допущення скитальців. На Зборах Комітету Дм. Галиччн звернувся від УККА в справі збірки грошей на видання першого твору про УПА англійською мовою. На Річних Зборах 1948 р. було 32 відпоручники, що заступали 17 товариств та організацій. Українське жіноцтво бере участь 1948 р. у Виставці Американського Жіночого Союзу. Комітет все відзначував традиційні річниці її свята державности і соборности, Листопада та Шевченка, як також взяв участь у відзначенні 50 ліття Нью-Йорку.

З приїздом нової еміграції та зокрема інтелектуальних сил, суспільно-політична праця комітету значно поживилася. Голова Комітету адв. М. Гаврилко запропонував видання Альманаху Комітету, відзначено урочисто академією спільно із НТШ його 75-ти ліття та 10-ту Річницю Карпатської України спільно з тов. Закарпатців.

Дня 26 листопада 1950 р. відзначено смерть Головного

Командира УПА ген. хор. Т. Чупринку Жалібною Академією, на яку різьбар С. Литвиненко виготовив погруддя та відзначку у формі гудзика. На Річних Зборах 1951 р. було присутніх 38 делегатів від 29 організацій, а 1952 р. 68 відпоручників від 61 організації та 12 гостей. Це період найвишого шабля розвитку Комітету, де переважає ідея духового зв'язку з Воюючою Україною. В 1951 р. відбуто Протимосковську Маніфестацію в Мангетен Центер, як також відбуто акцію піддержки Резолюції конгресмена Керстена відносно допомоги поневоленим народам Москвою. За 10-річне головуство іменовано адв. М. Гаврилко почесним головою. В 1953 р. на Річних Зборах були присутні 57 відпоручників від 42-х організацій. В тім році вислано Меморіал в обороні України і про УПА до Об'єд. Націй. Відзначено Шевченка, Петлюру й Кошовальця, Параду Льояльності, Здобуття Києва, УПА, Листопада, Лисенка, Крути, Державність та Соборність України. Тоді припадає підготовка до V-го Конгресу УККА, що відбувся в Нью-Йорку. Відзначаючи 10-ліття Постанови УПА Маніфестацією, Комітет ухвалює видати англійською мовою збірник про УПА, що вийшов в 1954 р. під назвою „Україніан Інсурджент Армі ін файт фор фрідом”. На своїх Річних Зборах Комітет виніс резолюцію піддержки єдиного національного фронту проти московських імперіялістів різної барви. На Річних Зборах 22 травня 1954 р. було присутніх 61 делегатів від 37-ох організацій. За рік відбуто 21 засідання та ширших сходів.

З рамени Комітету о. др. І. Назарко доповідав про враження з поїздки по Європі та відзначено 700-ліття заснування Львова, науковими доповідями НТШ й УВАН та Академією. Відбуто Академію-Маніфестацію 36-ліття Державности та 35-ліття Соборности України, Протестаційний Похід та Маніфестацію в Мангетен Центер з приводу 20-ліття великого голоду та народодовбивства в Україні з великим розголосом в англомовній пресі. Хор Думка дав Шевченківський Концерт з рамени Комітету, з якого дохід переслано на Дім Української Культури НТШ. Комітет активно включився в акцію піддержки резолюції 58 про встановлення дипломатичних зносин з Україною та Білорусею, сенатора Лоренца Сміта, меморіал, який він помістив в рекорді за червень 1953 р. Комітет займався збиранням підписів проти прийняття червоного Китаю до Об'єд. Націй спільно із Комітетом одного мільйона, вітав в Тави Гол літом 1954 р. п'ятьох китайців неповоротців. Влітку улаштував Комітет Маніфестацію проти відзначення Москвою 300-ліття Переяслава та 36 річницю Листопадового Зриву.

Своею 12 річною працею Комітет, як філія УККА, дав доказ своєї великої праці для добра України при підтримці організацій та патріотичного їх членства.

Др. О. Соколишин

СКЛАДАЙТЕ ЖЕРТВИ

НА

ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА“

ЗМІСТ „ВІСНИКА“ ЗА 1954 РІК

В розділі „Загально політична ситуація” вміщено такі статті:

Три вузли	ч. 1
Крим дарують, цілну розорюють	ч. 4
Ще одно перемир'я	ч. 7
В Азії війна... в Женеві миротворять	ч. 5
Короткозорість	ч. 9
Співіснування на практиці	ч. 11
Політичне ворожіння	ч. 10
Будуть радити вп'ятьох	чч. 2, 3
Де головна напруга	ч. 12
В розділі на світоглядно-політичні теми:	
Єретик: Московський Демян Лакеевич і рідні Демяни	ч. 4
Д. Донцов: Конфлікт поколінь	ч. 6
” Офензива кошани Герберт Гувар	ч. 10
П. Ш.: На нові шляхи	ч. 7
Є. М. З нотатника	чч. 1, 4, 5, 6, 9, 10
Є. М.: До Шевченкових роковин	чч. 2, 3
Є. Ляхович: Перевірках наших позицій	ч. 4
Є. Ляхович: Акумуляція зусиль	ч. 6
Є. Ляхович: Еготизм	ч. 9
Проф. В. Гришко: Панславизм в советській історіографії й політніці	чч. 10, 11
Проф. В. Гришко: Депортація й нищення провідної верстви, як традиційний засіб поневолення народів	чч. 2, 3
І. В-к: Маскарада дружби	ч. 1
І. В-к: В 25-ту річницю ОУН	чч. 2, 3
М. В-ак: Большевицька розв'язка національного питання	чч. 1, 2
П. Мірчук: Революція в уяві наших соціал-радикалів	ч. 7
І. В-к: Нова структура пов'язання	ч. 9
І. В-к: Кесарево кесареві, — Богові Боже	ч. 11
П. Мірчук: „З мого духа печаттю”	ч. 6
В. Качмар: Три невміручі	ч. 5
В. Качмар: Ганебний вчинок Польщі	ч. 1
Д-р Соколевич: Липинський про Переяславську угоду	ч. 4
Проф. О. Оглоблин: Проблеми української економіки в науковій і громадській думці XIX і XX ст.	ч. 1
Н. Орликівський: Індустріалізація Китаю, — СССР і західній світ	чч. 9, 10
С. Галамай: Про закордонну політику Америки	ч. 5
С. Галамай: Децо про американську стратегію й геополітику	ч. 4
В. С-ко: Не дискусія, а сварня	ч. 8
І. В-к: Большевизм консолідується з московським православ'ям	ч. 12
І. В-к: Нова доорга, — старі шляхи	ч. 12
А. Орликівський:	ч. 12
П. Мірчук: Два типи соціалізму	ч. 12
І. Людям: Скарб Різдва	ч. 12
В розділі „До джерел державницької думки”:	
Проф. О. Оглоблин: Українсько-шведська угода 1657 р.	ч. 1

Проф. О. Оглоблин: Вивід прав України	ч. 5	Я. Курдидик: Побратими	чч. 2, 3
Копія Універсалу від імені Запорозького війська до чужоземних володарів, яка внясноє причини розриву з Москвою	чч. 2, 3	Ю. Яновський: Чотири шаблі (уривок)	ч. 4
Проф. Др. Полонська-Василенко: Останній кошовий отаман Запорізької Січі	чч. 2, 3	М. Глобенко: На шляхах фальсифікації	ч. 4
Б. Крупницький: Нація в козацькій Україні	ч. 9	Є. М.: З нотатника	ч. 5
Проф. В. Січинський: Соборницька чинність гетьмана І. Мазепи	ч. 11	Я. Гніздовський: На шляху до широкого визнання	ч. 5
Один документ	ч. 10	О. Бабій — Повстанці (уривок з поеми)	ч. 7
З суспільно-політичного життя:			
І. В-к: Чому такий поспіх?	чч. 2, 3	М. Щербак: У Києві	ч. 7
І. В-к: Третій тур	ч. 4	Ф. Одрач: Танок журавлів	ч. 9
І. Федорович: В інтересах визволення	ч. 5	П. Рогатинський: 25 років творчої праці	ч. 10
П. Мірчук: Гамір про принципи, щоб приховати безпринципність	ч. 9	П. Кізко: Еміграційна дискусія	ч.
М. Рудий: 7-ий річний З'їзд ООЧСУ	ч. 4	Ф. Одрач: Зустріч з мистцем	ч. 10
П. Мірчук: Ще про 7-ий З'їзд ООЧСУ	ч. 5	І. Людим: Падіння велетня	ч. 9
І. В-к: Інститут дезінформації	ч. 7	Л. Кузьма: Перший старт	ч. 4
М. Рудий: В 25-ту річницю боротьби ОУН	ч. 7	Л. Кузьма: Національне в мистецтві	ч. 6
П. С.: Крутий співає	ч. 8	М. Щербак: В ті дні	ч. 6
І. В.: Кого воюємо	ч. 8	М. Глобенко: Майстер, що не сказав останнього слова	ч. 6
С. Вожаківський: Говорять, що не було української національної партизанки	ч. 7	Ф. Одрач: Міністерія прийдешнього	ч. 12
І. Вовчук: З пересічі	ч. 9	Проф. Січинський: Шевченко, чи Грушівський	ч. 4
І. Федорович: Отаке здобули	ч. 10	В. Давиденко: Шляхи української підсоветської літератури	ч. 12
П. Мірчук: Про один рід патріотизму	ч. 11	Нариси, спогади:	
А. Орликівський: Паломники ССР в Мещі Репліка „Сучасній Україні“	ч. 5	В. Щербій: Срібна земля кличе	чч. 1, 2, 3
Є. М.: Спізнале відкриття	ч. 9	Ф. О.: Сильніше від кордонів	ч. 1
Вияснення УККА	ч. 9	Б. Кий: Свят-Вечір	ч. 1
В. Боровик: Чия то тактика?	ч. 11	П. Кізко: Живий язик	ч. 9
М. Рудий: Перед 6-им Конгресом УККА	ч. 11	Р. Борковський: Спогади політика старої школи	ч. 2
І. Федорович: Про імперські кліші	ч. 11	М. Кушнір: Лекція найновішої історії	ч. 4
А. Бедрій: Про зовнішню політичну роботу	ч. 1	Е. Трембцький: Порти Криму	ч. 4
А. С.: Віче в Народньому Домі	ч. 12	Ярослав Петрович: До 40-ліття вибуху першої світової війни	ч. 7
Хроніка відділів в усіх числах		П. Кізко: Возз'єднання в Олексіївці	ч. 8
Заява — становище	ч. 12	І. Федорович: Чи такий могутній Китай?	ч. 7
Розділ „В окупованій Україні“:			
І. Ф-ч: Достосували	ч. 1	А. Орликівський: Гватемала, Америка й СССР	ч. 7
І. Хорольський: В зачарованім колі (Про XVIII З'їзд КПУ)	ч. 5	В. Карай-Дубина: В боях за чужу родину	чч. 9, 10, 12
Пам'ятка з підпільних видань З советської преси	ч. 1	П. Вільха: Хитрий домик	ч. 11
І. Хорольський: Перед жінками	ч. 7	Г. Завадович: Митрополит Шептицький З життя УАПЦ	ч. 12
П. Карий: Імперський телеграф несправний	ч. 8	Проф. Цічинський — історичний нарис	чч. 5, 6
І. Хорольський: Не тільки про хліб думають в Москві	ч. 9	Проф. Січинський: Перший пароплав Українець	ч. 1
В. С-ко: Сфальшована історія літератури	ч. 10	С. Петрович: Ігар Гудзенко розкриває шпигунів	чч. 2, 3
І. Хорольський: Науковий фальсифікат	ч. 6	А. Орликівський: Останні львівські консули	ч. 7
І. Федорович: Важливі деталі	ч. 6	М. Дикий: 15-ті роковини постання Карпатської України	ч. 5, 6
Ярослав Петрович: Українці в військово-командному складі СССР	ч. 6	Любомір Кузьма: Перший старт	ч. 4
З. Альтя: Про сучасне советське військове навчання	ч. 6	З РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ, НОВИМ РОКОМ ВІТАЮТЬ СВОІХ ЗАМОВНИКІВ УПРАВА І СПІВРОБІТНИКИ ДРУКАРНІ.	
І. Хорольський: Сіють в бур'ян	ч. 11	ЗА УПРАВУ ДРУКАРНІ „ДНІПРО” — І. ПУРІЙ	
Д. Гончаренко: Українські хлібороби	ч. 12	ЗА ПОМІЧ В РОЗПОВСЮДЖЕННІ ЖУРНАЛУ ПРИЯТЕЛЯМ І ЗОКРЕМА П. Н. ЯВОРСЬКІЙ ЩИРЕ СПАСИБІ.	
Література, критика, мистецтво:			
І. Людим: Наріжний камінь	чч. 2, 3	РЕДАКЦІЯ	
І. Кер.: Мистець й його вігчизна	ч. 2, 3		

В. Ш. ПЕРЕДПЛАТНИКІВ, ЧИТАЧІВ І КОЛЬ-
ПОРТЕРІВ "ВІСНИКА" З НОВИМ РОКОМ ВІ-
ТАЄМО, ШАСЛІВНИХ СВЯТ ВАЖАЄМО.
ХРИСТОС РОЗДІАЄТЬСЯ!
РЕДАКЦІЯ.

Вп. Читачам "Вісника" в день Різдва Христового
просить Божого благословення
ПРИЯТЕЛІ

Вп. Читачам "Вісника" друзям та знайомим
сердечні побажання з Різдвам Христовим
пересилає
КОРНИЛО ЛУЧКА

Головний Управлі ООЧСУ та всьому членству
2-го Відділу ООЧСУ в Нью Йорку
всесних свят та щасливого Нового Року
бажає
УПРАВА 2-го ВІДДІЛУ

Всім слухачам радіо передачі
"Голоси України" передачі
всесних свят бажає
РОМАН МАРІНОВИЧ

Всім покупцям
всесних свят бажає
МАРІЯ РОМАШКО
Мари Шон 168 Ave B Нью Йорк

Notary Public State of New York No. 41-171650
Qualified in Queens and N. Y. County Clerks and
Registrars. Term expires March 30, 1955.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ "ВІСНИКА"

Передплата на рік \$4.00
Передплата на півроку 2.25
Ціна окремого примірника50

Всі передплати, зокрема з Канади, треба над-
ілати грошеним переказом (моней ордер), або
в звичайних листах, на адресу адміністрації
журналу.
Банкові чеки й грошові перекази треба впов-
новати на адресу:

"V I S N I K"
P. O. BOX 304, Cooper Sta.,
New York 3, N. Y.
O. D. F. U.

Про всякі зміни адреси прохаємо негайно по-
відомляти адміністрацію, рівночасно подаючи
і свою попередню адресу.

"ВІСНИК" — ОРГАН ООЧСУ
Адміністрація

Редателе Колегія
Головний редактор
І. Бовчук

. Statement required by the Act of August 24,
1912, as amended by the acts of March 3, 1933, and
July 2, 1946 (Title 39, United States Code, Section
233) showing the ownership, management, and
circulation of — "VISNYK" (The Herald) monthly
at New York, New York for October 1, 1954 (Name
of post office and State where publication has
second-class entry).
1. The names and addresses of the publisher,
editor, managing editor, and business managers
are: Publisher — Organization for Defense of
Four Freedoms for Ukraine, Inc., 123 Second Ave.,
New York 3, N. Y.; Editor Iwan Wozzuk 230 East
4th Street, New York, N. Y.; Managing editor Iwan
Wozzuk, 230 East 4th Street, New York, N. Y.;
Business manager Lewko Kokodynskyj, 123 Second
Avenue, New York 3, N. Y.
2. The owner is: (If owned by a corporation, its
name and address must be stated and also im-
mediately thereunder the names and addresses
of stockholders owning or holding 1 percent or
more of total amount of stock. If not owned by a
corporation, the names and addresses of the in-
dividual owners must be given. If owned by a
partnership or other unincorporated firm, its name
and address, as well as that of each individual
member, must be given.)
3. The known bondholders, mortgages, and other
security holders owning or holding 1 percent or
more of total amount of bonds, mortgages, or
other securities are: (If there are none, so state.)
—NONE—
4. Paragraphs 2 and 3 include, in cases where
the stockholder or security holder appears upon
the books of the company as trustee or in any
other fiduciary relation, the name of the person
or corporation for whom such trustee is acting; also
the statements in the two paragraphs show the cir-
clicant's full knowledge and belief as to the cir-
cumstances and conditions under which stock-
holders and security holders who do not appear
upon the books of the company as trustees, hold
stock and securities in a capacity other than of
a bona fide owner.
5. The average number of copies of each issue
of this publication sold or distributed, through
the mails or otherwise, to paid subscribers during
the 12 months preceding the date shown above
was: (This information is required from daily,
weekly, semiweekly, and triweekly newspapers
only.); Signature Iwan Wozzuk:— Sworn to and
subscribed before me this 1st day of November
1954; Seal— and signature; — Nicholas Hawlyko,

Вп. Читачам „Вісника” та друзям
бажає веселих свят
НАТАЛІЯ ЯВОРСЬКА

Всім покупцям веселих свят
бажають
ЕВГЕН ОСТРОВ і МИКОЛА МУДРЕЙКО
Квітарня Голлівуд 127 7 вул. Нью Йорк

Читачів і не читачів „Вісника” з Бріджпорту
Гартфорду, Нью-Гейвен і Стемфорду та всіх
знайомих в Америці і поза Америкою
з Різдва Христовим і Новим Роком
широ вітає

Роман Пурий

Всім читачам „Вісника”
веселих свят Різдва Христового
бажає

Родина ЯРЕМІВ

Всім Вп. покупцям найсердечніші побажання
з нагоди Різдва Христового та Нового Року
засилає
ЕКО, 145 2-га Аве.

Всім читачам „Вісника” веселих свят
бажають

ПРИЯТЕЛІ З НЮ-АРКУ

Всім друзям, знайомим та читачам „Вісника”
найсердечніші побажання пересилає
Т. БОРТНИК- Ньюарк

Всім Вп. покупцям веселих свят
УКР. БАЗАР
91 Мерцер Ст. Неварк

ЦК СУМ, ГУ СУМА та всім членам СУМА
найсердечніші побажання з нагоди
Різдва Христового
пересилає

Осередок СУМА ім. полк. Е. Коновальця
в Неварку

ГУ ООЧСУ та всьому членству 1-го відділу
ООЧСУ

з нагоди Різдва Христового та Нового Року
найсердечніші побажання засилає
УПРАВА 1-го ВІДДІЛУ ООЧСУ в Неварку

Спілка м'ясарних виробів „Поділля” в
Нью Йорку, 103 Аве Б (Тел. ОР 78081)
бажає своїм покупцям в дні Різдва
Христового Веселих Свят.

Управа спілки

Веселих Свят Різдва Христового та щисливого
Нового Року всім своїм клієнтам бажають
БОГДАН КАРМЕЛЮК і МИРОН СИТНИЦЬКИЙ
Бар і реставрант, 8 вул. в Нью Йорку

Всім друзям, знайомим та читачам „Вісника”
сердечні побажання пересилає
М. ЛИТВИН — Ірвінгтон

Вп. покупцям веселих свят
бажають
брати РОМАШКИ
Лікер штор в Нью Йорку

Вп. Клієнтам веселих свят бажає
РАЙОВИЙ і ГНОЙ
Бар і реставрант в Нью Йорку

НА ПРЕСОВИЙ ФОНД „ВІСНИКА” ЗЛОЖИЛИ
Оленич — Чикаго \$3.00, Ярій Бурлака \$2.00, Василь Божко
Ньюарк і Кармелюк, Нью Йорк по \$1.00.

Сердечно дякуємо!

4. 9. 54, З нагоди весілля Пани Парасі Матрук і Пана
Миколи Кітура, присутні гості зложили на В. Ф. в сумі
\$ 34.70.

З нагоди вінчання пани Стефанії Домінік з паном
Володимиром Годжаком в Сиракузах дня 8.11 53. За
ініціативою п. Івана Гриника присутні гості зложили на
В. Ф. 34 ОУН 21.50 (двадцять один 50/100). Всім жерт-
водавцям широко дякуємо.

ЗЕЛЕНО-СВЯТОЧНА ЗБІРКА, 1954.

НЮ ЙОРК

По \$5,00; Лапчак Евген. По \$2,00; Залізник Дмитро,
Гладкій Михайло, Кусяк Степан, Тарнавський Микола,
Талецюа Лідія, Івашків Іван, Копач Михайло, Босак
Михайло.

По \$5 зложили: о. Лтоцький, о. Прот. Когут, Барабан,
С. Мідяний, Іван Турій, Маріян Остапюк, Акра і Лев При-
шляк \$2.00

Кузик

АМСТЕРДАМ

По \$2,00 зложили; Дмитро Олійник, Осип Пашак, Ро-
ман Грицак, Матвій Мелешко, Мельничук. По \$ 1,00;
Володмир Кривулич, Юрій Солтис, Іван Гайдучок, Ва-
силь Селедець, Мирослав Кривулич, Семен Когут, Іван
Мандро, Вересюк Володимир. **Разом \$18,00**

ЧІКАГО

По \$5.00; І. Костелина, П. Петрушевський. По \$ 3.00
Т. Лесецький Ю. Кавка. По \$2.00; М. Костельник, Б. Га-
лаган. По \$1.00 Ю. Василюк, М. Лоско, М. Попіль, В.
Кусик, М. Білас, П. Гнатів, Н. Тробас, Д. Басараб, П. Івах-
нюк, В. Карний, С. Галак, О. Термена. С. Самбірський,
Д. Багрий, С. Новотницький, П. Гой, Т. Єжків, І. Маслянка,
І. Карасейчук, М. Сопівник, М. Чемернський, М. Пові-
делко.

Збірщик Михайло Туївям зібрав дол. 10.00 (прізвища
жертводавців нема).

